Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 30 גראָשען — היינט 16 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 112 | Łódź, Piątek, 15 maja 1931 r. | ניינטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג כ״ז אייר תרצ״א | № 112

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — דרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

„תוצרת ארץ-ישראל"

לאדז, צעגעלניאנא 10

(פריהער 42) טעל. 193-42.

— די פייערליכע — ערעפנונג פונם ארץ-ישראל-באזאר

זונטאג, דעם 17-טען מאי, 8 א זייגער אין אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל צעגעלניאנא 10 (42) פראנט 1-טען שטאק

בעזונדערס קונסט-אויסארבייטונגען פון „בצלאל" אפען פון 10 פריה ביז 10 אווענד.

א גרויסער אויסוואהל פון דער א״י-פראדוקציע

---

7 שטימט פאר דער ליסטע נ' 7

אכטונג, האנדווערקער!

דער פעראייניגטער האנדווערקער-בלאק, וועלכער רעפרעזענטירט פאלגענדע צעכען:

שניידער-צעך, פיעטריקאווער 20 | בלעכער-צעך, זאוואדזקא 4
שוסטער-צעך, זאכאדניא 66 | טישלער-צעך, בזשעזשינער 7
בעקער-צעך, פילסודסקיעגא 57 | פאטאגראפען-צעך, פיעטריק. 17

שניידער-מייסטער כאלופניקעס-פעראיין, אל. 1-טער מאי 2

פאדערט אויף אלע האנדווערקער פון אונזער שטאט צו שטימען פאר די

איינציגע אין אונזער שטאט האנדווערקער-ליסטע

אויף וועלכע די ערשטע קאנדידאטען זענען אמת'ע האנדווערקער

אונזערע ערשטע קאנדידאטען זענען:

1) אהרן גלאטמאן, שניידער; 2) בצלאל פישער, שניידער-כאלופניק; 3) יוסף געלבארד, שוסטער; 4) וואלף יונה וויינבערג, בעקער; 5) מענדעל יאסקאוויטש, בלעכער; 6) הערשעל לעווקאוויטש, טישלער; 7) סאמועל פערדמאן, פאטאגראף; 8) מאיר הערשקאוויטש, שניידער; 9) משה ראדאשיצקי, כאלופניק; 10) יעקב באק, שוסטער

וואהל-קאמיטעט פון די פעראייניגטע יוד. האנדווערקער צו דער יוד. קהלה

---

12 ציוניסטישער וואהל-קאמיטעט 12

צו דער יודישער קהלה אין לאדז

זיבען גרויסע פארוואל-פערזאמלונגען

מארגען, שבת, דעם 16-טען מאי

8 אוו. אין קליינהענדלער-פעראיין סט. רינעק 10,
8 „ „ פליישער פעראיין, זגערסקא 84,
8 „ „ „סיני", גלובנא 62
9 „ „ ציוני. ארג. שרודמיעסקא 29 (צעגעלנ. 4)

זונטאג, דעם 17-טען מאי

4 נאכמ. אין לאקאל פון פרוכטען- און געמיזעהענדלער-פעראיין, זשעראמסקיעגא 45)
8.30 אוו. אין זאל „אייראפעיסקי" זגערזשער 17,
9 אוו. אין ציוני. ארג. שרודמיעסקא 29 (צעגעלנ. 4)

גרויסער יוגענד-מיטינג

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען:

דעפ. ד״ר ראזענבלאט, לאווניק א. יאעל, מ. לימאן, מ. ח. רומקאווסקי, אינזש. זשעלינסקי, מ. קארא, צ. רינגארט, י. ערליך, ה. מרגליות, מ. קירשבוים, ח. אייזענבוים, מ. מינץ, מ. טעמפעלהאף. איינגאנג פאר וואהל-בערעכטיגטע לויט איינלאדונגען

---

6 וואהל-קאמיטעט 6

פון דער יוד. דעמאקראטישער פאלקס-פארטיי

ארדענט-איין פאלגענדע מיטינגען:

שבת, דעם 16/5, 8 א זייגער אווענד אין לאקאל זשעלאנא 10a
זונטאג, ד. 17/5, 7 „ „ אין לוין-וועבער-פארייז, בזשעזשינער 7
זונטאג, ד. 17/5, 5 א זייגער נאכמ. אין לאקאל פון ראד-פערקעהר, פילסודסקיעגא 43.

מיט רעדעס טרעטען ארויס אונזערע קאנדידאטען:

אדוו. יוסף וויצמאן,
ראטמאן פיאטר כארי,
מאגיסטער מ. באלבערישסקי און אנד.

קומט מאסענווייז! אגיטירט און שטימט פאר די ליסטע 6

---

15 ציוני. ארבייטס - בלאק, וואהל-קאמיטעט צו דער קהלה אין לאדז 15

ארדענט איין

3 גרויסע וואהל-מיטינגען

א.ד.ט. „וואס וועלען מיר פאדערן פון דער יודישער קהלה אין לאדז?"

1) שבת, דעם 16 מאי 8.30 אין אווענד אין לאקאל פון פרוכטען- און געמיזע-הענדלער, זגערזשער 28
2) שבת, ד. 16 מאי 8.30 אין אוו. אין לאקאל פון „גמילת חסדים" גלובנא 62
3) זונטאג, ד. 17 מאי 8.30 אין אווענד אין לאקאל פון „התאחדות" שענקעוויטשא 3/5

אלס רעדנער וועלען ארויסטרעטען

ד״ר ש. י. שוויג, דר. ז. עלענבערג, סט. שרעטער, דר. ל. טארטאקאווער, דר. נ. עס, י. שאליט, דר. ע. לעווין, דר. ס. בערלאס, נ. ליכטענשטיין און אנדערע

יודען וועלער! קומט מאסענווייז

15 שטימט און אגיטירט פאר דער ליסטע 15

פון זאפארט ביליג

צו פערדינגען

אויף דער לוטאמירסקא-גאס ביי דער זגערזשער, א שטוב, א שטוב מיט א קיך, און 2 שטיבען מיט א קיך. דער זאל איז די לענג 12 מעטר. מיט א קאנצעסיע אויף שלאסעריי א.א.וו. דארט איז אויך א נישט פערענדיגטע פאבריקס געביידע מיט א קאנצעסיע אויף א פארבעריי צו פערפאכטען אדער צו פערקויפען. צו פרעגען גדאנסקא 8 2 שט. פראנט

שעהנטאן

אנ'ערשטקלאסיגע

דאמען-שניידערין

אויף שטענדיגע ארבייט קען זיך מעלדען פון זאפארט ביי שיע דוד ניעדזשוויעצקי זגערזשער 12 אין קאלאניאל - געוועלב.

אלע רעליגיעזע יודען שטימען פאר דער ליסטע 18

וואהל-קאמיטעט פון פעראייניגטע רעליגיעזע יודען ביי אגודת-ישראל אין לאדז

זונטאג, דעם 17 מאי ה. י. 11 א זייגער אין דערפריה קומט פאר אין פילהארמאניע-זאל, נארוטאוויטש 20, א גרויסער

וואהל-מיטינג

א.ד.ט.: אונזער קהלה-טעטיגקייט ביז איצט און אונזער פראגראם אויף להבא.

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען:

הרב ר' איטשע מאיר לעווין (ווארשא), סיים-דעפ. פרעזעס ר' ל. מינצבערג, וויצע-פרעזעס ר' ה. בערגער, ראטמאן ר' י. ל. בערמאן, רעד. א. ג. פרידענזאן, י. בערלינער א. א.

יודען אייער ליסטע איז נ' 18

— איינטריטס-קארטען צו בעקומען אין דער „אגודה" נארוטאוויטשא 11 —

---

13 פעראייניגטע חסידים און בעל-הביתי'שע יודען אין לאדז. 13

מיר מאכען בעקאנט, אז אונזער וואהל-ביורא געפינט זיך שרודמיעסקא 44 (פריהער נאווא-צעגעלניאנא 10)

אונזערע קאנדידאטען זענען:

ה' משה בענדעל — וויצע-פרעזעס פון קליינהענדלער-פעראיין אגרעדאווא 10; וויצע-פרעזעס פון קליינהענדלער-פעראיין אגראדאווא 2

ה' ישעי' משה וועלטפרייד — ה' יוסף כזשאנאוויטש
ה' חיים יחזקל זלאטאגורסקי — ה' שלמה דוד גאלדבערג
ה' עמנואל הורוויטש — ה' יוסף בראדקאווסקי
ה' ישעי' שליוואקאוויטש — ה' יהודה לייב וואלף
ה' בצלאל ליכטענשטיין.

וואהל-קאמיטעט

פון פעראייניגטע חסידים און בעל-הביתי'שע יודען אין לאדז

---

16 די איינציגע ליסטע 16

אויף וועלכער עס שטימען

אלע רעליגיעז-נאציאנאלע יודען

אין לאדז איז די ליסטע נ' 16

אונזערע קאנדידאטען זענען:

ר' שלמה בודזינער, געוו. סענאטאר
ר' וואלף זילבערשטיין פארז. מזרחי
ר' יצחק מאיר ביאלער ראטמאן,
ר' אהרן אסט,

ר' יצחק מאיר גוטמאן,
ר' אלעזר בוים,
ר' ישראל מענדעל בערנשטיין
ר' א. י. סאלאמאנאוויטש,

ר' שמואל האכענבערג,
ר' אברהם הערש יאנאס,
ר' יצחק בערגער,
ר' שמואל ראטנער א. אנד.

דער סעקרעטאריאט געפינט זיך שרודמיעסקא 7 (פריהער צעגעלניאנא 26) און איז טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד.

וואהל-קאמיטעט ביים רעליגיעז-נאציאנאלען בלאק, קילינסקיעגא 44

פעראייניגטער בלאק פון קליינהענדלער און דעטאליסטען

ארדענט איין 2 וואהל-פערזאמלונגען

שבת, דעם 16 מאי 4 נ.מ. אין קליינהענדלער פעראיין, בזשעזשינער 19
זונטאג, דעם 17 מאי 12 מ. אין פרוכטען-פעראיין, בזשעזשינער 19.
זונטאג, דעם 17 מאי 7 אז. אוו. אין „נותן-לחם" סעלנא 14

א גראנדיעזער וואהל-מיטינג

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען ראטמאן פ. כארי, אבראמאוויטש, טייטעלבוים, פרייס, האמבורגער און אנדערע

8 אגיטירט און שטימט פאר דער ליסטע 8

שטימט און אגיטירט פאר דער ליסטע 27

בלאק פון די פעראייניגטע רעליגיעזע יודען פון דער אלטשטאט, שוהל און ביה"מ צו די קהלה-וואלען אין לאדז

שטימט און אגיטירט פאר דער ליסטע 27

מיר מאכען בעקאנט, אז אונזער וואהל-ביורא געפינט זיך פאמארסקא 18
אונזערע קאנדידאטען זענען: 1) ר' יעקב ווידאווסקי, 2) ר' לייב וועטשטיין, 3) ר' גבריאל רייבענבאך 4) משה פרענקעל, 5) ר' חיים פארלאווסקי, 6) ר' אברהם ליפסקי

וואהל-קאמיטעט

---

26 אויפרוף 26

צו אלע רעליגיעזע יודן אין לאדז

געציילטע טעג טיילען אינו אפ פון די וואהלען צום לאדזער קהלה-ראט. מיטוואך, דעם 27-טען מאי וועט דאס יודישע לאדז דעצידירען דעם גורל פון דער יודישער קהלה. זי וועט זיך ארויסזאגען וועמען זי וויל אנפערטרויען דאס לייטען מיט דער צווייטער גרעסטער יודישער קהלה אין פוילען.

פערשידענע פארטייען און גרופען גרייטען זיך צום קאמף צו פערוועלטיכען די יודישע קהלה – וועלכער וועט זיכער זיין א ריקזיכטסלאזער און דעצידירענדער.

דאס גאנצע רעליגיעזע יודענטום דארף זיין פארגעברייט צום דאזיגען דעצידירענדען קאמף. קיין איין רעליגיעזער יוד טאר נישט בלייבען גלייכגילטיג אין יעצטיגען מאמענט.

פראבלעמען פון ערשט-ראנגיגער וויכטיגקייט וועט האבען צו לעזען די נייע קהלה-לייטונג. די מוסדות החנוך, וועלכע לעבען אדורך א שרעקליכען פינאנציעלען קריזיס, דאס עס דראהט זיי ממש א קאטאסטראפע מוזען

דורך דער נייער קהלה ברייט אונטערשטיצט ווערען!

טויזענדער יודיש-בכבוד'ע פאמיליעס שלאגען-אפ שאנ-טעגליך די שוועלען פון דער קהלה וועגען אונטערשטיצונג.

די שרעקליכע נויט אויף דער יודישער גאס מוז דורך דער נייער קהלה-לייטונג געלינדערט ווערען!

אונזער דעוויז איז: **הוי מקבל את כל אדם-בסבר-פנים-יפות!**

אונזערע קאנדידאטען גיבען די פאלשטענדיגסטע גאראנטיע פאר דער דורכפיהרונג פון די דאזיגע פאסטולאטען.

אונזערע ערשטע קאנדידאטען זענען:

1) מרדכי מענדל זאמערפעלד. 2) פתחי' כ"ץ. 3) יעקב זיידענוואסער. 4) ישראל אהרן אויפע-בוים. 5) יצחק ליב שיינפארבער. 6) שמואל טייך. 7) יוסף מענדל גוטמאן. 8) יחיאל מאיר ניימאן. 9) אברהם יצחק שווארצמאן. 10) אבא גינצבערג. **שטימט און אגיטירט פאר דער ליסטע 26.**

אויפרוף

צו דער לאדזער יוד. בעפעלקערונג!

דערמיט רופען מיר אלע מיטגלידער און סימפאטיקער פון פעראיין

משמרת החולים

אלעקסאנדראווסקא 6 פון באלוט, זובארדז און רעדאגאשטש צו קומען איינשרייבען זיך אנטייל-צו-נעהמען אין בלומעל-טאג, וואס קומט פאר מאנטאג דעם 18-טען מאי ד.י. לטובת דעם פעראיין „משמרת החולים"

איינשרייבען דארף מען זיך זונטאג פון 6 א זייגער אן אין פעראיינס-קאנצעלאריע אלעקסאנדראווסקא 6.

די פערוואלטונג. 0687

ענטשולדיגונג

פון טישלער-צעך, בזשעזשינער 7.

מיר אינטערגעשריבענע ענטשולדיגען זיך ביי אונזער סעקציע ווייסע קרעדענס-מאלערס פאר אונזער שלעכטער טאט, וואס מיר זענען בעזאנגען נעגען אונזער סעקציע מיט דעם ברעכען דעם בעשלוס פון דער איינינקייט.

אלס צייכען פון חרטה שפענדען מיר צו 25 זל. לטובת אונזער סעקציע און מיר פערזיכערן, אז אזעלכעס וועט זיך מעהר נישט ווידערהאלען.

איטשע פייגענבוים און נטע צוקערמאן

בעקאנטמאכונג

דערמיט מאכען מיר בעקאנט אלע מיטגלידער פון טאפעצירער-צעך אין לאדז, אז זונטאג דעם 17-טען מאי ד. י. 7.30 אווענד קומט פאר אין לאקאל פון צעך, פאלודניאווא 4

די ערשטע יעהרליכע גענעראל-פערזאמלונג

מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג:

1) ערעפנונג 2) לעזען דעם פראטאקאל 3) בעריכטען: קאסע, פערוואלטונג, רעוויזיאנס-קאמיסיע 4) פארשלאגען פון דער פערוואלטונג 5) פארשלאגען פון די מיטגלידער 6) בעשליסען דעם פרעלימינאר-בודזשעט אויפ'ן 1931.2 7) וואהלען פון 3 פערוואלטונגס-מיטגלידער.

בעמ.: אין פאל וועט ס'וועט נישט זיין די נויטיגע צאהל מיטגלידער ביים ערשטען טערמין, וועט די זעלבע פערזאמלונג פארקומען דעמזעלבען טאג 8.30 אוו. און וועט גילטיג זיין ביי יעדע צאהל אנוועזענדע מיטגלידער.

די פערוואלטונג פון טאפעציר-צעך אין לאדז

—דאס בעקאנטע— מענער-היט-געשעפט „SPLENDID" 11-טער ליסטאפאד 31 קאנסטאנטינער

עמפפעהלט צום איצטיגען פריהלינג-און זומער-סעזאן דעם רייכסטען אויסוואהל פון

מענער-היטען

פון די נייעסטע פאסאנען פון אין- און אויסלענדישע פירמעס

די פרייזען זענען צוליב'ן קריזיס בעדייטענד פערקלענערט.

ספארט-היטלעך

בעמערקונג: מיר בעזיצען א גרויסען אויסוואהל פון עלעגאנטסטע

הזכרה

היינט, פרייטאג, דעם 15-טן מאי ד. י. (כ"ח אייר) 12.30 בייטאג צו דער ערשטער שמערצליכער יאהרצייט קומט פאר אויפ'ן בית החיים **א הזכרה** און די ענטהילונג פון דער מצבה נאך

ב"ע שרה רבקה גוטער

צו וועלכער אלע קרובים פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די הינטערבליבענע פאמיליע

פאר מאגענליידענדע

ראבארבער-ווייַן

אין פרימא קוואליטעט

צו בעקומען אין ווייַנהאנדלונג פון

E. SZYKIER

PÓŁNOCNA 1, tel. 107-84

זאל יעדער וויסען!

אז אין מיין

מעבעל-געשעפט

בעקומט מען מעבעל ענצעל און קאמפלעטען צו קאנקורענץ-פרייזען ביליגער ווי איבעראל! און מיר טוישען אויס אלט מעבעל אויף נייע צו ציגענליכע פרייזען.

וואולטשאנסקא 11

ווייַנגאלד און וויינבלום.

געדענקט דעם אדרעס! קומט איבערצייגט אייך!

ווישניאווא-גורא

פענסיאנאט פרידמאן

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז מיין לאנג-עקזיסטירענדער פענסיאנאט איז טעטיג פון 10-טען מאי ד.י.

געסט קענען זיך מעלדען אויפ'ן ארט. מעסיגע פרייזען—סאליידע בעדינונג

דאנקזאגונג

אונזערע געעהרטע מיטגלידער

ה' קירשטיין און פרוי

(קאנפעקציע פל.-וואלנאשטשי 7)

פאר זייער ברייטוויליגע שפענדע אנציגער און פאלטענס פאר די קינדער פון אונזער אינטערנאט, דריקען מיר אויס אונזער הארציגסטען דאנק

די פערוואלטונג

„בית-היתומים" זגערזשער 40

WAZNE DLA LETNIKÓW!

Wypożyczamy Aparaty Radjowe

NORA

1 i 3 Lampowe,

NA SEZON LETNI.

„ELEKTROS-RADJO", Łódź

Śródmiejska 5, tel. 156-59

(dawnej ul. Cegielniana 26).

בית-היתומים זגערזשער 40.

זונטאג, דעם 17-טען מאי ד. י. 6 א זייגער אווענד
מאנטאג, דעם 18-טען מאי ד. י. 8 א זייגער אווענד
דינסטאג, דעם 19-טען מאי ד. י. 8 א זייגער אווענד

קומט פאר אין לאקאל פון בית היתומים א גרויסע

ארגאניזאציאנס-פערזאמלונג

געווידמעט דעם בלומעל-טאג, וואס קומט פאר דעם קומענדיגען מיטוואך דעם 20-טען מאי ד. י. לטובת דעם יודישען יתום, צו וועלכען עס ווערען דערמיט געבעטען אלע אונזערע מיטגלידער און סימפאטיקער מאסענווייז צו ערשיינען.

די פערוואלטונג.

געדענקט אייער חוב פאר'ן יודישען יתום!

די לייטונג פון בעוואוסטען ארטאדאקסישען לעהר-אנשטאלט

„בית תלמוד"

פון אליעזר פאסטערנאק, לאדז

פיעטריקאווער 18) טעלעפאן 16-157
פילסודסקיעגא 41)

מאכט בעקאנט, אז אין הסכם מיט דער פעראָרדנונג פון דער מאכט מוזען ביז ענדע דעם חודש מאי אדורכגעפיהרט ווערען די איינשרייבונגען פון די תלמידים אין אונזער אנשטאלט ווי אויך נייע תלמידים וועלכע ווילען בעזוכען אונזער אנשטאלט.

די איינשרייבונגען קומען פאר טעגליך פון 9–2 פארמ. און פון 4–8 נאכמ.

די לייטונג

הנהלות הגמנסיות

של החברה

ליסוד בתי ספר תיכונים עברים בלודז

מודיעות, כי בקשות הכניסה מתקבלות כדלקמן:

בלשכת הגמנסיה הראשונה לנערים מגיסטרצקה 21 טל. 134-11
בלשכת הגמנסיה השניה לנערים . מגיסטרצקה 22 „ 134-12
בלשכת הגמנסיה לנערות . . . פירמוביץ 6 „ 127-95

בשעות העבודה.

אל המכינה או מתקבלים נערים ונערות בגיל חמש שנים וחצי ומעלה בלשכת הגמנסיה לנערות, פירמוביץ 6.

בחינות הכניסה תחלנה ביום ד' סיון ש. ז. (20.5.1930)

דער לאדזער יוד. פליישער-פעראיין

פיעטרקאווער 24

מאכט בעקאנט, דאס זונטאג דעם 17 מאי ד.י. אם ערשטן טערמין 4 א זייגער נ. מ. און צום צווייטען טערמין 6 א זייגער אווענד קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל פיעטרקאווער 24

א אלגעמיינע פערזאמלונג

פון אלע מיטגלידער — מיט פאלג. טאג-ארדנונג:

1) וואהלען פון א פרעזידיום און פערוואלטונג, 2) שטייער-פראגען און פאך-בעראטונג, 3) פרייע פארשלאגען.

בעמ. אים 2-טען טערמין איז די פערזאמלונג גילטיג ביי יעדע צאהל מיטגלידער

די פערוואלטונג

פראגראם פון ציוניסטישען וואהל-קאמיטעט צו דער יודישער קהלה אין לאדז

יודען! מיטוואך, דעם 27־טען מאי ווערט איהר גערופען צו וועהלען אייערע פארשטעהער אין דער קהלה, וואס דארף זיין דער ארגאן פון אונזער זעלבסטפערוואלטונג.

די איצטיגע וואהלען זענען לויט אלע סמנים בעשטימט בעיקר איבערצוגעבען די קהלות אונזערע אין די הענד פון דער „אגודה", דערמיט דארף די „אגודה" בעלוינט ווערען פאר איהר געטרייע דינסט בשעת דער לעצטער וואהל־קאמפאניע, פאר די פערערעטערישע ארויסטרעטונגען פון איהר פערטרעטער בשעת דער לעצטער סעסיע פון סיים, פאר וואס עס ווערט איהר איבערגעגעבען די שליטה איבער די קהלות און דער כח נישט צו דערלאזען, אז די יודישע קהלה זאל באמת בעפרידיגען אויסער די ריין רעליגיעזע הצטרכות׳ען אויך אנדערע יודישע נויטען וואס ווערען נישט בעריקזיכטיגט סיי דורך דער מלוכה, סיי דורך דער שטאטישער זעלבסט פערוואלטונג.

זינט פוילען איז אונאבהענגיג געווארען פיהרען מיר דעם קאמף פאר ... דערווייטערען די קאמפעטענץ פון דער קהלה, פאר׳ן פערוואנדלען זי אין אנ׳ארגאן פון דער נאציאנאלער יודישער זעלבסט־פערוואלטונג.

דער דאזיגער קאמף פאר אונזערע גערעכטע פאדערונגען ווערט פאראליזירט דורך דער „אגודה" וואס וויל בשום אופן נישט דערלאזען, אז די יודישע קהלה זאל ווערען א ווירדיגער צענטער פון יודישען לעבען.

די „אגודה" האט אויסגעפועלט דעם טרויעריג בעריהמטען פאראגראף 20, וועלכער גיט די מעגליכקייט צו בערויבען דאס וואהל־רעכט ביי יענע יודען, וועלכע פאלגען נישט די בעפעהלען פון דער „אגודה".

זי, די „אגודה", וויל נישט דערלאזען צו דער דעמאקראטיזירונג פון דער קהלה, זי וויל נישט דערלאזען אז די יודישע פרוי זאל זיך בעטייליגען אין אלע וויכטיגע פראגען פון יודישען לעבען. די „אגודה" וויל, אז די קהלה זאל בלייבען א פינסטערער מיטעלאלטערישער אינסטיטוט פאר איהרע מאכינאציעס.

יודען! ביז איצט האט זיך די „אגודה" געגענגעשטעלט יעדע נאציאנאלע אויפלעבונגס־ארבייט, געגען אלע לעבעדיגע כחות וועלכע שטרעבען צו בויען ארץ ישראל פאר א יודיש לאנד, און היינט וויל זי פערניכטען אפילו דאס יודישע לעבען אין גלות, זי וויל פערניכטען די יודישע קהלה, וועלכע האט אדורכגעהאלטען הונדערטער יאהרען אין שווערען גלות׳דיגען לעבען. איהר האט יעצט די מעגליכקייט אויסצודריקען אייער ווילען, איהר האט צו זאגען, צי זאלען די קהלות בלייבען אין די הענד פון די שונאים פון יעדען יודישען פארטשריט פון יודישען נאציאנאלען גייסט, צי זאלען אין די קהלות הערשען די אגודה־לייט מיט זייערע שטילע און אפענע משרתים. צי זאלען די קהלות געפיהרט ווערען פון די פערטרעטער פון די אלע פערשידענע גרופען און קאמיטעטען, וועלכע זענען פלוצלונג אויפגעשווימען ביי די וואהלען אונטער פערשידענע נעמען כדי צו מאכען צוזאמען מיט דער אגודה געשעפט אויפ׳ן חשבון פון יודישען כלל און איהר מיטהעלפען צו צושטערען דאס יודישע לעבען, — אדער ווילט איהר זעהען בראש פון די קהלות פערטרעטער פון דער ריכטונג, וואס טראגט הויך אין איהר האנד די פאהן פון נאציאנאלער אויפלעבונג און גאולה, די פאהן פון אויפלעבונג פון יודישען פאלק.

אונזערע פאדערונגען זענען:

אויפ׳ן געביט פון שול און קולטור

די קהלה דארף אויסהאלטען א געוויסע צאהל יודישע שולען פאר די ארימסטע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג. די דאזיגע שולען מוזען זיין געפיהרט אין נאציאנאלען יודישען גייסט. די אונטערריכטסשפראך אין די שולען דארף זיין העברעאיש. די קהלה דארף אויך אויסער די שולטעטיגקייט ווידמען די גרעסטע אויפמערקזאמקייט דער קולטור־ארבייט צווישען דערוואקסענע, ס׳דארפען געגרינדעט און געשטיצט ווערען ביבליאטעקען, פאלקס־אוניווערזיטעטען, אווענד קורסען, ספארט־פעראיינען א. א. וו.

פאליטישע און עקאנאמישע אויפגאבען

די קהלה איז אויך א פארשטעהערשאפט פון דער יודישער בעפעלקערונג, זי דארף ארויסטרעטען אלעס פערטיידיגערין פון דעם יודישען כבוד און פון די יודישע נאציאנאלע פאדערונגען לגבי די געהעריגע אינסטאנצען. די יודישע קהלה טאר נישט גלייכגילטיג זיין צו דער פולשטענדיגער פעראָרעמונג פון די יודישע מאסען, צו דער צושטערונג פון יודישען האנדעל און האנדווערקערטום זי מוז זיך בעמיהען צו פערשטארקען די יודישע עקאנאמישע פאזיציעס, לינדערן די יודישע ארבייטסלאזיגקייט און פרנסה־לאזיגקייט דורך גרינדען און אונטערשטיצען קרעדיט־אינסטיטוציעס, גמילת־חסדים קאסעס, פראדוצירען רויה־שטאפען ארגאניזירען קאאפעראטיווען, קורסען פאר לאנדווירטשאפט און גערטנעריי, אומזיסטע פאך־שולען ערגענצונגס־קורסען פראפעסיאנעלע שולען.

די קהלה דארף זיך בעטייליגען אין אלע ענינים וואס זענען נוגע דער עמיגראציע און בעזונדערס מיטהעלפען צו דער קאלאניזירונג און פראדוקטיוויזירונג פון די יודישע מאסען אין ארץ־ישראל.

געזעלשאפטליכע שוץ

צו די אויפגאבען פון דער קהלה געהערט דאס אויסהאלטען פון „מושב־זקנים"־ס" שפיטעלער, און אמבולאטאריומס, יתומים־הייזער, דערביי מוז געקעמפט ווערען פאר געהעריגע בעטייליגונג אין די קאסטען מצד דער מלוכה און שטאט־פערוואלטונגען.

די קהלה דארף אויך אויפהאלטען א יורידיש־ביורא, וואס זאל געבען אומזיסטע יורידישע הילף דער יודישער בעפעלקערונג.

א אינפארמאציאנס־ביורא דארף ביי דער קהלה געבען אנווייזונגען ווענען עמיגראציע ענינים און ערטיילען די נויטיגע הילף און פערלייכטערונגען ביים עמיגרירען.

שטאט

עס מוז געמאכט ווערען א סוף צו דעם ביז איצטיגען פראטעקציאנס־סיסטעם ביים פערטיילען דעם עטאט, פון בעגינסטיגען די אייגענע מענשען און ארויפלעגען אונגערעכטע לאסטען, אויף אלע, וואס געהערען נישט צו דעם אייגענעם חדר. די הימעל־שרייענדע אומגערעכטיגקייטען וואס טוען זיך יעצט אפ אין דער גמיבע, דאס בעלייגען מיט היכע עטאטען סוחרים, וועלכע זענען הערדריקט געווארען אונטער ... לאסט פון שטייער־סיסטעם. דאס בעשטייערן מיט עטאט ארעמע הענדווערקער און קליינהענדלער און אנדערע ארבייטענדע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג. דאס אלץ

נעמענדיג אין בעטראכט דעם פאקט, אז די

פאליטישע און עקאנאמישע לאגע פון יודישען פאלק אין דער גאנצער וועלט ווערט בעאיינפלוסט פון דעם אויפבוי פון ארץ ישראל אלס א יודיש לאנד, איז א הייליגע פליכט פון דער יודישער קהלה זיך צו פערנעמען מיט אלע פראגען וואס זענען נוגע ארץ־ישראל. די יודישע קהלה מוז מיט איהר גאנצער אויטאריטעט אונטערשטיצען דעם פאליטישען קאמף, וועלכען די יודישע אגענץ פיהרט פאר אונזערע רעכט אין ארץ ישראל און אויף ארץ ישראל. דעם יודישען מיטעלשטאנד, דעם החלוץ, דער יודישער יוגענד, וועלכע רייסט זיך מיט דעם גאנצען ענטוזיאזם צו קאלאניזירען און אויפצובויען מיט איהר ארבייט אונזער אייגענע מלוכה אין ארץ ישראל — מוז א ווירדיגע יודישע קהלה געבען די מעגליכקייט צו דערגרייכען די הייליגע צוועקען. דאס איז איהר פליכט געגענאיבער דעם יודישען פאלק.

אויפ׳ן רעליגיעזען געביט

די רעליגיעזע הצטרכות׳ן פון דער יודישער בעפעלקערונג דארפען בעפרידיגט ווערען דורך דער קהלה אין דעם זין, אז די רבנים און דיינים זאלען נישט אבהענגיג זיין פון יחידים, פון פערשידענע רבי׳שע הויפען. די קהלה איז נישט קיין פלאץ פאר די ליידיג געהענדע אייניקלעך פון פערשידענע „הויפען" וועלכע ווילען לעבען אויף די קאסטען פון יודישען כלל. די שחיטה דארף נישט דינען אלס קוואל פון הכנסה פאר פראטעזשירטע יחידים, נאר ס׳דארף פערוואלטעט ווערען דורך דער קהלה און די הכנסות פון דער שחיטה דארפען פערוועדעט ווערען פאר דער קהלה און אויף אזא אופן וועט מען קאנען אראפנעמען די לאסט פון די עטאט־צאהלער. די קהלה דארף זארגען פאר א גענוגענדער צאהל שולען, בתי מדרשים און תלמוד־תורות ווי אויך פאר אלע אנדערע רעליגיעזע בעדערפנישען.

ארץ־ישראל

העלפט צו צו דער פולשטענדיגער רואין פון דער יודישער געזעלשאפט. די קהלה געלדער, וועלכע ווערען געזאמעלט פון דער ליידענדער יודישער בעפעלקערונג, מוזען אויסגעגעבען ווערען אויף ריכטיגע און פראדוקטיווע צוועקען.

מיר ווענדען זיך צו אייך יודישע וועהלער:

היט זיך פאר די, וועלכע מסר׳ן און שטערען דעם אויפבוי פון ארץ ישראל, היט זיך פאר די, וועלכע בענוצען דעם נאמען תורה און דת אלס מאסקע פאר זייערע מעשים תעתועים!

טרויט אן אייערע שטימען די, וואס טראגען הויך און שטאלץ די פאהן פון דער יודישער נאציאנאלער אויפלעבונג!

יודען! שטימט פאר די אויסגעפרובטע קעמפער פאר אונזערע נאציאנאלע רעכט, וועמענס לעבענס־לויף איז א לאנגע קייט פון ארבייט און מעשים לטובת דעם יודישען פאלק!

שטימט אלע ווי איין מאן פאר דער ליסטע פון ציוניסטישען וואהל־קאמיטעט, פאר דער ליסטע נומער 12.

ציוניסטישער וואהל-קאמיטעט
צו דער יודישער קהלה אין לאדז

אונזערע קאנדידאטען זענען:

1) **מרדכי חיים רומקאווסקי**
ג. פרנס, מיטגליד פון ציוניסטישען פארטייראט אין פוילען, מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט, מיטגרינדער און פארזיצער פון „העלענובעק", „יוגענד בורסע" און „פאמאץ".

2) **אלעקסאנדער יאעל**
פרעזידיום־מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט, ג. פרנס, לאווניק פון מאגיסטראט, פארזיצער פון „חשמונאי".

3) **משה לימאן**
פרעזידיום־מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט מיטגליד פון ציוניסטישען צענטראל־ביורא „עת לבנות אין פוילען, פרעז. מיטגל. פון העבר. ליטעראטען פעראיין".

4) **סאמועל פאוסט**
וויצע פארזיצער פון „ארט", מיטגליד פון „קרן היסוד" קאמיטעט.

5) **קלמן לעווענטאן**
מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט, יושב־ראש פון ועד בית הכנסת „ד׳וואלין", פרעזידיום מיטגליד פון וואיאזשארען פעראיין.

6) **זאב וואלף האלבערשטאט**
מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט.

7) **יונה ראזען**
פערוואלטונגס־מיטגליד פון פאבריקאנטען־פעראיין.

8) **לייב אוריסון**
פרעזידיום־מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט, ג. פרנס וויצע־פארזיצער און מיטגרינדער פון „העלענובעק", „פאמאץ" און „בורסע"

9) **מנחם קירשבוים**
עהרען־פארזיצער פון קליינהענדלער־ און מארגשטעהער־פעראיין.

10) **פנחס גערשאווסקי**
מיטגרינדער און קוראטאר פון „העלענובעק", „פאמאץ" און „בורסע", פרעזעס פון סוחרים־באנק צעגעלניאנא 39.

11) **משה קאטץ**
פערוואלטונגס־מיטגליד פון הענדליסטען־פעראיין.

12 **יוליאן וואלף**
גבאי פון ווילקער שוהל, וו. פארזיצער פון „לינת הצדק".

13) **מענדעל מינץ**
פארזיצער פון קליינהענדלער און טארג־שטייער פעראיין.

14) **איגנאץ יצחק זשעלינסקי**
וו. פארזיצער פון „למען ארץ ישראל", פרעזידיום מיטגליד פון האנדווערקער פעראיין.

15) **עמנואל האמבורסקי**
רעדאקטאר ארויסגעבער פון „לאדזער טאגעבלאט" מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט, פרעזעס פון סוחרים פעראיין (פעטריק. 10), פרעזעס פון „חסד של אמת".

16) **מיכאל פלאטא**
מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט, מיטגרינדער פון „יבנה".

17) **יעקב דעגענשטיין**
וויצע פארזיצער פון סוחרים פעראיין, וו. פארזיצער פון „לינת החולים", פרעז. מיטגליד פון דער באנק, צעגעלניאנא 39.

18) **פייטיל לאנדוי**
פרעז. מיטגליד פון „העלענובעק" „פאמאץ און בורסע.

19) **יעקב שטערן**
פרעזעס פון „לינת הצדק".

20) **נחום לייבאוויטש**
פערוו. מיטגליד פון פישער־פעראיין.

21) **שמואל לעוו**
מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט, פרעזעס און מיטגרינדער פון אוהל יעקב, מיטגרינדער פון „יבנה", מיטגליד פון הענדזיאנס־קאמיסיע פון „העלענובעק".

22) **יחיאל פיקעלני**
מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט, חבר הועד פון „יבנה", פרעז. מיטגליד פון „קרן היסוד", פערוואלטונגס מיטגליד פון „העלענובעק"

23) **יוסף זשורקאווסקי**
פערוואלטונגס־מיטגליד פון „מושב זקנים".

24) **משה בארטנער**
פערוואלטונגס־מיטגליד פון הענדליסטען פעראיין.

25) **שמואל זילבערשטראם**
פערוואלטונגס־מיטגליד פון רייזענדער פעראיין פערוואלטונגס־מיטגליד פון „העלענובעק" „פאמאץ" און „בורסע".

26) **שמואל רייכמאן**
מיטגרינדער און וויצע פרעזעס פון „העלענובעק", „פאמאץ", און „בורסע", גבאי פון „אהל יעקב".

27) **אהרן טשודנאווסקי**
גבאי פון וואהליגער שוהל.

28) **אליעזר פינקוס**
פערוואלטונגס - מיטגליד פון הענדליסטען פעראיין.

29) **נחמן פאלמאן**
פערוואלטונגס־מיטגליד פון רעטונגס־קאמיטעט, פערוואלטונגס־מיטגליד פון הויז־אדמיניסטראטארען פעראיין.

30) **משה קארא**
מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט, סעקרעטאר פון העברעאישען גימנאזיום.

31) **אבא צבי ניימאן**
אינדוסטריעלער.

32) **שלמה פיינער**

33) **ח. א. איוואנקאוויצער**

34) **אביגדור גלאנץ**
ג. פערוואלטונגס־מיטגליד פון סוחרים־פעראיין פעטריקאווער 10.

35) **שמואל זלמן ראבינאוויטש**
מיטגליד פון „קרן־היסוד" קאמיטעט.

36) **משה מרדכי שניצער**
באנק־בעאמטער.

37) **אהרן פייקאוו**
גבאי פון בית־הכנסת פעטריקאווער 120.

38) **הערש אייזענבוים**
עהרען פרעזעס פון פרוכטען און געמיזע הענדלער פעראיין (פאנסקא 45).

39) **ברוך ארנאוויטש**
פערוואלטונגס־מיטגליד פון פישער פעראיין.

40) **יחיאל מרדכי פינטשעווסקי**

41) **אברהם מרדכי קאצענעלבויגן**
גבאי פון „אהל יעקב".

42) **אלתר יחיאל מאזעלסיא**

43) **ישראל יעקב מאיערטשיק**

44) **הערש גארפינקעל**
פאבר. דירעקטאר

45) **מאיר ראזענבערג**
בוכהאלטער.

46) **שמואל שטראסמאן**
גבאי פון בית הכנסת „סיני".

47) **נחמיה קאראטשינסקי**
פערוואלט. מיטגליד פון סוחרים פעראיין (פעטריקאווער 10).

48) **יעקב נאמיוט**
באנק־בעאמטער.

49) **צבי ליטווין**
פרעזידיום מיטגליד פון ציוניסטישען קאמיטעט

50) **דר" אורי ראזענבלאט**
פארזיצער פון לאדזער ציוניסטישען קאמיטעט סיים דעפוטאט.

אכטונג!

די פירמע
מענדיל בארנשטיין
30 נאוואמיעסקא 30

מאכט בעקאנט, אז אונאפהענ-
גיג פון דעם דורכגעפיהרטען
בוי-רעמאנט ווערט דער
פערקויף
— פון —
ווין, בראנפען און ליקיער
ווייטער אהן שטערונג
פארטגעזעצט

איינגאנג פארלויפיג דורכ'ן הויף
30 נאוואמיעסקא 30

איינלאדונג
צו דער פייערליכער איינוויהונג פון נייעם
סאניטאר-אויטא
געשפענדעט ה' י. א. גראסלייט
— דורך
וואס קומט פאר זונטאג, דעם 17-טען מאי ד. י. 10.30 פארמיטאג אויפ'ן פלאץ פון די פייערלעשער קאנסטאנטינער 4. האבען מיר דעם כבוד איינצולאדען אלע אונזערע מיטגלידער, פריינד, סימפאטיקער און די גאנצע לאדזער יודישע בעפעלקערונג.
די פערוואלטונג פון דער באכט-פאגאטאוויע
ביי „לינת הצדק" אין לאדז.

פארק JULJANOW
טעגליך געעפענט
פון 8 אזייגער פריה

שבת, דעם 16-טען מאי ד. י. 3 אזייגער נאכמיטאג
קאנצערט
פון שטרייך-ארקעסטער אונטער לייטונג פון קאפעלמ. ה' ד. שימקעוויטש
אויפ'ן ארט א ביער-האלע, קאנדיטארייע, לודקעס, טעניס א. או. וו.
איינגאנג פאר דערוואקסענע 60 גר.; פאר שילער, קינדער און מיליטער 30 גר.
פאר שולען און אויספלוגען און גרופען בעדייטענדע הנחה.
די פערוואלטונג.

יין כשר
א פלאש פון א ¼ ליטער ראזינען-וויין № 7
נאר 65 גראשען
א באטשינכע דעם ועלבען נומער 1.50 זל. ● א קווארט 2 זל.
צו דער בעקוועמליכקייט פון ג' פובליקום בעקומט מען אויך דעם
וויין „פראגרעס" № 7
ביי ה. בלאנקעט, גלובנא 69
מיט אכטונג
וויין- און מעהד-פאבריק פירמע „פראגרעס"
אלטער מארק 2, טעל 184-82
בעמערקונג: ביי אונז בעקומט מען רויט וויין פריי פון צוקער.

Dr MED.
J. PIK
ul. Żeromskiego 36
ביים גרינעם מארק
טעל. 175-50
נערוון און אינערל. קראנק.
ספעצ. פון פסיכא-נערוועז.
נעהמט אן פון 5½—7 אוו.

אנ'ארט צו שלאפען
פאר 2 אנשטענדיגע יונ-
געלייט אין א שעהן מעב-
לירט צימער מיט בעקוועמ-
ליכקייטען ביליג זאפארט
אפצוגעבען ביי א בעסע-
רע פאמיליע צו ערפאהרען
ביי: אויערבאך,
קילינסקיעגא 41.

די לייטונג פון ערשטען
ארטאדאקסישען
לעהר-אנשטאלט
„דרכי-נעם"
פון גרשון אלי' ליסס
— אין — לאדז
ערשטער „דרכי-נעם" קילינסקי 50, טעל. 215-26
צווייטער „דרכי-נעם" אל. 1 מאי 20, טעל. 200-43
מאכט בעקאנט, אז אין הסכם מיט דער פעראָרדנונג פון דער מאכט מוזען אין משך פון חודש מאי פדורכגעפיהרט ווערען די איינשרייבונגען פון תלמידים אין אונזערע
לעהר-אנשטאלטען וועלכע זענען, ווי בעוואוסט, איינגעארדענט ערשטקלאסיג אין אלע הינזיכטען. אויך ווערען שוין אנגענומען תלמידים-אנפענגער אין אונזערע
ג"י-ילדים'ס וואס ווערען געפיהרט דורך ספעציאליסטען - פעדאגאגען-ערציהער. עס ווערט יעצט אויך פערגרעסערט און פערברייטערט די
מתיבתא לתלמוד ולהוראה עס וועט טעטיג זיין א מתיבתא א', ב' און ג' ביי דער מיטווירקונג פון בעוואוסטע בעלי-הוראה. גלייכצייטיג זענען מיר מודיע, אז די
8-קל. גימנאזיאל-קורסען קאנצעסיאנירט דורכ'ן קורטאריום ווערען יעצט פערגרעסערט. עס וועלען טעטיג זיין די קלאסען IV, V און VI אונטער דער לייטונג פון בעקאנטע גימנאזיאל-פראפעסארען. אויך מאכען מיר בעקאנט, אז דער
פקוסיאן פאר תלמידים פון דער פרעמד ווערט רעארגאניזירט און וועט זיין אין א ספעציעלען לאקאל אינטער דער לייטונג פון אנ'אנגא-זשירטען פ' מא ספעציאליסט. אויך ווערט פאר אונזערע תלמידים איינגעארדנעט אנ'ערשטקלאסיגע
זומער - קאלאניע אין א פרעכטיגער, געזונדער וואלד-געגענד, וואו די תלמידים וועלען זיך געפינען אין משך פון דער וואקאציע אונטער זארגפעלטיגער ערציהערישער אויפזיכט.
איינשרייבונגען ווערען אנגענומען טעגליך פון 9—1 פארמ. און פון 4—7 נאכמ.
די לייטונג.

בזה אנו מביאים את השתתפותנו בצערו של חבר"ני חבר הועד של חסד של אמת ר' אברהם וואלפיש נ"י באסון הנורא אשר קרה אותו בהלקח ממנו אשתו
אסתר פייגע נ"ע
בעבודתו לטובת החברה חסד של אמת ימצא נחמתו
הועד של החברה חסד של אמת ומנחמי אבלים לאדז

אנאנסן
אין „נייעם פאלקסבלאט" האבען דעם גרעסטען ערפאלג!

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער געעהרטען וויצע-פרעזעס ה'
יחיאל צאלדע
און פרוי
צום געבורט פון זייער ניי-געבוי-רענעם **זוהן** און מיר ווינשען זיי א גרינגע ערציהונג.
די פערוואלטונג
פון שאכער-סעקציע פאמארסקא 15

א הארציגען מזל-טוב ווינשען מיר אונ-זער ווערטען פערוואלטונגס מיטגליד ה'
יחיאל צאלדע
און זיין פרוי
צום געבורט פון זייער ניי-געבוי-רען **זוהנעלע**, זאל ער אייך האבען מיטגעבראכט פיל גליק און מיר ווינשען אייך א גרינגע דערציהונג
די פערוואלטונג פון צענטראלען קליין-הענדלער פעראיין פאמארסקא 15

מאשין-מצות
ווערט געבאקען אלע טאג פרישע און דינע ווי אויך מצה-מעהל. אייער-פערפעל אין סובארקעס לויט קארלסבאדער סיסטעם מיר עמפפעהלען צו יעדער צייט אונזערע גוט-בע-קאנטע און פרישע געבעקסען פון אונזער איבעראל בעוואוסטער צוקערביע
נ. וויינבערג
38 פיעטריקאווער 38
:–: טעלעפאן 143-82. :–:

בוכהאלטעריע
איינפאכע און דאפעלטע
איטאליענישע און אמעריקאנישע
ווי אויך מאשין-שרייבען און רעכנען לערן איך אוים גרונדליך פאר 30 זל. מיט א קורצער מעטאדע אין פערלויף פון 1 חודש 20 זל. בלויז מאשין-שרייבען אין משך פון 3 וואכען נור 6 זל. קילינסקיעגא 50, קווער-אפיצינען 1-טער שטאק. מיר ערטהיילען אויך קארעספאנדענץ הענ-דעלס-ארימעטיק און סטענאגראפיע

צו דער חתונה פון פרל.
מאניא מאנהייט
מיט ה' יאזעף גאלדשטיין
וועלכע איז פארגעקומען דינסטאג דעם 5 מאי
ווינשט א גליקליכע צוקונפט
סאלעק גרינבערג

לאדזער יודיש. מוזיק-פעראיין „שיר" | זאל פילהארמאניע נארוטאוויטשא 20.
זונטאג, דעם 17. מאי ה. י. 4 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר אין זאל פילהארמאניע, דער
2-טער כאר-קאנצערט „שיר"
(ווידערהאלונג פון אינאוגוראציע-קאנצערט)
אונטער דער לייטונג פון פראפ. י. פיליווישיס, אלס סאליסטען טרעטען אויף: פרל. ס. סראפיוניק, ה"ה ס. לעוויטין און ה. קארן
אין פראגראם: ערשטער טייל: שובערט: פרים'ס נצחון-געזאנג; הענדל: דריי פראגמענטען פון „יעקוויעם"; גריג: אלאף טריג-וואסאן; מענ-דעלסאן: ליבע און וויין. — אין צווייטען טייל פון פראגראם וועלען אויסגעפירט ווערען א גאנצע ריה יודישע פאלקס-לידער, ס'רוב ספעציעל צום קאנצערט בע-ארבייט פון דיר. י. פיוווישיס.
בײַם קלאוויר: פרל. ל. לאכס.
בילעטען צו פאפולערע פרייזען פון 50 גראשען ביז 2 זל., פאר שילער צו 75 גראשען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע-זאל.
2862

גארטען פון Grand Hotel
מאנויושקי 4
איינטריט 50 גר. איינטריט 50 גר.
היינט פייערליכע ערעפנונג
פון זומער סעזאן
ערשטקלאסיגער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון
Maurycy Lewak
אנהייב פון די קאנצערטען טעגליך פון 6 א זייגער אוונד.
שבת, זונטאג און יום-טוב 5 א זייגער נאכמיטאג FIVE O'CLOCK
מיט'ן אנטייל פון אנ'ערשטקלאסיגען דזשאז-באנד ארקעסטער.
שבת, זונטאג און יום-טוב 12 א זייגער בייטאג גרויסע פריהמארגען-קאנ-צערטען, מארגען, שבת 5 א זייגער נאכמיטאג ערשטער Five o'clock

„איך בין טיף דערשיטערט“

דער קלאפ אויף די ווילנער יוד. שולן איז ווי א טויט־אורטייל פאר דער יוד. קולטור

שלום אש וועגן דער גזירה אויף די יודישע שולן אין ווילנע

וואַרשאַ, (יט"א) אין צוזאַמענהאַנג מיט דער אַקציע, וואָס דער יודישער פּען־קלוב פיהרט וועגן דער עפענונג פון די געשלאָסענע יודישע שולען אין ווילנע, האָט ער דערהאַלטען פון זיין עהרען־פּאָרזיצער שלום אַש אַ בריף אין וועלכען ער שרייבט:

„מיט אַ פּאָר טעג צוריק האָב איך געלעזען אין דער פּרעסע אַ ידיעה, וועלכע האָט מיך אויפגערו־דערט און דערשיטערט ביז די טיפעניש'ען. איך מיין די ידיעה וועגען פערמאַכען דורך די אָרטיגע אָרגאַ־נען ד ישול אויפ'ן נאָמען פון ש. פרוג. און דעם ידי־שען לעהרער־סעמינאַר, וואָס איז די איינציגע אַנ־סטיטוציע וועלכע שטעלט צו קוואַליפיצירטע לעה־רער פאַר די יודישען שולען. איך האָב גערעכענט, אַז די ידיעה וועט זיך געוויס נישט בעשטעטיגען ליידער אָבער זעה איך פון די צייטונגען און פון אייער אַקציע אַז די טרויעריגע ידיעה האָט זיך יאָ בעשטעטיגט.

עס איז איבעריג צ וזאָגען, אַז איך בין מיט אייך מיט'ן גאַנצען האַרצען אין דעם דאָזיגען טרוי־עריגען מאָמענט, ווי עס זאָל נישט זיין מיין איצטיגע שטעלונג צו דער ציש"א — בין איך מיט זיי. איך בין גרייט צו טון אַלצדינג, וואָס איהר וועט געפינען פאַר נויטיג כדי אָפּצוראַטעווען די אינסטיטוציע וואָס אַזוי טייער און הייליג יעדען יודישען האַרץ, ביי יעדען איינעם, ביי וועמען די יודישע קולטור איז די איינציגע מעגליכע פאָרם פון אויסלעבען זיך — און אַזעלכע זענען דאָ הונדערטער טויזענדער איבער דער גאַנצער וועלט.

איך האָב באַך די האָפנונג, אַז די גאַנצע זאַך בעהמט זיך פון אַ טעות און וועט באַלד אויפגעקלערט ווער'ען. איך בין אָפט געווען אין לעהרער־סעמינאַר פערבראַכט טעג און וואָכען מיט די סטודענטען איך קען פערזענליך די לעהרער פון סעמינאַר — און נישט נאָר מיר, — נאָר דער גאַנצער יודישער וועלט איז בעוואוסט, אַז די דאָזיגע אינסטיטוציע איז אַ ריין פעדאַגאָגישער אַנשטאַלט, וואָס בעשעפטיגט זיך נישט מיט פּאָליטיק, וואָס איהר פעדאַגאָגישען ווערט האָבען אַנערקענט אינטערנאַציאָנאַלע אויטאָריטעטען און בעצייכענט זי, ווי איינע פון די בעסטע לעהר־אַנשטאַלטען אויף דעם געביט אין לאַנד.

די אַנשטאַלט איז טייער און נאָהענט, ווי אַ הר ווייסט, נישט בלויז יענע, וואָס אַנערקענען יודיש זייער שפּראַך, נאָר אויך די דעמאָקראַטישע עלע־מענטען איבער דער גאַנצער וועלט. איך האָף, אַז דער פּען־קלוב טוט אַלדאָס מעגליכע אויפצוקלערען די אָרטיגע אָרגאַנען דעם טעות. מיר בעטראַכטען דעם קלאַפּ אויף דעם לעהרער־סעמינאַר ווי אַ טויט־אורטייל אויף דער גאַנצער יודישער קולטור, אויף דער יודישער שפּראַך און ליטעראַטור.

איך בין איבערצייגט, אַז עס וועט נישט שווער זיין צו איבערצייגען אין דעם די אָרטיגע מאַכט און אַז דער פאַטאַלער פעהלער וועט ווערען פערריכט.

(—) שלום אַש.

קופאָן № 8

פון גרויסען

פרעמיען־קאנקורס

פון „נייעם פאלקסבלאט“

כדי זיך צו בעטייליגען אין פּעמיען־קאנקורס איז גענוג

צו צושטעלען בלויז 30 קופּאָנען

סעקוועסטרירט דאס פערמעגענס פון געוו. קעניג אלפאנס

מאַדריד, 14. (ספ. טעל.) די שפּאַנישע רע־גירונג האָט בעשלאָסען צו סעקוועסטרירען דאָס פערמעגען פון געוו. קעניג אַלפאָנס, צוליב דעם וואָס עס זענען געפונען געוואָרען דאָקומענטען, אַז דער קעניג האָט אויסגענוצט זיין שטעלונג צו פער־זענליכע צוועקען כדי רייך צו ווערען.

רעוויזיאָניסטען געשטערט דעפּ. גרינבוים'ס רעפעראט

וואַרשאַ, 14. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָר־רעספּאָנדענט). אויף דעם נעכטיגען רעפעראַט פון דעפּ. גרינבוים האָבען די רעוויזיאָניסטען געמאַכט אַ שטורמישע אָבסטרוקציע. פּאָליציי האָט אינטער־ווענירט און דער מיטינג איז פונאַנדערגעלאָזט גע־וואָרען.

דער ציוניסטישער צ.ק. האָט נאָכדעם פער־עפענטליכט אַ קאָמוניקאַט אין וועלכען עס ווערט מיטגעטיילט, אַז די רעוויזיאָניסטען האָבען פונאַנ־דערגעשיקט צירקולאַרען צו שטערען דורך דעמאָנ־סטראַציעס די רעפעראַטען פון דעפּ. גרינבוים. דער צ.ק. איז דעריבער מודיע, אַז ער וועט אָננעהמען די שטרענגסטע מיטלען, צו פערטיידיגען די פרייהייט פון וואָרט.

וועגן די פרוג־שול און דער לעהרער־סעמינאר

דער קראקאווער „קוריערעק“ פאדערט דעם קאפ אויך פון ווילנער טעכניקום

אונטער אַ דרייגאָרעבדיגען קאָפּ „שקרים אין לאַנד און רכילות אין אויסלאַנד אויף פּוילען, אָדער קאַמף פאַר דער קאָמוניסטישער יודישער שולע“. האָט זיך אָפּגערופען דער קראָקאָווער „קוריערעק“ אויף דער גזירה געגען די יודישע שולען אין ווילנע.

די צייטונג דערמאָנט, אַז זי איז געווען קלוג נאָך מיט עטליכע יאָהר צוריק: שוין דעמאָלט איז די אַרויסגעטראָטען מיט דער קלוגער וואָרנונג צו דער יודישער געזעלשאַפט אַז זי זאָל אָננעהמען מיטלען צו בעקעמפען דעם קאָמוניזם אין די רייהען פון דער יודישער בעפעלקערונג.

די יודישע בעפעלקערונג האָט אָבער נישט גע־פאָלגט די עצות פון „קוריערעק“ און איצט האָבען ז.ג. אַנייע ערשיינונג: אין ווילנע עקזיסטירט נישט קיין יודישע סעמינאַריע, נאָר אַ שולע פאַר אַגיטאַ־טאָרען. מילא, וואו זענען די בעווייזען: דער קוראַ־טאָר זאָגט, איז דאָך עס אייזען פעסט!

די צייטונג דריקט דאַן אויס איהר עמפערונג צוליב דעם, וואָס די אַמעריקאַנער יודען האָבען פּראָ־טעסטירט געגען דער גזירה אויף די יודישע שולען, ווייל פון וואַנען זענען זיי עס געוואויר געוואָרען ?, אויב נישט פון אַ מסירה מצד די יודען אין פּוילען.

דער קראָקאָווער „קוריערעק“ וואָס זיין גאַנצע עובדה בעשטעהט אין זאונאויפהערליכען העצען פוי־לען אַלע מאָל געגען אַנ'אַנדער מלוכה און פאָלק, וואָרענט די יודען אַז זיי שפּילען זי דמיט פייער, לויט זיין מיינונג וואָלטע ודי יודען געדאַרפט גאָר אַנדערש רעאַגירען אויף די ווילנער געשעהעניש'ען: מסתם אונטערטעניג בויגען דעם קאָפּ און דאַנקען דעם מלכות פאַר דעם גרויסען חסד, וואָס ווערט די יודען געטון דערמיט, וואָס עס ווערען פערניכטעט זייערע מוסטערהאַפטע קולטורעלע אינסטיטוציעס, וועלכע זענען זאויסגעבויט געוואָרען מיט אונגעהויערער מה יאָון אמת'דיגער מסירת־נפש.

פאַר'ן „קוריערעק“ איז ווייניג דאָס שליסען ןפון דער פרוג־שולע און פון לעהרער־ סעמינאַר. ער ווייזט דירעקט אָן אויף נאָך איין לערן־אַנשטאַלט, וואָס איז דער שטאָלץ פון יודישען קולטורעלען בויען: אויפ'ן ווילנער טעכניקום וואָס איז כלומרשט אויך אַ נעסט פון קאָמוניזם און וואָס דאַרף נאָטיר־ליך אויך געשלאָסען ווערען (דאָס בלאָט כאַפּט איבאיינעם שוין אַריין אין קאָן די ווייסרוסישע גימ־נאַזיע אין ווילנע — דער אַפּעטיט קומט מיט'ן ע־סען!).

צום בעדויערען האָבען מיר נישט קיין שום גאַראַנטיע אַז די עצות פון „קוריערעק“ זאָלען נישט געפאָלגט ווערען, דאָס פערמאַכען די צוויי יודישע לערן־אַנשטאַלטען אין ווילנע איז דאָך נאָר אַנ'עפּיזאָד, אמת, אַ גאָר שרייענדער אין דער גאַנצער פּאָליטיק לגבי דעם יודישען שול־וועזען, אין דער פּאָליטיק פון שיקאַנעס און רדיפות.

אפגעברענט די מלוכה־אפערע אין קאוונע

קאָוונע, 14. (ספ. טעל.) היינט נאָכמיטאָג, האָט אויסגעבראָכען אַ מוראָדיגע שרפה אין דער מלוכה־אָפּערע וואָס איז ערשט נישט לאַנג אויסגע־בויט געוואָרען, די אָפּערע איז אָפּגעברענט געוואָרען דער שאָדען בעטרעפט עטליכע מיליאָן ליט. צום גליק איז גראָד היינט נישט פאָרגעקומען קיין נאָכ־מיטאָג־פאָרשטעלונג.

בעשלאסען צו שאפען א וועלט־פער־באנד פון אלגעמיינע ציוניסטען

קראָקאָ, 14. (יט"א טעלעגראַפיש). דאָ קומען פאָר בעראַטונגען פון אַלגעמיינע ציוניסטען. עס נעהמען אַנטייל פערטרעטער פון פערשידענע קאַנטען פון לאַנד, דערונטער אויך דעפּ. ד"ר ראָזענ־בלאַט פון ןלאָדז.

עס איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע צו שאַפען אַ וועלט־פערבאַנד פון אַלגעמיינע ציוניסטען, וואָס זאָל זיך שטיצען אויפ'ן הויפּט־פּרינציפּ פון אַ יודישער מעהרהייט אין ארץ־ישראל.

די בעראַטונגען קומען ווייטער פאָר און מען בעהאַנדעלט די פראַגען וועגע ןקאָנגרעס, לייטונג

א. ד. גל.

גליקוואונש־דעפעשען פון פוילען צום נייעם פראנצ. פרעזידענט

וואַרשאַ, 14. (טעלעפאָניש.) אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן אויסוועהלען דומערן אַלס פּרעזידענט אין פראַנקרייך האָבען אַרויסגעשיקט גליקוואונש־דע־פּעשען קיין פּאַריז — דער סענאַט־מאַרשאַלעק ראַטשקעוויטש, און דער פּרעזעס פון דער פּויליש־פראַנצויזישע פּאַרלאַמענטאַרער גרופּע פירשט ראַד־זשיוויל.

דאס גליק רופט אייך!

איילט צו קויפען די גליקליכע לאָסען צו דער 1־טער קלאַס פון דער פּוילישער מלוכה־לאָטעריע! אין גליקליכער קאָלעקטור פון

F. BRAJTSZTAJN

PIOTRKOWSKA 14, tel. 142-47.

די ציהונג קומט פאָר שוין דעם 19. און 21. מאַי ד.י. געדענקט, אַז אַ סך געווינסען פאַלען גצוועהנליך אין דער גליקליכער קאָלעקטור פון

פ. ברייטשטיין, פּיעטריקאָווער 14.

לאָזט נישט אדורך די גליקליכע געלעגענהייט! די צייט איז קורץ! יעדער 2. לאָס געווינט!

נײַ־ערעפענטער

טוך־ און קארט־לאגער

Bcia A. i R. MILGROM

36 פּיעטריקאָווער 36 1 שטאָק, פראָנט. טעל. 95־225

עמפּפעהלט אַלעולע ביליצער, טאָמאַשאָווער און לעאָנאַרדישע שטאָפן

צו די נידריגסטע פרייזען.

PRYWATNE

Pogotowie Lekarskie

ZIELONA 6, tel. 123-33

tel. 123-33 | tel. 123-33

וועט זיין טעטיג בייטאָג און ביינאַכט אָן איבעררייס וועט קירצליך ערעפענט ווערען.

לאדזער יודישער קאמעראל־טעאטער

אַלטע 1־טער מאַי 2 (ניי רעמאָנטירט)

דירעקטאָר: דוד צעלמייסטער.

גאסטשפילן פון דוד הערמאן־טעאטער

מיט'ן אנטייל פון יוסף קאמען פּרעמיער פון דער ווילנער טרופּע

היינט, פרייטאָג, 9 אָוונט, מאָרגן, שבת־3 פאָרשטעלונגען: 12 אַ זייגער 2־טער פרימאָרגן פון 50 גר., 4 נ"מ פּאָפּול. פאָרשט. פון 75 גר. און 9 אָוונט

דער טויבער

דראַמע אין 3 אַקטען פון דוד בערגעלסאָן.

מאָנטאָג, ד.18. פּרעמיערע! יאנקל דער שמיד קאָמעדיע אין 3 אַקטען פון דוד פּינסקי.

אינסצעניזאַציע און רעזשי: דוד הערמאַן. מוזיק: פּראָפ. שפּערבער.

דעקאָראַציעס און קאָסטיומען: יוסף שליוניאַק. אדמינ. לייטער: א. גאַריעלאָוו.

בילעטען צו בעקומען אין קאָנדיטאָריי פון ה' ראָשגאָלד (פּיעטריקאָווער 38) און פון 6 א זייגער אָוונט־אין דער קאַסע פון טעאַטער.

1־טער קלאַנג־קינאָ־טעאַטער אין לאָדז

„SPLENDID“

20 נאַרוטאָוויטשאַ 20

היינט און פאָלג. טעג!

מעכטיגער קלו — פון סעזאָן! —

„אין דער נעץ פון שקר“

טראַגעדיע פון אַ מאַן, וועמענס האַרציגער פריינד האָט זיך אַרויסגעוויזען אַלס זיין ווייב'ס געליבטער.

אין די הויפּט־ראָלען: די 2 גרעסטע עקראַן־סטאַרס אין די הויפּט־ראָלען:

Emil Jannings, Gary Cooper, Esther Ralston

דראַמע פון אַ פאָטער־נשמה, וועלכער פּרובט צו דער'הרג'ענען זיין אייגען קינד.

אָנהויב 4.15 נאָכמ. ביז 6 אַ זייגער נאָכמיטאָג פּערקלענערטע פּרייזען.

אַפּאַראַטור Western Electric ∴ פאַספּאַרטוס אַ חוץ עמטליכע, אונגילטיג.

שבת און זונטאָג פון 12 – 2 פרימאָרגען־פאָרשטעלונגען פרייזן 75 גר., 1 זל. און 1.25

דאס רעכט
צו לעבען פון ארבייט

ס׳איז מסתם א נאטירליכע דערשיינונג, וואס מ׳האט ביי אונז אויפגעהערט רעדען וועגען דעם עצם פרנסה. וועגען דעם וואס פון טאג צו טאג ווערט אונטערגעבראכען אלץ מעהר צווייגען פון יודישער חיונה, וועגען דער נויטיגקייט צו שאפען פאר יודען נייע הכנסה־מקורים, און מען רעדט אלץ וועגען ענינים פון קרעדיט, בארגען, בעצאהלען, פראטעסטען, ליציטאציעס וכדומה.

ווייל דער מין קרעדיט איז ביי אונז געווארען כמעט דער איינציגער, אלענפאלס דער וויכטיגסטער מקור פון חיונה.

מען פרעגט אלץ: אויב יודען האבען גארנישט און פעדדינען גארנישט, פון וואנען לעבען זיי? און מען געפינט דערויף קיין ענטפער נישט. איז טאקע דאס דער ריכטיגער ענטפער: מען לעבט פון בארגעניש.

אמת, בארגען און בעצאהלען איז נישט קיין פראדוקטיווע ארבייט; ווער רעדט נאך, אויב מען בעצאהלט נישט — איז עס אוודאי נישט פראדוקטיוו אבער אזוי איז עס, פונ׳ם אריגינעלען פרנסה־צווייג איז מען שוין אפגעריסען, מען הענגט אין דער לופטען און מען שפייזט זיך מיט סוראגאטען פון בעלד־וועקסלען.

איז דעריבער ענטשטאנען אין דער פרעסע א מחלוקת־הפוסקים, ווי אזוי זאל ווייטער געפיהרט ווערען די דאזיגע „פרנסה“.

א טייל האלטען אז מחיה מוז מען אפהיטען, זי זאל נישט קאליע ווערען, אויב מיר לעבען פון קרעדיט, מוז מען זעהן, אז דער קרעדיט זאל נישט ווערען איבערגעריסען, דערצו איז נויטיג, מען זאל צאהלען די חובות, און ווער ס׳בעצאהלט נישט, זאל מען ביי איהם נעהמען מיט געוואלד. אוי די פוילישע געזעצען בעשווערען דעם פראצעס פון אויפמאהנען דורך עקזעקוציעס, מוז מען איבעראנדערשען דעם געזעץ, רעארגאניזירען דעם געריכטס־וועזען, אוועקשטעלען פעסט דעם קרעדיט, און דעמאלט וועט מען קענען פון איהם לעבען.

די דאזיגע טעאריע איז אפשר גילטיג פאר קריסטען, ביי וועלכע דער קרעדיט איז נאך נישט דער הויפט־מקור פון חיונה, ביי יודען איז אבער אויפגעקומען א געגענגעזעצטע מיינונג.

ווער עס קוקט זיך צו צום יודישען לעבען אפילו מן הצד, דער קען זעהן, אז דער יודישער סוחר האט לעצטענס צו טון שוין נישט מיט זיין געשעפט, ווי מיט די קרעדיט־אפעראציעס און מיט די שטייער־אפעראציעס. די אריגינעלע געלייזטע זלאטע איז אפגערוקט געווארען אויפ׳ן צווייטען פלאן דורך, דער אויסגעקאמבינירטער, אויסגעמוחטער זלאטע פון בארגען, צאהלען, פראלאנגירען, כאפען און דרעהען.

אז מען זאל א יודישען דורכשניטליכען סוחר צודריקען מיט׳ן צאהלען, איז ער תיכף קאפוט. זיין גאנצע דרעהעניש איז דאך בעגרענעצט אויפ׳ן אפשלעפען....

דעריבער פערלאנגט מען ביי יודען, אז מען זאל, פערקעהרט, אפלאזען די לייצעס, נישט דער־לאזען צו קיין ליציטאציעס. זאל זיך דאס רעדעל ווייטער דרעהען, וועלען יודען האבען „פרנסה“...

דאס איז די העכסטע ארימקייט־צייגעניש אונזערע. נישט דורך צודריקען און נישט דורך אפלאזען וועט מען נישט קענען ברענגען דערצו, אז מיליאנען מענשען זאלען לעבען פון קרעדיט אליין, אויב זיי האבען נישט קיין לויפענדיגע הכנסה פון זיכערע געשעפטען.

אז דער געבארגטער זלאטע ווערט פערצעהרט קומט נישט אויף זיין ארט קיין אנדערער, נישט שוין און נישט שפעטער. און עס מוז ממילא ברענגען צו באנקראט.

א באנקראט נישט פון יחידים, נאר פון דעם גאנצען סיסטעם.

טארען מיר דעריבער זיך נישט לאזען פערפיהרען דורכ׳ן מיראזש. מיר מוזען זיך אומקעהרען צום מקור, טראכטען און רעדען וועגען פרנסה גופא.

מיר מוזען פאדערען, אהן אויפהער, אז דער געביט פון יודישע פרנסות זאלען נישט פערשמעלערט ווערען, נאר, פערקעהרט; פאר יודען זאלען געעפענט ווערען כאטש שמאלע טירעלעך פון נייע חיונה־געביטען. ס׳דארף אונז נישט מיאוס ווערען רעדען וועגען דעם, פונקט ווי עס ווערט נישט מיאוס צו זוכען א רפואה צו אן אלטער כראנישער קרענק.

מיר מוזען זיך דערשלאגען צו רעכט אויף לעבען פון אונזער אייגענער ארבייט און נישט פון פאנטאזיע־געלדער. מיר מוזען פערפילפאכען אונזער ענערגיע אינ׳ם פאליטישען קאמף פאר אט די רעכט. קיין מכשול טאר אונז נישט אפשטעלען, קיין פאנטאזיע אוודאי נישט.

און איינע פון די געפעהרליכסטע פאנטאזיעס איז די אומבעגרינדעטע כאפ־לאפ־בארגעניש...

פ. ק.

דער פאליטישער מאמענט
הינטער די קוליסען פון דער רומענישער פאליטיק, די ראלע פון קעניגס געליבטער

אפיציעל הייסט עס אזוי: צוליב דעם, וואס די פארטייען האבען נישט געקענט קומען צו קיין הסכם וועגען שאפען א קאאליציע־רעגירונג, האט דער קעניג קאראל אנפערטרויט די מאכט זיין פערטרויאונגס־מאן פראפ. יארגא. דער לעצטער האט איבערגענומען דעם אמט פון פרעמיער און פעראָרדענט נייע וואהלען צום פארלאמענט בעשטימענדיג אלס אינערן־מיניסטער דעם ה׳ ארגעטיאן. קעניג קאראל האט זיך בעגעגענט מיט׳ן יוגאסלאווישען קעניג אויף א וויכטיגע פאליטישע קאנפערענץ אין שטעטעל ארסאוו, דער פרעמיער יארגא וועט דורכפיהרען א ראדיקאלע ענדערונג אין דער מלוכה־אדמיניסטראציע און איז זיכער, אז די דורך איהם נאר וואס געשאפענע פארטיי וועט בעקומען א מעהרהייט בעת די וואהלען.

אזוי דערצעהלען די אפיציעלע קאמוניקאטען, פאקטיש קומט דא אבער פאר א זעהר פיקאנטער הינטער־קוליסען שפיל.

קעניג קאראל, ווי עטליכע אנדערע הערשער, האט נישט ליב דעם פארלאמענט און די קאנסטיטוציע. ער האט נישט ליב די דאזיגע אינסטיטוציעס, ווייל ער איז אן אויטאקראט און לעבט נישט בשלום מיט זיין געזעצליכע פרוי, די קעניגין העלענא. קעניג קאראל האט זיך פערליבט אין דער שעהנער לופעסקו, צוליב וועלכער ער האט זיך אפילו אפגעזאגט פון טראן און מיט וועלכער ער איז אנטלאפען קיין אויסלאנד, איצט וויל קעניג קאראל אז די ליפעסקו זאל זיין נעבען איהם, די רומענישע געזעלשאפט האלט אבער מיט דער קעניגין העלענא און איינער פון תנאים, וואס מען האט איהם געשטעלט ביים צוריקגעבען איהם די רעכט אויפ׳ן טראן איז געווען, אז ער זאל שלום מאכען מיט דער קעניגין העלענא.

קעניג קאראל איז ביים איבערנעהמען דעם טראן נאך נישט געווען געקרוינט, הגם ער איז געווען שטארק פעראינטערעסירט, אז די קרוינונגס־צערעמאניע זאל וואס פריהער דורכגעפיהרט ווערען. קאראל וויל אבער פריהער פטור ווערען פון העלענאן, כדי זי זאל נישט אנטיילנעהמען אין דער צערעמאניע און ער וויל האבען אויך א געהארכזאמע רעגירונג, וועלכע זאל נישט פערטיידיגען די קעניגין העלענא.

קעניג קאראל האט געהאט בדעה פונאנדערצולאזען דעם פארלאמענט, איינצופיהרען דיקטאטור און בעשטימען אלס דיקטאטאר זיין פריינד מארשאל פרעסאן, פונקט אזוי ווי דאס האט געטון דער שפאנישער קעניג אלפאנס נאכ׳ן פערשפילען די מלחמה אין מאראקא. איינפיהרענדיג די דיקטאטור פון פרימא דע ריווערא. ווייל אבער גראד אין דער דאזיגער צייט האט מען פון שפאניען פערטריבען דעם קעניג אלפאנס, האט קאראל נישט געהאט קיין מוט איינצופיהרען א מיליטערישע דיקטאטור, האט ער געמאכט אנ׳אנשטעל בכן ער וויל האבען א קאאליציע רעגירונג. צו דעם צוועק האט ער איבערגעגעבען טיטעלעסקון די מיסיע צו שאפען א רעגירונג געשטיצט אויף א פארלאמענטארישע מעהרהייט, געמיינט האט קאראל, אז טיטולעסקו וועט דאס נישט בעוויזען דורכצופיהרען און ער וועט האבען א גוטען אויסרייד פונאנדערצולאזען דעם פארלאמענט. טיטולעסקו האט אבער אזא רעגירונג יא געשאפען. קאראל האט זיך ענטוישט און זיך ענטשלאסען צו בעשטימען דעם פראפ. יארגא אלס פרעמיער און פונאנדערצולאזען דעם פארלאמענט.

געגען טיטולעסקו האט הינטער די קוליסען געארבייט די פרוי לופעסקו, וועלכע ווייסט, אז דער פארלאמענט וועט נישט דערלאזען זי זאל חתונה האבען מיט׳ן קעניג. ארגעטיאנו, וועמען טיטולעסקו האט נישט געוואלט האבען אין זיין רעגירונג, איז א נאהענטער פריינד פון קעניג קאראל און פון זיין געליבטער. דער דאזיגער ארגעטיאנו איז דאס געווען דער אויספיהרער פון גאנצען פלאן צו בעשטימען דעם פראפ. יארגא אלס פרעמיער.

דאס פונאנדערלאזען דעם פארלאמענט, דאס איבערגעבען צו פיהרען די וואהלען טאקע דעם זעלבען ארגעטיאנו, דאס שאפען א רעגירונגס־פארטיי — דאס אלץ זענען ווייטערע שריט אויפ׳ן וועג איינצופיהרען אין רומעניען די דיקטאטור פון קעניג קאראל. יארגא און ארגעטיאנו אונטער דער אויפזיכט פון דער פרוי לופעסקו.

קעניג קאראל האט זיך גענומען שנעל ערלעדיגען זיינע פריוואטע ענינים זיין בעגעגעניש מיט׳ן יוגאסלאווישען קעניג — זיין שוואגער, האט נישט געהאט קיין פאליטישען ציל, די ביידע שוואגערס האבען געשמועסט וועגען פריוואט־ענינים — ווי אזוי איינצואָרדענען די קעניגין העלענא אין יוגאסלאוויען, ביי געלעגענהייט האט זיך מסתמא קאראל א פרעג געגעבען ווי עס געהט דעם קעניג אלעקסאנדער מיט זיין דיקטאטור...

לויט די לעצטע ידיעות האט די קעניגין העלענא שוין פערלאזט רומעניען. קאראל האט מנצח געווען זיין פרוי און קלויבט זיך איצט צו א וואהל נצחון. אבער צווישען די ערנסטע פאליטישע קרייזען הויבט זיך שוין אן — צום ערשטען מאל אין דער געשיכטע פון רומעניען — צו ענטוויקלען די אידעע פון א רעפובליקאנישער ארדנונג. עס איז געשאפען געווארען א „רעפובליקאנישע ליגע צו פערטיידיגען די פרייהייט און די רעכט פון פארלאמענט“. איבערן גאנצען לאנד ווערען פערשפרייט אינלעגאלע אויפרופען, וועלכע דערמאהנען די רומענער דעם טרויעריגען גורל פון דראגא, די געליבטע פון סערבישען קעניג אלעקסאנדער און זיין שפעטערע פרוי. ביידע זענען ערמארדעט געווארען.

פראפ. יארגא וועט מסתמא זיגען, אבער אויך פרימא דע ריווערא האט געזיגט. מיט אזא נצחון ווערט אבער פאר קאראלן צוגעגרייט די זעלבע מפלה ווי עס האט געהאט דער שפאנישער קעניג אלפאנס.

די גאנצע וועלט קאנצענטרירט איז איין וואלד
א בעזוך אויף דער אינטערנאצ. קאלאניאל־אויסשטעלונג אין פאריז

קארעספאנדענץ פון פאריז

איך האב בעזוכט די קאלאניאלע אויסשטעלונג אין פאריז און קאן צו זיך נישט קומען פון בעוואונדערונג; וויפיל ענערגיע, כוחות, געלד עס איז אוועקגעלעגט געווארען, כדי אין משך פון אזא קורצער צייט, אין א פאר חדשים, צו שאפען א גאנצע עקזאטישע שטאט!

עס איז כדאי אנצומערקען, אז אין טאג פון דער ערעפענונג איז אויף דער אויסשטעלונג נאך נישט אלץ געווען פערטיג. די גרעסטע פאוויליאנען זענען, אמת, שוין געווען אויסגעבויט, דאס אויסערליכע אויסגעפערטיגט. אבער אינעווייניג נאך לעדיג, עס האט זיך נאך דארט געפארעט אן ארמיי מיטארבייטער, דעקאראטארען, סקולפטארען א. ד. גל.

די פאוויליאנען זענען געבויט מיט דער אויסרעכענונג, זיי זאלען געבען דעם איינדרוק פון די קאלאניאלע, זוניגע קאלירען: בלענדענד ווייסע, העל־בלויע, רויטע. ווי אויף צו להכעיס זענען עטליכע טעג פאר׳ן עפענען די אויסשטעלונג אהן אויפהער געגאנגען רעגענס און די בונטע פאוויליאנען האבען אויסגעזעהען זעהר טרויעריג.

פון דרום האט מען געברענגט פרעכטיגע פאלמען, גלייכע קיפאריסען; זיי האבען געדארפט געבען דעם איינדרוק פון די קאלאניאלע געוויקסען. מיט גרויסער פארזיכטיגקייט האט מען די פאלמען איבערגעזעצט. די פאריזער זון האט זיך צו זיי בעצויגען אהן רחמנות; אין דער ערשטער נאכט איז אנגעפלויגען א שטורם און איינדערפריה זענען אלע צוויגעלעך געלעגען אפגעבראכען... די אנדערע בוימער און געוויקסען, וועלכע מען האט געברענגט פון אינדא־כינע האט מען שוין פערזעצען און איבערגעדעקט פאר׳ן רעגענען מיט ברעזענטען.

די ארבייט, קורץ פאר׳ן עפענען די אויסשטעלונג, איז געפיהרט געווארען אין א פיבערהאפטען טעמפא. מען האט געארבייט ביי טאג און ביי נאכט ביים ליכט פון 30.000 פראזשעקטארען. עטליכע טויזענד מענשען אין עטליכע שיכטע זענען געווען בעשעפטיגט נאר ביי דער שווארצער ארבייט, ביים גראבען די ערד, אדורכצופיהרען די קאנאליזאציע, טעלעפאן קאבעלען, טעלעגראף. א חוץ דעם זענען זיך פון דער גאנצער וועלט צוזאמענגעפאהרען טויזענטער ספעציאליסטען, וועלכע ארבייטען ביים איינארדנען און בעשעהנען די פאוויליאנען.

אויף יעדען טריט און שריט, ווארט אויף דעם בעזוכער פון דער אויסשטעלונג עפעס אונגעוועהנליכעס, עפיס וואונדערבארעס, דער אנקגארער טעמפעל אליין! דאס איז א גיגאנטישער בנין, אן אמת׳ער וואונדער פון דער ארכיטעקטור, עס איז דער קלוי פון דער אויסשטעלונג, פונ׳ם טעמפעל אליין אין אינדא־כינע זענען געבליבען שוין נאר אביסעל חורבות, וועלכע זענען פערלוירען אין די טראפישע וועלדער. אין פאריז האט מען דעם טעמפעל אויפגעשטעלט מיט אלע פיטשעווקעס, ביז צו די קלענסטע פרטים, מיט אלע סקולפטור־דעטיילען.

אונטער דעם אנקגארער טעמפעל איז אויסגעבויט א גאנץ אינדא־כינעזיש שטעטעל. אין די אויף שנעל אויפגעשטעלטע הילצערנע באראקען, וואוינען די געלב־הויטיגע אנאמיטען, זיי אקלימאטיזירען זיך זעהר שלעכט און ליידען זעהר פון קעלט. אין דעם בעסטען באראק האבען זיך איינגעארדענט די שעהנע קליינינקע פרויען־טענצערינס; גאנצע טעג זיצען זיי אויף טעפיכער, רויכערן א פאפיראס נאכ׳ן צווייטען און ווארעמען זיך ביי די עלעקטרישע ראדיאטארען. כמעט אלע זענען זיי אנגעטון אין שווארצע זיידענע כאלאטען, פון וועלכע עס שטעקען ארויס קליינינקע, בארוויסע פיסלעך, אין הילצערנע סאנדאלעטלעך, די פראנצויזען, וועלכע זענען געווען בעשעפטיגט ביים איינארדנען די פאוויליאנען און די ארבייטער האבען שוין בעוויזען צו שליסען קענטשאפט מיט די כינעזערינס און רעדען שוין מיט זיי ווי ס׳איז אדורך. מען שמייכעלט און לאכט זיך אדורך, און ווי עס זעהט אויס, טרעטען די אנאמיטקעס מיט גאר נישט אפ פון די עכטע פאריזערינס. די טענצערינס, נאך גאר קינדער זענען זעהר שעהן.

אין שכנות מיט אינדא־כינא האט זיך בעוויזען סודאן זיינע פאלאצען פון רויטען ליים שניידען די אויגען אזוי, אז עס איז שווער צו קוקען אויף זיי. דאס אינעווייניגע פון די פאלאצען איז נאך נישט פערטיג. מען האלט נאך אין אויסהענגען אויף די ווענט די הילצערנע מאסקעס פון די געטער, מען שטעלט אויס די געשניצטע אפגעטער און מען פארקויפט אויס פון די קאסטענס עפעס רעמזעלהאפטע זאכען, וועלכע זענען געבראכט געווארען פון די אפריקאנישע טיפענישען.

נאך סודאן — די פאוויליאנען פון גוואדעלופא, מארטיניק, ניי־גווינעע. דא הערשט א גרויסע אויפלעבונג, אומעטום — נעגערס אין זייערע בונטע קליידער. עס איז אויף זיי דערווייל א גרויס רחמנות: פון דער היים זענען זיי אוועקגעפאהרען אין סאמע ברען פון דער זון, און דא זענען זיי אריינגעפאלען אין דער קעלט, אינטערן רעגען. וועגען עפעס א ווארימע קליידונג האבען די מענשען קיין אהנונג נישט. די ווייסע קאפאטעס, וועלכע זיי טראגען, ווארעמען זיי נישט און זיי קלאפען מיט די ציין פאר קעלט, זיצען גאנצע טעג ביים פייער און ווארעמען זיך. מיט איינעם האב איך מיך בעקענט. ער, ווי עס האט זיך ארויסגעוויזען, איז א געבוירענער אין גוואדעלופא. ביים אריינגאנג אין דעם נעגער־דערפעל אונטער א גוס־רעגען איז מיר אקעגענגעקומען א נעגער אין א פאר ברייטע ווייסע הויזען, אין א ווייסער מאריבארקע מיט א קאלאניאלער קאסקע אויפ׳ן קאפ. דער ארימער איז גאס ביז צו א פאדעם, זיינע ווייסע פרעכטיגע הויזען זענען געווען פערכליאפעט מיט בלאטע ביז ארויף, נאר ער אליין איז געווען פרעהליך און האט געשמייכעלט... ביים בעגעגענען האט ער ענטבלויזט דאס גאנצע מויל מיט ציין און גוטמוטיג בעגריסט:

„באנזשור, קאמאנדאן“!

פארוואס ער האט מיך אנגערופען „קאמענדאנט“ ווייס איך נישט. ס׳איז מעגליך אז אין דער פארשטעלונג פון דעם נעגער זענען אלע ווייסע „קאמאנדירען“. איך האב דעם שווארצען פערהאלטען און אנגעהויבען אויספרעגען. זיין לעקסיקאן פון פראנצויזישע ווערטער איז אבער געווען א זעהר בעגרענציטער, ער האט געענטפערט אויף א שפראך וואס מען האט קוים זיך געקענט אנשטויסען, אז ער וויל רעדען פראנצויזיש:

„מייבער, קאלט, קאמאנדאן“...

און דערביי פון העפליכקייט ענטבלויזט די ציין. א פרעהליך פאלק!

פון דעם שכנות׳דיגען פאוויליאן הערט זיך מוזיק. דא רעפעטירט מען מיט די סענעגער די מארטיניקאנער „בעגינע“ אין א צווייטען ווינקעל טיילט מען פראוויזיע אנ׳אלטער נעגער טיילט זיי צווישען די באלעבאסטעס, ביי זייערע פיס זענען געקראכען די נעגער־קינדערלעך מיט בלויע פנימ׳לעך פון קעלט.

ביים טוניס פאוויליאן האב איך געזעהען די זעלנער פון דער פערזענליכער גווארדיע פונ׳ם טוניסער בעי, אין רויטע פעסקעס. מיט געוואלדען אן, די קאנאנען, טונקעל־הויטיגע, וועלכע שלעפען זאכען פון גרויסע קאסטענס און בעשיינען זייער פאוויליאן. באלד דערנעבען איז דער טוניסער מארק. דערווייל נאך ווייניג סחורות, אבער אין די טוניסער „סואוקעס“ זיצען שוין די גרויסבערדיגע סוחרים אין די בונטע קאפאטעס.

די בעפעלקערונג פון דער קאלאניאלער אויסשטעלונג איז איבערהויפט זעהר בונט. אין משך פון א פאר שעה קען מען זעהן די איינוואוינער פון די פערגעסענע אינזלען אויפ׳ן אינדישען אקעאן, די קאנאנען, סונקעל־הויטיגע, וועלכע שעהמען זיך נישט, ביי זיך אין דער היים צו פערזוכען א שטיקעל מענשליך פלייש. נאכדעם א סך מאראקאנער אלזשירער. פאר׳ן אמעריקאנער פאוויליאן זענען געקומען רויט־הויטיגע אפילו מיט אני־ארקעסטער.

די אויסשטעלונג איז פאר א סך מענשען די איינציגע מעגליכקייט צו מאכען „א רייזע“ קיין אפריקע, אזיע און אין די פערווארפענסטע ווינקעלעך פון דער ערד, אויף איין ארט. דא זענען פערזאמעלט אלע פארביגע פעלקער, מיט זייער אומגעבונג, זייער קאלאריט, זייערע פלאנצען, און אפילו חיות זענען געכאפט געווארען פון אלע עקען וועלט. אין ווענסענער וואלד הערען זיך קולות פון די ווילדע חיות פון די ווייטע דזשונגלעס. אונגעדולדיגע, טראגישע קולות פון בהמות, וועלכע זענען געצוימט אין שטייגען, מען ווארט נאר אויף א גוט וועטער וועט מען די חיות ארויסלאזען „אויף דער פריי“; דער זאאלאגישער גארטען איז געמאכט אזוי, אז די חיות וועלען האבען אנ׳אילוזיע פון פערפערהעלטנישמעסיגער פרייהייט. עס געפינען זיך צווישען זיי אנ׳ארמיי מאלפעס פון אינדא־כינע, אפריקאנישע אנטילאפען, טיגערס, לייבען. געכאפט אין סומאטרע, קראקאדילען, די פון סייק ביודעס, „שיפען פון דער וויסטע“ שמאלצע קעמלען אינדוסישע הייליגע העלפאנטען...

די ארגאניזאציע פון דער אינטערנאציאנאלער קאלאניאלער אויסשטעלונג האט געקאסט 300 מיליאן פראנק. עס איז דעריבער פערשטענדליך, אז עס איז דא אויף וואס א קוק צו געבען.

א. ס—ד

לאָדז, 15 מאַי 1931

אין ליכט פֿון געשיכטע

—=:O:=—

יודישע קולטור־פּראָבלעמען און קולטור־פּראָבלעמען ביי אַנדערע פֿעלקער

—=[][][]=—

פֿון דר. ה. זשיטלאָווסקי

—=:O:=—

2.

די מאָדערניזירטע לאַטײַנישע שאַפֿונג האָט אין אייראָפּע נישט אָנגעהאַלטען לאַנג. על כל פּנים האָט זי נישט געשפּילט אַזאַ פֿיהרענדיגע קולטור־ראָלע ביי די אייראָפּעאישע פֿעלקער, ווי די מאָדערניזירטע העברעאישע קולטור האָט געשפּילט און שפּילט נאָך עד היום אין אונזער קולטורעלען לעבען.

שוין אין דעם סאַמע אָנהויב פֿון דעם אייראָפּעאישען „רענעסאַנס" איז דעם קלאַסישען לאַטיין געבוירען געוואָרען אַ געפֿעהרליכער קאָנקורענט: די אויפגעוואַכטע שפּראַכען פֿון די איינצעלנע פֿעלקער. די פֿילפֿאַכע „זשאַרגאָנען" האָבען גענומען זיך שנעל ענטוויקלען צו דער מדרגה פֿון נאַציאָנאַל־שפּראַכען, אין וועלכע עס האָבען זיך גענומען בויען די נאַציאָנאַלע קולטורען.

אין די ערשטע צייטען האָט די קלאַסישע קולטור פֿאַר אַלע געבילדעטע פֿון אייראָפּע, — די קולטור אין דעם ווידעראויפגעלעבטען לאַטיין, נישט געשפּירט קיין בריקעל געפֿאַהר פֿאַר זיך אין דעם אויפבליה פֿון די „עם־הארצ'ישע" פֿאָלקס־שפּראַכען. אָבער מיט דעם אויפקום פֿון דער פּראָטעסטאַנטישער בעוועגונג, מיט איהר העזהדיגען קאַמף אַנטקעגען דער לאַטיינישער „רוים", מיט איהר „חוצפּה'דיגען" פֿערמעסטען זיך צו איבערזעצען די הייליגע שריפֿטען גופֿא אין די פֿאָלקס שפּראַכען, און אַפּילו אַריינצופֿיהרען זיי, די פֿאָלקס שפּראַכען, אין דעם קדשי־קדשים פֿון דעם גאָטעס דינסט. האָט געפּלאַצט די געדולד אַפּילו ביי אַזאַ טאָלעראַנטען און פֿריי דענקענדיגען „משכיל", ווי דער „וואָלטער פֿון דער רענעסאַנס־צייט", דערזעלביגער עראַזמוס פֿון ראָטערדאַם.

אזא וואולגאַריזירונג פֿון דעם העכסטען קולטור־לעבען האָט אויך ער נישט געקאָנט אַריבערטראָגען. זיינע פּראָטעסטען אַנטקעגען דעם אויפבליה פֿון די נייע נאַציאָנאַלע קולטורען אין די שפּראַכען פֿון דעם „וואולגאַרען המון־עם" האָבען אָבער נישט געהאָלפֿען. די שאַפֿונגען אין לאַטיין האָבען גענומען אַלץ מעהר און מעהר איינדאַרען. און האָבען אָנגעהאַלטען נאָר אין ספּעציעלע צווייגען פֿון דער וויסענשאַפֿט און — אין איניגע לענדער — אויך אין דער פֿילאָזאָפֿיע. איצטער שאַפֿט שוין קיינער נישט מעהר אין לאַטיין, — אַ חוץ דעם רוימישען פּויפּסט, וואָס בעניצט יענע שפּראַך פֿאַר זיינע „ענציקליקעס" און — אין אונזערע טעג — פֿאַר זיינע רעדעס דורך דער ראַדיאָ.

אָט דער געוואַלדיגער זיג פֿון דער „עם־הארצ'ישער" פֿאָלקס־שפּראַך איבער דעם לשון פֿון די הויך־געבילדעטע קרייזען, וואָס האָט אויך אָפּגעשאַפֿט די שפּראַכליכע יחוס־מחיצה צווישען די געבילדעטע און די ברייטערע פֿאָלקס־מאַסען. איז דער צווייטער וויכטיגער פּונקט פֿון יענעם היסטאָרישען פּאַראַלעל צווישען „זיי" און „אונז", וועלכען מיר מוזען האָבען אין אויג.

פֿריהער פֿאַר אַלע אַנדערע האָט זיך די איטאַליענישע שפּראַך עמאַנציפּירט פֿון דעם געבילדעטען קלאַסישען לאַטיין: אַ דאַנק דאַנטע און באָקאַטשיאָ, וואָס האָבען דעם איטאַליענישען „זשאַרגאָן" דערהויבען צו דער מדרגה פֿון דער נאַציאָנאַלער שפּראַך, דערנאָך האָט זיך אַ הויב געטון אין חשיבות פֿראַנצויז, וואָס האָט פֿון דעם סוף זיבעצעהנטען יאָהרהונדערט ביז אין דעם אָנהויב פֿון דעם ניינצעהנטען כמעט ווי פֿערנומען דעם פּלאַץ פֿון דעם אַלטען לאַטיין, — דעם פּלאַץ פֿון אַן אוניווערסאַלער שפּראַך פֿאַר דער געבילדעטער מענשהייט. כמעט אין דערזעלבער צייט ווי פֿראַנצויז, האָט זיך אויך ענגליש אַוועקגעשטעלט אויף די אייגענע פֿיס.

דער טריאומף פֿון די פֿאָלקס־שפּראַכען איבער לאַטיין האָט מען צו פֿערדאַנקען צוויי הויפּט־ערשיינונגען אין דעם לעבען פֿון די פֿעלקער. קודם — דעם פֿאַקט, וואָס אַלץ גרעסערע און גרעסערע קרייזען פֿון דעם פֿאָלק זענען צוגעצויגען געוואָרען צו דער אַלגעמיינער בילדונג. די נידעריגערע קרייזען פֿון דעם אַדעל, די שטאָטישע בעלי־מלאכות, דער אויפקומענדיגער סוחר'ישער און אינדוסטריעלער קלאַס, האָבען נישט געהאַט קיין צייט צו לערנען זיך לאַטיין, כדי צו נעהמען אַנטייל אין דעם גייסטיגען לעבען פֿון זייער צייט, און כדי צו האָבען דעם כבוד צוגערעכענט צו ווערען צו די „געבילדעטע קרייזען". והשנית האָט דאָ בעווירקט די אויסבילדונג פֿון דעם אייגענעם נאַציאָנאַלען גייסט און זיין שטרעבען צו פֿולער זעלבסטשטענדיגקייט און אומאָפּהענגיגקייט.

דאָס אינטערעסאַנטסטע דערביי איז, אַז אַז דעם פּראָצעס פֿון שטעלען זיך אויף די אייגענע פֿיס, פֿון ווערען די קולטור־ספֿערע פֿאַר אַלץ ברייטערע מאַסען פֿון דעם פֿאָלק און פֿון אויסבילדען די אייגענע גייסטיג־נאַציאָנאַלע זעלבסטשטענדיגקייט און אומאָפּהענגיגקייט, — אַז אָט דעם פּראָצעס, זאָג איך, האָט געמוזט דורכמאַכען יעדע פֿאָלקס־שפּראַך אין אייראָפּע: און אָט דער פּראָצעס האָט זיך נאָך נישט פֿערענדיגט אינגאַנצען עד־היום.

איטאַליעניש, פֿראַנצויזיש און ענגליש האָבען געדאַרפֿט קעמפֿען אַנטקעגען לאַטיין, ווען פֿראַנצויז האָט פֿערנומען דעם פּלאַץ פֿון לאַטיין, האָבען אַנטקעגען אָט דער נייער שפּראַך פֿון מאָדערנער בילדונג געדאַרפֿט קעמפֿען אַזעלכע לשונות, ווי דייטש, פּויליש און רוסיש. די געבילדעטע קרייזען פֿון דעם דייטשען, פּוילישען און רוסישען פֿאָלק האָבען אַ לאַנגע צייט מיט ביטול געקוקט אויף די רעספּעקטיווע שפּראַכען פֿון זייערע „עם־הארצ'ישע" מאַסען, און אין רוסלאַנד איז אָט דער ביטול נאָך געווען שטאַרק ביז אין די דרייסיגער יאָהרען פֿון דעם פֿאָריגען יאָהרהונדערט.

פֿאַר די אונטערדריקטע פֿעלקער אין רוסלאַנד איז די רוסישע שפּראַך געוואָרען די שפּראַך פֿון די „געבילדעטע", און ערשט אין אונזער יאָהרהונדערט האָבען זיך די דאָרטיגע „זשאַרגאָנען" בעפֿרייט פֿון דער פֿרעמדער איבערהערשאַפֿט: אוקראַיניש, ווייסרוסיש, ליטוויש, לאַטוויש, עסטיש, וכו', וכו', וכו'.

אין דער איבעריגער אייראָפּע איז פֿאַר דער זעלביגער צייט פֿאָרגעקומען די בעפֿרייאונג און פֿערזעלבסטשטענדיגונג פֿון טשעכיש, פֿיניש און פֿלעמיש. און איניגע שפּראַכען (ווי רעטאָ־ראָמאַניש) קעמפֿען נאָך עד היום פֿאַר זייער דערהויבונג צו דער מדרגה פֿון אַ נאַציאָנאַל־שפּראַך.

ווי שטעהט דאָס מיט אָט דעם פּראָצעס ביי אונז יודען? אויך ביי אונז האָט אונזער פֿאָלקס־שפּראַך, אין דעם אָנהויב פֿון דער „השכלה", זיך געפּרובט אַ הויב טון און ווערען אַ ליטעראַטור־שפּראַך. איניגע פֿון די אייראָפּעאיש־געבילדעטסטע משכילים, מענדעל סאַטאַנאָווער (אויך מענדעל לעווין אָדער לעפֿין), האָט אין 1812 אָפּגעדרוקט אַ יודישע איבערזעצונג פֿון דעם ספֿר „משלי". דאָס האָט אַרויסגערופֿען דעם פּראָטעסט פֿון די משכילים, — דער עיקר פֿון טוביה פֿעדער, וואָס האָט אין 1815, אין זיין „קול מחצצים", וועלטען איינגעלייגט, מען זאָל נישט דערלאָזען די „שפּראַך פֿון די כקעכינס" זאָל אויפהויבען דעם קאָפּ. דערצו איז געקומען נאָך אַ צרה. אונזער העברעאישע „השכלה" האָט זיך פֿערבונדען מיט די אידעאַלען פֿון דער אַסימילאַציע. זיי ביידע האָבען נישט דערלאָזען, יודיש זאָל אויפנעהמען די איהר פֿאָרגעצייכענטע היסטאָרישע מיסיע. און ווען די אידעאַלען פֿון דער אַסימילאַציע האָבען געפּלאַצט, האָט די העברעאישע השכלה איבערגענומען די אידעאַלען פֿון דער נאַציאָנאַלער ווידערגעבורט און זעלבסטשטענדיגקייט, קאָנקורירענדיג מיט דעם אַנטקעגען יודיש.

אָבער אָט די אַלע טראַגישע פֿאַרקומענישען האָבען נאָר געקאָנט פֿערלאַנגזאַמען דעם פּראָצעס נישט אָפּשטעלען איהם.

מיט דער ענטוויקלונג פֿון די מאָדערנע קולטור־בעדערפֿענישען ביי די פֿאָלקס־מאַסען און מיט דעם אויפוואַכען פֿון דעם נאַציאָנאַלען בעוואוסטזיין ביי זיי, זענען אויך ביי אונזער פֿאָלק בעשאַפֿען געוואָרען יענע בעדינגונגען, וואָס האָבען אומעטום בעפֿיהרט צו דעם קאַמף פֿון דער „עם־הארצ'ישער" פֿאָלקס־שפּראַך אַנטקעגען דער שפּראַך פֿון דער „געבילדעטער" מינאָריטעט, און צו דעם טריאומף פֿון דעם „זשאַרגאָן".

מיר שטעהען איצטער אין דעם רעכטען מיטען פֿון אָט דעם קאַמף. יודיש, די פֿאָלקס־שפּראַך, וואָס פּרעטענדירט צו ווערען די נאַציאָנאַלע שפּראַך, — ווי דאָס איז געווען דער פֿאַל מיט אַלע אַנדערע פֿאָלקס־שפּראַכען פֿון דער פּראָגרעסיווער מענשהייט, — דאַרף קעמפֿען אי אַנטקעגען אונזער „מיטעלאַלטער" פֿאַר וועלטליכקייט; אי אַנטקעגען דער העברעאישער השכלה פֿאַר פֿאָלקסטימליכקייט; אי אַנטקעגען דער אַסימילאַציע פֿאַר נאַציאָנאַלער זעלבסטשטענדיגקייט.

דאָס אַלץ — און די לאַגע, אין וועלכער מיר געפֿינען זיך — מוז אַרויסברענגען אַזעלכע מניעות און פֿערפּלאָנטערטקייטען אין אונזער קאַמף, פֿון וועלכע די אַנדערע פֿעלקער האָבען נישט געוואוסט, אָבער דאָס אַלץ קאָן נישט אָפּשטעלען די הויפּט־טענדענצען פֿון אָט דעם אַזוי וויכטיגען פּראָגרעסיווען פּראָצעס.

און אויב מיר זענען זיכער, אַז אויך ביי אונזער פֿאָלק ווירקען דיזעלביגע פּראָגרעסיוו־היסטאָרישע כּוחות, וואָס ביי אַלע אַנדערע פֿעלקער; אויב אויך ביי אונזער פֿאָלק וועלען אַלץ גרעסערע מאַסען צושטעהען צו דער אַלגעמיין־מענשליכע קולטור; אויב אויך ביי זיי וועט זיך דערוועקען דער דאָרשט נאָך גייסטיג־נאַציאָנאַלער [illegible] און זעלבסטשטענדיגקייט, — קאָנען מיר זיכער זיין, אַז אויך זיי וועלען, ווי אַלע פֿעלקער, ערקלערען זייער פֿאָלקס־שפּראַך פֿאַר זייער נאַציאָנאַלער שפּראַך.

אַזוי זעהט דאָס אויס אין דעם ליכט־שיין פֿון דער געשיכטליכער ענטוויקלונג.

וואָס איז דאָס אזוינס חלש'ן?

(מעדיצינישער שמועס)

פֿון דר ח. קופּמאַן

גאַנץ אָפט קומט אונז אויס בייצוואוינען, ווי פּלוצלונג ווערט אַ מענשען נישט־גוט, ער פֿאַלט אום און בלייבט אין חלשות. דערביי ווערט אַ געפּילדער און אַ מהומה; מענשען לויפֿען פֿון אַלע זייטען, מען שרייט און מען ליאַרעמט און קיינער ווייסט נישט, וואָס מ'הויבט אָן צו טון. דער, וואָס ריהרט זיך שוין יאָ צו צום קראַנקען, ווייל איהם מינטערען, טרייסעלט זיך אַליין פֿון שרעק און עס טרייסעלט איהם אַ צאָהן אָן אַ צאָהן.

ס'איז דעריבער וויכטיג, אַז יעדער איינער זאָל וויסען, וואָס איז אַזוינס חלש'ן די סיבות, פֿאַרוואָס מען פֿאַלט אין חלשות און וואָס ס'איז דאָ צו טון, בעת מען פֿאַלט אין חלשות.

אַלזאָ, דאָס חלש'ן קאָן פֿאָרקומען צוליב אַ סך סיבות, נאָר קודם־כל דאַרף מען וויסען, אַז ס'רוב חלש'ן די פּערזאָנען, וואָס האָבען צו דעם אַ בעזונדער נייגונג. ס'רוב האָבען צו דעם אַ נטיה פֿרויען, מענער ווייניגער, קינדער — נאָך זעלטענער.

ביי פּערזאָנען, וואָס האָבען אַ נאַטור צו חלש'ן, געשעהט עס צוליב דער מינדסטער קליינינקייט, דהיינו: דערהערענדיג פּרעגען אַ צו [illegible]קען קלאַפּ אָדער אַ שאָס, אָדער בכלל פֿון איבעראַשונג וכדומה. דאָס חלש'ן טרעפֿט זיך אויך אָפט ביי מענשען, וואָס ליידען אויף אַ וועלכען ס'איז איינערליכען פֿעהלער; זיי קאָנען חלש'ן פֿון יסורים אָדער צוליב האַרץ־אָפּשוואַכונג. אַזוי ווייסט מען, אַז ביי נירען־ליידענדע, די, וואָס ליידען אויף גאַל־שטיינער און אויפ'ן מילץ און לעבער, איז ביי זיי דאָס חלש'ן אַ גאַנץ אָפטע ערשיינונג. נאָר דאָס חלש'ן, וואָס איז פֿערבונדען מיט אַ קראַנקהייט, האָט, לויט דער קראַנקהייט אַנדערע סימפּטאָמען. אַזוי, למשל, הויבט זיך אָן דאָס חלש'ן פֿון אַ האַרץ־ליידענדען פֿון קאָפּ־שווינדעל. דער חולה פֿערגלאָצט די אויגען און ער פֿערלירט די מאַכט אין די פֿיס, דאָסגלייכען סקלעראָז־ליידענדע האָבען אַ טבע צו חלש'ן דאַן, ווען זיי בעקומען גרויסע וועהטאָגען אין ברוסט, און ביי נירען־ליידענדע הויבט זיך אָן דאָס חלש'ן פֿון בויך־שמערצען, עס טוט זיי אויך וועה דער קרייץ, עס כאַפּט זיי פֿיבערען און עס בעגיסט זיי אַ שוויס.

בעת'ן חלש'ן פֿון אַ טשאַד, אַ רויך, אָדער פֿון אַ דומפּיגקייט, פֿערוואַרפֿט דער חולה דעם קאָפּ, פֿערשטייפֿט מויל און ליפּען, טרייסעלט מיט די הענד און פֿיס, דאָסגלייכען איז בעת'ן חלש'ן פֿון אַ שטאַרקען קלאַפּ, ווי אויך צוליב אַ ביס פֿון אַ חיה, אָדער אַ פֿליג.

וואָס אַנבעלאַנגט געזונדע מענשען, וואָס האָבען נישט קיין נאַטור צו חלש'ן, קאָן עס ביי זיי טרעפֿען אויטאָמאַטיש: פֿיל מענשען קאָנען אָפּוועק'חלש'ען, דערזעהענדיג בלוט, אַ וואונד, אַ מת וכדומה. עס טרעפֿט אויך, ווען אַ מענש פֿאַלט אין חלשות פֿון הונגער, פֿון אַ שווערער איבערלעבעניש פּלוצלונגען יאוש א. א.

דער צושטאַנד ווען דער מענש חלש'ט ענטשטעהט צוליב אַ פֿערשנעלערטען בלוט־אָפּפֿלוס פֿון די בלוט געפֿעסען צום מאַרך, אַז דאָס חלש'ן איז אַ פּועל־יוצא פֿון אַ צייטווייליגען בלוט־דוחק אין קאָפּ, איז דער בולט'סטער סימן דערביי דאָס, וואָס דער חולה ווערט שטאַרק בלאַס, געוועהנליך בעווייזט זיך דאָס בלאַסקייט נאָך איידער מען פֿערלירט דאָס בעוואוסטזיין, דערביי בעהערשט דעם מענש אַ געפֿיהל פֿון טויט־שרעק, דער חולה פֿיהלט, ווי ביסלעכווייז בעהמען איהם אָפּ אַלע אברים, פֿאַר די אויגען שווינדלען שוואַרצע פֿלעקען, ביז מען פֿערלירט דאָס בעוואוסטזיין און מען פֿאַלט אום.

דער פּולס אין יענער מינוט איז זעהר אַ שנעלער, נאָר איינצייטיג אַ גאַנץ שוואַכער. נאָך נידעריגער איז דער פּולס בעת'ן חלש'ן פֿון שפּרות אָדער פֿון פֿערגיפֿטונג מיט נישט קיין פֿרישע עסענוואַרג, ווי אויך ביי דיזענטעריע, ווען דער חולה בעקומט איינצייטיג אַ מורא'דיגען שלשול.

ביים ראַטעווען אַ גע'חלש'טען, אָהן אויסנאַהם פֿון וואָס פֿאַר אַ סיבה עס זאָל נישט זיין, דאַרף מען קודם כל אין זינען האָבען צו פֿערלייכטערען ביים חולה דעם בלוט־צופֿלוס צום קאָפּ, דורך אַוועקלייגען דעם קערפּער האָריזאָנטאַל. דאַגעגען דאָס אויפהויבען, אָדער אונטערהאַלטען, ווי דאָס אַרויפקוקען דעם גע'חלש'טען אויף אַ שטוהל, ווי מאַנכע טוען עס, פֿערלענגערט דעם צושטאַנד פֿון חלשות. אויב דאָס חלש'ן איז פֿאָרגעקומען זיצענדיג, דאַרף מען דעם קראַנקען איינבויגען מיט'ן קאָפּ בּיקעריג צו דער ערד, ביז דאָס בלוט וועט צופֿליסען און עס וועט ביי איהם געענדערט ווערען דער געזיכטס־קאָליר. נאָכדעם זאָל מען איהם [illegible] אויסגעצויגען אין אַ בעט אָדער [illegible] פּאָדלאָגע און פֿונאַנדערקנעפּלען אַלע מלבושים, וואָס שטערען דאָס אָטעמען. איינצייטיג זאָל מען איהם בעשפּריצען דאָס פּנים מיט קאַלט וואַסער, און געבען איהם צו שמעקען אַמאָניאַק אָדער עסיג. מען קאָן איהם אויך רייבען דאָס פּנים מיט קאַלט וואַסער, געמישט מיט עסיג, ווי אויך לעגען צום האַרץ אייז, אָדער אַ טיכעל מיט קאַלט וואַסער.

אַמבעסטען איז צו מאַכען מי'טן גע'חלש'טען אָטמונגס־גימנאַסטיק, נאָר דאָס דאַרף מען וויסען ווי אַזוי, און נישט יעדער קאָן זיך עס אונטערנעהמען צו מאַכען.

ווייטער דאַרף מען געדענקען בעת'ן מונטערען אַ גע'חלש'טען, אַז כל זמן ער ליגט אָהן בעוואוסטזיין, טאָר מען איהם אין מויל גאָרנישט געבען, ווייל מ'קאָן איהם דערוואָרגען, ערשט דעמאָלט, ווען ער כאַפּט עפֿענען אַנ'אויג, קאָן מען געבען אין מויל אַביסעל קאַלט וואַסער מיט וואַלעריאַן־טראָפּענס, ווען דער חולה כאַפּט שוידערען, זאָל מען איהם צודעקען וואַרים, אויסער דער ברוסט, האַלז און מויל, כדי ער זאָל קאָנען פֿריי אַריינאָטעמען אין זיך פֿרישע לופֿט. ווען ער קומט שוין צו זיך און ער פֿיהלט זיך בעסער, איז ערלויבט צו טרינקען שוואַרצע קאַווע, טיי מיט ציטרין, ווי אויך בעהמען אַביסעל וויין אָדער קאָניאַק.

דאָס דאַרף אויך אַגב יעדער געדענקען, אַז נאָכ'ן חלש'ן, אויף וואָס פֿאַר אַ באָדען עס זאָל נישט פֿאָרקומען, דאַרף מען וואַרטען מי'טן עסען לכל הפּחות אַ צוויי־דריי שעה. אַנ'אויסנאַהם דאַרף נאָר געמאַכט ווערען פֿאַר דעם, וואָס איז געפֿאַלען אין חלשות פֿון הונגער. איהם קאָן מען באַלד אָנהויבען געבען עסען לייכטע מאַכלים, ווי קאַשע, האָבער־[illegible] א. ד. גל.

אונזער אייביגער / (צום 15 יאהרצייט פון שלום־עליכם)

פון משה בראדערזאן

פופצעהן יאהר שוין נאך שלום עליכם׳ען, און נאך אלץ — שלום עליכם!

נאך מעהר: נאך מעהרער שלום עליכם.

וואס ווייטער — אלץ בולט׳ער קומט צום באוואוסטזיין פון די „געגענווערטיגע מינדער ווערטיגע" זיין פעסטע, אייביגע פאזיציע אין דער יודישער ליטעראטור, וואס ווערט דער גרונד־זייל איהרער, און צוגלייך איהר צענטריפוגע.

וואס ווייטער דער דיסטאנץ פון זיין ווערק, אלץ מעהר ווערסטו איבערראשט פון דעם גדול הדור „אהן קאמפלימענטען", ווערסטו פער׳הידושט פון דעם „פשוט׳ען יוד", וועלכער איז פשוט בלויז אין איין פאל —

אין דעם פאל פון זיין אומדערגרייכבארער און אומאיבערשטיגענער גאונות!

* * *

און מערקווירדיג איז דער גורל פון דעם דאזיגען פשוט־גענייאלען יודען, וואס האט נאך עד היום נישט־נאר נישט בעוויזען אריינצוגעהן מיט טריאומף אין דער ערשטער שורה פון וועלט־גאונים, וואס האבען דעם מענש מהנה געווען מיט פיגורען־סימבאלען אין וועלט־מאסשטאב, נאר ער האט נאך אפילו נישט בעוויזען אינגאנצען, אין זיין ריזיגען פערנעהם, אפגעשאצט צו ווערען צווישען אייגענע נאהבים ונעימים עד היום, נאך זיין פיזישען סוף.

איבריגענס, קאן מען דאך צוליב דעם צו קיינעם נישט האבען קיין טענות ותביעות —

דארט, וואו די ליטעראריש־קינסטלערישע וואלוטע איז א פרוטה׳גע, (איך זאג נישט: קיין ברודיגע!) דארט, וואו ליטערארישע זיטען שטעלען זיך איין לויט דער קאניונקטור פון יאריד, דארט, וואו מען איז געוואוינט צו אפערירען מיט טאגטעגליכען קינסטלערישען קלייגעלט — דארט קאן קיין רייד אין קיין פערשטענדעניש נישט זיין פאר אנ׳איניקארע וואונדער־ערשיינונג, פאר אנ׳עשירות, וואס בעדייכערט און בערעכטיגט די פרעטענזיעס פון א פאלק אויף אנ׳אייגענער קולטור און שפראך!

שווער איז די מערעשקעס (א, זיי זענען ארביידזאם!) צו דערבליקען און אפצושאצען די הויך און די גרויס פונ׳ם ווייסען העלעפאנט —

שווער איז די, וואס לעבען זיך אויס אין פיגמעאישע, ליליפוט׳ישע דימענזיעס צו ארומנעהמען אזא פאלקס־איגהאלט, ווי ס׳איז עד היום — דער איינציגער שלום עליכם.

* * *

ווען מען קומט צו אונז, לאמיר אנכאפען, מיט א דאן־קישאט, מיט א האמלעט, מיט א הארפאגאן, מיט א טארטיוף, מיט א... זאגלאבא (צום בולט׳סטען זעהען מיר און לערנען מיר די פסיכיק פון פוילישען פאלקס־געניוס פון דעם לעצטען!) און מען פרעגט אונז, צי מיר קאנען עפעס קאנגעניאלעס ווייזען, כדי מ׳זאל אונז קאנען ארויסלייענען אין דער׳אהנען —

זאגען מיר נישט: פישקע דער קרומער, נישט בנימין השלישי, נישט שלמה גאמבינער, נישט פרץ׳עס פרעכטיג־אויסגעטרוימטע צדיקים, נישט בערגעלסאנס סוחרים און האלב־אינטעליגענטען, ברענגען מיר נישט מענשען־עפיזאדען פאזיטיווע, צי נעגאטיווע פון אונזער נאטוראליסטיש־רעאליסטישער און ראמאנטישער בעלעטריסטיק, נאר אויפ׳ן פאן פון אונזער געדאנק וואקסען תיכף ומיד אויס די צוויי ריזען־פיגורען פון אונזער אייביגען יש אין קיום —

טוביה דער מילכיגער און מנחם־מענדעל — די צוויי גורל־געשטאלטען פון דעם יודישען פאלק, וואס זענען געבוירען געווארען אין די אור־אלטסטע צייטען, זינט־ווען מיר געדענקען זיך, אין דער וועלט־געשיכטע —

די צוויי קלאסען, וואס האבען זיך, ווי א כשר־פאר אייגלאקירט אין נח׳ס תיבה, און שווימען עד היום אין דעם מבול פון פערשידענע געשיכטליכע אומוואנדלונגען —

טוביה — דער צדיק תמים, דער ספעציפיש יודישער בעל־בטחון, וואס ווייסט אויף זיכער, אז צום מבול פון דער מענשליכער אומגעלומפערטקייט און אומגערעכטיגקייט מוז געהמען א סוף —

און אז דא וועלען קיין שום באבסקע תרופות און ציוויליזאציע־אפשפרעכענישען נישט העלפען:

דער מענש איז זיין תוך, אין זיין מהות איז גוט — און צו גוטס און שיינס מוז ער סוף כל סוף קומען —

דער מענש איז א בעל שכל, און ער וועט סוף כל סוף געפינען דעם ריכטיגען טייטש פאר דעם פסוק: והיה באחרית הימים!

טוביה — איז דער טייטש טוב יה, אפילו ווען די רעליגיעזע דאגמאטיק וואלט עס נישט געוואלט אזוי בולט, אויסגעשפראכען פערטייטשען.

* * *

און מנחם־מענדעל איז א קאפיטעל פאר זיך —

אט־א דער מנחם־מענדעל, וואס האט זיך פערדרעהט מיט סוידזענדער געשעפטען אין דער וועלט —

דער מנחם־מענדעל, וואס איז אייביג פערגאלאפירט, פערשוויצט און פעריאכמעט פון סוידענערליי פלענער אויף די פוילסטע און אומגעלומפערטסטע טראנזאקציעס —

אט־א דער מנחם־מענדעל, וואס זיין ריוח מיט׳ן ריוח והצלה איז תמיד פיאסקא, און וואס זיין קערן בלייבט דאך אייביג קרן —

אט־א דער מנחם־מענדעל לאכט שטענדיג פון און צו דער „באַרישער, פערטאראראמטער וועלט"; און גיט איהם א שמעק טאבעק פאר אלע שלים־מזל׳דיגע שאלעמויזען — ער האט עס אלץ ביין קלאפטער אין דער אדמה, און אויף דער ערד, און איבער דער ערד שוועבט ער מיט זיין שיכור־נישט אייביגער אויפרייסערישער בעוועגליכקייט — דאס פערפעטואום־מאבילע, וואס בעהמט זיך נישט איבער פון קיין מניעה און שטרויכלונג, און לויפט ווייטער און ווייטער פארויס — און פאר זיך:

— ערגיץ, צו אלדי גוטע יאהר, וועט ער דאך סוף כל סוף קומען.

ווארום ער ווערט דאך נישט עלטער און קעלטער פון ששת ימי בראשית אן —

ווי הייגט, אזוי איז ער געווען מיט 15, מיט 50, מיט 500 יאהר א. אז. וו. צוריק —

* * *

„איי, ווען שלום־עליכם וואלט איצט געלעבט, וואלט ער עס אביסעל געהאט צו שרייבען און צו שרייבען"!...

אפשר זענען מענשען גערעכט, ווען זיי קלערען אזוי, מיינענדיג די ברייט פון שרייבען —

וואס שייך אבער די טיף, די הויך, און די ווייט איז זיין ווערק אויך איצט, אקארשט איצט געשריבען.

— שלום עליכם, ר׳ טוביה! שלום עליכם, מנחם־מענדעל!

— עליכם שלום! אבי מ׳זעהט זיך אין פריידען!

אקראנץ פערל פון תלמוד און מדרש

(מדרש חזות א׳).

* * *

פון ביימער, וואס גיבען קיין פירות נישט האט מען נאר א הנאה, אויב מ׳מאכט פון זיי וועלכע ס׳אין כלים אדער מ׳הייצט מיט זיי דעם אויווען.

(שמות רבה פ׳ ל׳).

* * *

פוסטע רייד געדענקט מען נישט איבערצודערצעהלען.

(סנהדרין כ״ט).

* * *

א גרויסער מנהג איז געווען אין ירושלים. די טיר פון ששוב איז געווען בעדעקט מיט א טוך, כל זמן דאס טוך האט בעדעקט די טיר, פלעגען אורחים אריינקומען, אז דאס טוך איז געווען אוועקגענומען איז געווען א סימן, אז אורחים קאנען אין שטיב נישט אריינגעהן.

(ב״ב צ״ג).

* * *

ס׳איז נישט צו גלויבען, אז מענשען זאלען בעזייטיגען בעשטענדיגע זאכען און זיך פערנעהמען מיט — מאמענטאנע.

(שבת ל״ג).

* * *

די וועלט פיהרט זיך מיט איהרע מנהגים.

(עבודה זרה נ״ד).

* * *

ווען דו טוסט א נדר.
דאן ווארט נישט — בעצאהל!
בעצאהל, זיי נישט קיין נאר!

גלייכער באלד נישט צוזאגען,
איידער צוזאגען און נישט בעצאהלען.

(קהלת ה׳, ג׳ ד׳).

* * *

איהר קוקט אויף איהרע צירונג, וואס זי טראגט אויף זיך און איך קוק אויף איהרע ציינער, מיט וועלכע זי קאן בייסען און מזיק זיין.

(ב״ר פ׳ ו׳).

* * *

ממהדורי מילי ומסמרטוטי כל מי.

(ברכות נ״א).

* * *

מאכט אויף דעם רש״י, אז מ׳פאהרט אין גרויסע שטעט, האט מען א סך, וועגען וואס צו רעדען, און אז מ׳טראגט צוריסענע מלבושים, האט מען א סך — כינים. (א. ש.)

* * *

די מחלוקה׳ס, וואס עס קומען פאר אין די געריכטס־הייזער זענען — דער אונטערגאנג פון דער וועלט.

(דרך ארץ זוטא פ׳ ט׳).

ביי מאנכע איז דאס געלד טייערער פונ׳ם נפש.

(ירוש׳ סנהדרין פ״ה).

* * *

דער שניי, וואס ליגט אויפ׳ן בארג איז פינף מאל אזוי טייער, ווי דער רעגען, וואס געהט אין טאל.

(תענית ג׳).

געזאמעלט דורך אברהם שלעזינגער

דאס לעבען אין סאוויעט־רוסלאנד (רייזע־איינדרוקען)

פון א. מיראוו

דער דענאציאנאליזירונגס־פראצעס צווישען דער יודישער יוגענד איז אזוי שטארק, אז אפט קען מען אפילו לויט׳ן אויסערליכען אויסזעהן און לויט דעם אקצענט נישט דערקענען, אז זי שטאמט מזרע היהודים. מיר איז אויסגעקומען צו זיין אין יודישען טעאטער. פון אנהויב האט זיך מיר געדוכט, אז דריי פירטעל פון די בעזוכער זענען נישט קיין יודען: געוועהנליכער טיפ פון רוסישע שקצים און שיקסעס, מענער און פרויען. יונגעלייט מיט „בויבע" טשובעס מיט דער עכטער מאסקווער אויסשפראכע. אפילו אין די געזיכטס־צוגען איז שוין געבליבען ווייניג סעמיטישע סימנים. ערשט גוט צוקוקענדיג זיך און וויסענדיג אויף זיכער, אז דאס זענען יודען הויבט איהר שוין אן צו בעמערקען כאראקטעריסטישע סעמיטישע שטריכען. קלאר איז, אז מיט דער גייסטיגער אסימילאציע קומט אויך פאר אויף וועלכען עס איז אופן א מין ביאלאגישער ניוועלירונגס־פראצעס, וועלכע ווישט אפ כאראקטעריסטישע נאציאנאלע אייגענשאפטען. אפילו די אזיאטישע פעלקער, וועלכע זענען דא לרוב אין מאסקווע, איבערהויפט פון מאנגאלישער אפשטאמונג, זענען שוין נישט אזוי טיפיש ווי ערגעץ אין זייערע היימען.

אפט ווילט זיך אייך וויסען, פאהרענדיג אויף א לאנגע שטרעקע אין וואגאן — ווער זענען אייערע מיטפאהרער. איבערהויפט ווען איהר ווייסט נישט אויף זיכער, צי זענען עס יודען אדער נישט. אבער יודען האבען אויסגעפונען א מיטעל צו דעם. איך בין בייגעווען ביי אזא סצענע. דער וואגאן, אין וועלכען איך בין געפאהרען איז געווען פאר נישט־רויכערער. מען האט געדארפט ארויסגעהן אין פאדער־קארידאר פון וואגאן, כדי פערציהען זיך מיט א פאפיראס. דארטען איז געשטאנען אנ׳עלטערער הער מיט בולט׳ע סעמיטישע סמנים, און עטליכע יונגעלייט פון אומבעשטימטער נאציאנאליטעט. עס האט זיך פערבונדען א געשפרעך וועגען אויסלאנד, סאוויעטישע ענינים, אויפבויאונג א. אז. וו. דער געשפרעך קומט נאטירליך פאר אין רוסיש. ער איז אבער גאנץ קענטיג געבונדען, ווייל קיינער ווייס נישט מיט וועמען ער האט צו טון. דער עלטערער הער רעדט און שטעלט אריין מיט אמאל אזא פראגע: „ווי מען דריקט זיך אויס אין אזעלכע פאלען אויף פראנצויזיש: יקום פורקן, סיקלעקט נישט די חלה אויף א המוציא". דערביי פרעגט ער אויף רוסיש: איהר פערשטעהט? לויטן ענטפער און איינדרוק וואס דער יקום פורקן און אנדערע „עכט פראנצויזישע" אויסדרוקען מאכען אויף די צוהערער — זעהט מען שוין קלאר, צי זענען די צוהערער יודען. קיינער נישט, אויב ער איז פון יודען קען נישט ביישטעהן דעם נסיון פון א לאך, אדער ענטפערען מיט א יודישען ווארט.

אין געגעבענעם פאל האט זיך ארויסגעוויזען, אז אלע רויכערער זענען געווען יודען, און דער „יקום פורקן" האט זיי פעראייניגט כאטש נאר אויף די צייט פון רויכערען אין וואגאן...

די יונגעלייט האבען זיך ארויסגעוויזען פאר חברה, וואס שטאמען פון קאווגע, ווילנער קאנט און אנדערע מקומות פון געוועזענעם תחום. זיי זענען סטודענטען פון מעדיצינישען פאקולטעט. אייגער איז אנ׳ארבייטער, נאר, אז מען דערמאהנט זיך וועגען אמאליגע צייטען ווערט מען צייטווייליג יודען און מען רעדט זיך אראפ פון הארצען. א ריינוואַרפענדיג יודישע ווערטלעך....

דער העהר האט אפילו שוין אנגעהויבען צו דערצעהלען אינטימע זאכען, אנגעטאן איז ער געווען אין א שווארצען גאנץ אנשטענדיגען קאסטיום מיט א געפרעסטע ווייסע איבער־העמד (א גרויסע זעלטענהייט אין ס. ס. ס. ר.).

ווי איהר זעהט מיך — האט ער אנגעהויבען — בין איך א געוועזענער בירשוי, א ליווערַאנט אויף די אייזענבאהנען פאר׳ן צארישען רעזשים (פון ריגע), איך בין, פערשטעהט זיך, א „לישענעץ", (ד. ה. א מענש אהן רעכט אויף צו געניסען פון סאוויעטישע עולם הזה, — א. מ.). אלס לישענעץ האב איך נישט געקענט לערנען מיינע קינדער אין די אלגעמיינע אדער ספעציעלע שולען. מיין עלטערער זוהן, 19 יאהר אלט, האט פון פריהער געקענט גלענצענד העבראיש. דאס איז דאך גאר נישט קיין גאנגבארער ארטיקעל איצט. האב איך איהם פון די לעצטע מיינע שריים אנגעהויבען צו לערנען „אויסלענדישע" שפראכען. געדונגען א לעהרערקע, א פעהיגער בחור׳ל איז ער און ער האט גרינדליך זיך אויסגעלערנט צו רעדען אויף די אייראפעאישע הויפט־שפראכען. קיין שטעלע, אלס א זוהן פון א לישענעץ, האט ער אבער אין ערגעץ נישט געקענט בעקומען. אהין, אהער זיך געוואנדעט לא מיט אנ׳אלף ענטפערט מען. אזוי און אזוי, פון נישט פראלעטארישען אפשטאמונג. ניין, עס איז אוועקגעגאנגען א געוויסע צייט, ערשט מען שיקט איהם רופען אין אנ׳אמט, וואס האט צו טון מיט אויסלענדער, וואו מען מוז האבען מענשען, וואס בעהערשען אין ווארט און שריפט פרעמדע שפראכען.

וואס זאל איך אייך פיל דערצעהלען — ער איז שוין 6 חדשים אויף דער שטעלע און בעקומט 450 רובעל א חודש, און אפילו בעשפייזונג אויך, אז מען דארף — פערשטעהט איהר, ווי מען זאגט עס אין ענגליש — נעהמט מען אראפ דעם גנב פון תליה.

און דער לישענעץ גיט צו, נישט אהן גדלות, אז זיין זוהן ווערט איינגעלאדען אויף זיצונגען מיט „די גרעסטע", און מען פרעגט אפילו ביי איהם „א מיינונג".

וואס זאל איך אייך ווייטער זאגען. — זעצט פאר דער לישענעץ — מיר זענען טאקע שוין גאר נישט ווערט. אבער פאר דער יוגענד אונזערער איז דא דער אמת׳ער פעלד צו ארבייטען. מיר ווערען סיי ווי אויסשטארבען, אפשר פון הונגער, אפשר פון קעלט, אפשר פון קראנקהייטען און אנדערע צרות. אבער די יוגענד, די יודישע וועט זיך דערשלאגען — צו א לעבען.

דורכגעהענדיג א בולוואר, בעמערק איך זיצענדיג צוויי אלטע יודען (גאנץ אויסגעשפראכענע), וועלכע רעדען צווישען זיך יודיש. איינער פון זיי רויכערט. דערהערענדיג א יודישען ווארט מיט א פאפיראסען־רויכערער אלס צוגאב — האב איך זיך צו די יודען צוגעזעצט, זייענדיג זיכער, אז דורך זיי וועט זיך מיר שו׳ין איינגעבען, ווי עס איז צו בעקומען פאפיראסען, נאך וועלכע איך האב שטארק געבענקט, זייענדיג א ליידענשאפטליכער רויכערער. מיין פארגעפיהל האט מיך נישט אפגענארט.

איך האב גלייך אנגעהויבען:

— יודען, איך בין שוין א היפשע צייט אין דער שטאט, און קען נישט קויפען אין ערגעץ קיין פאפיראס. אפשר קענט איהר מיר אויסהעלפען.

— אדרבא, רופט זיך אפ איינער פון זיי. ער בעהמט דערביי ארויס א פעקעל און טראקטירט מיט א פאפיראס.

— ניין, דאס ארדענט מיר אבער נישט איין. איך וויל א גאנצען פעקעל.

— יא, דאס קאסט „אויפ׳ן ביכעל" 18 קאפיקעס פאר 25 שטיק. איך האב ביי זיך אין דערהיים, איך וואוין דא אנטקעגען.

— וויפיל קאסט עס?

— 50 קאפיקעס.

— גוט, ברענגט.

דער יוד איז אוועק. איך האב דערווייל געכאפט א שמועס מיט דעם צווייטען, וועלכער האט געהאט א גאנץ בכבוד׳יגען אויסזעהן; א יוד מיט א גרויע בארד, א טיפ, וועלכען מען קען טרעפען אפט צווישען דעם עלטערען דור אין מזרח־אייראפע.

ער דערצעהלט מיר, אז ער איז א „איזשדיוועניעץ", ד. ה. א מענש, וואס ווערט אויסגעהאלטען פון קינדער, וועלכע האבען יא בעשעפטיגונג ביים סאוויעטישע אפאראט. זיינע קינדער פערנעהמען גאנץ הויכע שטעלעס. איינער איז אפילו ערגעץ אין אזיע געווען א „פאלפרעגד" (אמבאסאדאר). ער האט צו זיינע קינדער גארנישט. זיי האלטען איהם אויס גאנץ פיין און בעהאנדלען איהם ארענטליך. אליין איז ער א גבאי אין א גרויסע שוהל, וואס טראגט א נאמען פון אנ׳אמאליגען בעוואוסטען גביר.

— קומט מען אהין דאווענען?

יא, ס׳קלייבט זיך אן אין דערנאכען... א מאל א מנין, אמאל 2 און א האלב פון אזעלכע איזשדיווענצעס, עלטערע מענשען, ווי איך און אונזער גלייכען.

— יונגע קומען?

— ניין, פאר א גאנצען יאהר זענען אין דער שוהל פארגעקומען ס״ה ביי א 10—15 חופות. איצט דארף מען שוין נישט קיין חופה וקדושין כדת משה. מען געהט אריין אין „זאגס" (אמט פאר חתונות און גט׳ן), און מען איז יוצא. ווער עס וויל כדת משה קומט אין שוהל, אבער נישט קיין קאמוניסטען און נישט קיין „סלוזשאטשע" (בעאמטע). איך קען זיך נישט בעקלאגען אויף מיינע קינדער, ווי אנדערע טאטעס. זיי זענען איצט אין אורלויב, ווער אויף קאווקאז, ווער אין קרים, ווער אין „רוהע־הויז". זיי האבען מיר בעזארגט מיט אלץ. זיי זענען קאמוניסטען, אבער טוען מיר נישט אן קיינע נגישות. בכלל זענען מיר שוין, קען מען זאגען, אויפ׳ן עולם האמת. מען האט שטעלעס, און מען איז מענשען מיט אלע צוגלייך. נישט ווי אמאל, גיט ער צו מעלאנכאליש.

דערווייל איז געקומען מיין „ליווערַאנט" מיט פאפיראסען. קענטיג אויפ׳ן וועג האט ער זיך בעדענקט, אז איך וועל כאפען ביי איהם א צו־גרויסע מציאה, און דערלאנגענדיג מיר א פעקעל פאפיראסען פאר 18 קאפיקעס, געזאגט: „דאס נעמט קאסטען א רובעל".

— מסכים.

דער יוד האט ארויסגענומען נאך א פעקעל, און איך האב זיך שוין בעזארגט אויף א פאר טעג מיט פאפיראסען.

— פון וואנעט האט איהר אזא „זאפאס".

([illegible])

וואו משה רבנו האט ארומגעוואנדערט מיט די יודען אין מדבר

פון דר. ז. קאדיש

מיר לייענען אין חומש די מעשה'לעך פון מד־בר, ווי אזוי יודען האבען דארטען ארומגעוואנדערט אונטער משה'ס פיהרערשאפט, און לייענענדיג, ער־שיינט אלצדינג פאר אונז איינגעהילט אין א לע־גענדארישען שלייער.

לייענען מיר, ווי יודען געהען ארויס פון מצרים און קומען אין „קדש", אדער גענויער, „קדש ברנע". ווערט דאס פאלק דארשטיג נאך וואסער און קריגט זיך מיט משה'ן. שרייט משה צו גאט, אז עס פעהלט נישט פיל, אז דאס צובונטעווטע פאלק זאל איהם פערשטיינען. זאגט איהם גאט, אז ער זאל צוזאמענ־רופען די „זקני־ישראל", און פאר זיי אין די אויגען זאל ער מיט זיין וואונדער־שטעקען א קלאפ טון דעם פעלז, וועט פון איהם ארויספליסען וואסער.

אט דאס מעשה'לע, ווי משה ציהט ארויס וואַ־סער פון דעם פעלז אין קדש מיט זיין וואונדער־שטעקען, ווערט דערצעהלט אין חומש אין פערשידענע נוסחאות (שמות י"ז; במדבר כ'). אויך אין שפע־טערע צייטען האבען תהלים־דיכטער געזונגען אין זייערע לידער פון דעם דאזיגען וואונדער, אז „ער האט געשלאגען דעם פעלז און עס איז גערונען וואַ־סער" (הכה צור ויזובו מים).

אבער נישט בלויז די דאזיגע מעשה'לע פון דעם קוואל אין פעלז, נאר אויך א סך אנדערע מע־שיות ווערען אין חומש דערצעהלט פון קדש. פון קדש שיקט משה די מרגלים אויסצוקוקען דאס לאנד כנען; פון קדש שיקט משה שלוחים צום מלך פון אדום, פון די מעהרסטע מדבר־מעשיות, וואס ווערען דערצעהלט אין חומש.

עס איז, אלזא, געבליבען ביי יודען פון די סאמע עלטסטע צייטען אן א טראדיציע פון א הייליגען ארט מיט א הייליגען קוואל (דעריבער האט עס געהייסען „קדש", (הייליג) אין אן־אאזיס, א פרוכטבארען מדבר־אינזעל, ווייט אין דרום־זייט פון ארץ־ישראל, אין מדבר־סיני, וואו עס איז גע־ווען דער מיטעל־פונקט פון די יודישע שבטים איי־דער זיי האבען זיך בעזעצט אין ארץ־ישראל.

* * *

עס איז קיין וואונדער נישט, וואס עס האט פון לאנג שוין געצויגען אייראפעאישע רייזענדער אויס צוזוכען דעם דאזיגען מערקווירדיגען ארט אין מד־בר־סיני. בעזונדערס נאך איז מען נייגעריג געווא־רען, ווען אייראפעער, וועלכע האבען ארומגערייזט אין יענע געגענדען, האבען אין אנהויב פון 19־טען יאהרהונדערט געהערט פון אראבער, אז דארטען, אין דעם מדבר, איז נאך ביז איצט דא אן־ארט מיט דעם נאמען „קאניש".

גענוי, אבער, וואו דער דאזיגער ארט ליגט האט מען נישט געוואוסט, און געהן אהין עס אויס־זוכען און אויספארשען איז נישט געווען קיין לייכטע זאך, צוליב די בעדואינער, צו וועלכע יענע געגענד געהערט.

דער האלב־אינזעל סיני, וועלכער ליגט צווישען ארץ־ישראל און מצרים, איז, בעמליך, איינגעטיילט אין דריי טעריטאריעס, וועלכע געהערען צו דריי בעזונדערע בעדואינער שבטים. די טעריטאריע, וואו „קדש" געפינט זיך, געהערט צו א בעדואינער שבט מיט'ן נאמען אזאזימא, וועלכער איז איינער פון די גרעבסטע און ווילדסטע אראבישע שבטים. די דאזיגע ווילדע בעדואינער לאזען קיינעם נישט אריין אין דעם טייל פון דעם מדבר־סיני, וועלכען זיי בעוואויגען. נישט בלויז אייראפעאישע מענ־שען, נאר אפילו זייערע אייגענע שכנים, די אנ־דערע בעדואינער שבטים, וועלכע געפינען זיך נישט ווייט פון זיי, ווילען זיי אויך נישט אריינלאַ־זען אין זייער טעריטאריע. אויב זיי דער־הרג'ע־נען נישט די פרעמדע, וועלכע דערוועגען זיך צו געהן צו זיי, ראַבעווען זיי, ווענינסטענס, אוועק זייער האב־און גוטס.

דאך, אבער, האט שוין אין מיטען 19־טען יאהרהונדערט געוואגט אן'ענגלישער רייזענדער מיט'ן נאמען ראולאנדס צו מאכען א רייזע אין יע־נער געגענד פון די אזאזימא. אין דער בעגלייטונג פון עטליכע אראבער איז ער אריינגעדרונגען אהין און האט דארטען געזעהן א באקעטען רוקען פון א פעלז, אונטער וועלכען עס האט ארויסגעשפריצט א שטארקער קוואל.

א לענגערע צייט, אבער, האט די וועלט נישט געוואלט גלויבען, אז די מעשה פון יענעם ענגלי־שען רייזענדען איז אמת. מ'האט נישט געגלויבט, אז דער ארט הייסט נאך ביז היינט „קדש", און מ'האט בכלל נישט געגלויבט אין דער גאנצער מעשה. מ'האט געזאגט, אז די בעשרייבונג, וואס ראולאנדס האט געגעבען פון קדש, איז נישט בע־גרינדעט אויף קיין פאקטען, נאר דאס איז מעהר־סטענס א פאנטאזיע זיינע.

א סך רייזענדע האבען נאך ראולאנדס'ן נאך ארומגערייזט אין יענע געגענדען, אבער אהן וואַ־סערע רעזולטאטען. זיי זענען געווען אין דעם מדבר־סיני, אבער אין דער טעריטאריע פון די אזאזימא האבען זיי נישט געקענט אריינדרינגען.

* * *

דער ערשטער, וועלכער האט גענוי אויסגע־פארשט און בעשריבען „קדש־ברנע", איז געווען אן'אמעריקאנער פון פילאדעלפיא, מיט'ן נאמען הענ־רי קלעי טרומבול. ער האט געמאכט זיין רייזע אין יאהר 1881, און דריי יאהר שפעטער האט ער ארויסגעגעבען זיין בוך „קאדעש בארנעא", וואס האט געמאכט א גרויסע סענסאציע אין דער וועלט.

קלעי טרומבול איז געווען א גלח, א זשורנא־ליסט און אויך א רייזענדער.

נישט אליין האט טרומבול געמאכט זיין רייזע אין „קדש ברנע", נאר מיט א קאראוואן פון פופ־צעהן מענשען און פופצעהן קעמלען. אין דעם דאזי־גען קאראוואן האבען זיך געפונען זיהן פון אראַ־בישע שייכס, א דאלמעטשער און אויך א געניטער וועגווייזער, וועלכער קען אלע שטעגען און וועגען פון דעם מדבר־סיני.

די לאנדשאפט פון קדש, אדער ווי דאס הייסט היינט „איאין קאדיש", דער קוואל פון קדש, זעהט נאך עד היום אויס, אזוי ווי זי ווערט געשילדערט אין די מעשיות פון חומש, און די אזאזימא־בעדו־אינער לעבען נאך דארטען היינטיגען טאג, ווי די קינדער פון ישראל אין משה'ס צייטען. זיי לעבען דארטען אויף א קליינעם פרוכטבארען אאזיס, וועל־כער זעהט אויס ווי אן־אינזעל ארומגערינגעלט פון דעם זאמד־ים פון מדבר.

* * *

דריי קוואלען זענען דא אין קדש, דאס זענען ד יוואסערען פון „מריבה". „מסה" און „מרה", וועל־כע זענען אונז בעקאנט פון חומש. דער הויפט־קוואל ברעכט ארויס פון א פעלז אין א שטארקען שטראם, און א סך שעהנע ברונימער נעהמען דאס וואסער אויף.

דער אאזיס איז א ווייטע פלאך לאנד, איינ־געשלאסען אין בערגלעך, א טאג־גאנג פון מזרח צו מערב. אין מיטען ציהט זיך א ברייטער און טיפער טאל, זעהר פרוכטבאר און רייך בעוואסערט, מ'קען גארנישט זאגען, אז נאהענט דערביי איז א וויסטער מדבר, ווארים עס וואקסען דא זעהר פיל בלומען און גראזען, און ביימער זענען דא פאר־האן א סך, אויף וועלכע עס פלאטערען ארום פויגלען.

אין יענער געגענד איז עס זיכער דער פרוכט־בארסטער ארט. אבער די אזאזימא־בעדואינער מיי־נען, אז דאס איז דער טייערסטער ארט אין דער גאנצער וועלט, אז אזעלכע וואסער, ווי פון דעם קוואל אין קדש, וואס שלאגט פון פעלז ארויס, איז אין ערגעץ גאר נישטא צו קריגען, און זיי היטען דעריבער זייער „איאין קאדיש", ווי דעם שווארצאפעל פון זייער אויג, און זיי לאזען דארטען קיינעם נישט צו. אין גאנצען האבען דריי פרעמדע דריי אייראפעאיש־אמעריקאנישע מענשען, זוכה גע־ווען ביז איצט אנצוקוקען „קדש־ברנע" מיט זייע־רע אויגען.

* * *

די קוואלען פון קדש האבען אמאל געהייסען „עין משפט" (דער קוואל פון משפט'ן), „מי־מריבה" (דאס וואסער, וואו מ'שטרייט זיך) און אויך „מסה" (דער קוואל פון אויספרובירען). די קוואלען האבען אזוי געהייסען נישט דערפאר, ווייל מ'האט זיך דארטען געקריגט מיט גאט און איהם געוואלט אויספרובירען. דאס איז א שפעטערדיגע אויסטיי־טשונג פון דעם. די קוואלען האבען לכתחילה גע־טראגען אזעלכע נעמען, ווייל קדש איז פון די עלטסטע צייטען אן געווען דער מיטעל־פונקט פאר אלע שבטים, וואס האבען געהאלטען זייערע געצעל־טען אין דער ווייטער געגענד ארום. ווער נאר עס האט, אין דעת ווייטער וויסטעניש ארום קדש, געהאט עפעס א שטרייט און האט געזוכט א ריכטי־גען משפט, איז געקומען מיט זיין געגנער צום הייליגען קוואל, און דער כהן אין דעם דארטיגען הייליגטום האט געגעבען זיין ענטשיידונג אין דעם שטרייט אין גאטס נאמען.

צו ווענען קדש האט געהערט אין די גאר עלטסטע צייטען, פאר משה'ן, ווייסען מיר נישט, יעדענפאלס, אבער, הויבט זיך אן מיט קדש די געשיכטע פון יודישען פאלק, ווייל דארטען איז דורך משה'ן געלייגט געווארען דער פונדאמענט פון דער יודישער רעליגיע און פון דער גאנצער יודישער אייגענארטיגקייט.

יודישע געשטאלטען אין דער פוילישער ליטעראטור

פון פראפ. בן־ציון ראזענבוים

„מאיר יעזאפאוויטש" איז דער מענשליכסטער אויסדרוק וועגען יודען אין דער פוילישער ליטע־ראטור. ארזשעשקאווא האט די דרייסטקייט אנצוקלא־קלאגען און צו משפט'ן די קריסטליכע וועלט, וואס האט (מיר ציטירען) „מיט פייער, מאטערונגען און מיט א בטול אויסגעבויט פאר די יודישע דורות דאס ענגע, פינסטערע, פול פון פחד און אומוויליגע — מאראלישע און גייסטיגע געטא".

דער רעפרעזענטאנט פון דעם דאזיגען גע־טא איז דער פינסטערער קאבאליסט, תלמוד'יסט און בלינדער פעראנט רבי טאדראס. ארזשעשקאווא בעוואונדערט דעם דאזיגען מתבודד, דעם התלה־בות'דיגען מיסטיקער, וועלכער האט רחמנות אויף די פייגעל און אויף זיינע ברידער, האט אבער פיינד די קריסטען, וועלכע ער רופט עדאמיטען און פערשטעהט נישט די שפראך פון דעם לאנד, אין וועלכען זיינע אבות וואוינען שוין הונדערטער יאהרען. רבי טאדראס איז אן'אנהענגער פון דער צוויי פנים'דיגער יודישער עטיק: איינער אנט־קעגען יודען, און דער אנדערער לגבי קריסטען. ער איז א רופא פון נשמות, אן'ארצט און למדן, אבער דערביי אכזריות'דיג און שטעקט אין מיטעל־אלטער מיט זיינע השגות און מיט זיין גאנצער וועלט־אנשויאונג.

זיין קאריקאטור איז דער מלמד משה. א וויל־דער פאנאטיקער, אהן א ניצוץ פון רחמנות, שלאגט ער און פייניגט קליינע קינדער און מאכט פון זיי אידיאטען, אנאנהענגער פון דער מיטעלאלטערישער סכאלאסטישער מעטאדע, לאזט ער די קינדער לערנען אויסענווייניג אלץ, וואס זיי פערשטעהען יא און וואס זיי פערשטעהען נישט, דאס איז א טיפ פון מלמד, וואס איז שוין היינט צום גליק פערשוואונדען אין די גרעסערע שטעט און וואס בושעוועט דאך אין מאנכע קליינע שטעטעלעך און אין דערפער. משה איז א בלינד ווערקצייג אין די הענד פון דעם צדיק טאדראס: ער הרג'עט מענ־שען גייסטיג און פיזיש, איז פאנאטיש און דער־ביי א חסיד, שמש און מלמד. מען פיהלט ארויס, אז ארזשעשקאווא האט איהם פיינד און אפילו דער יודישער לייענער פיהלט אפשי פאר דעם דאזי־גען פערשוין.

נאך עטליכע אזעלכע שווארצע כאראקטערס האט ארזשעשקאווא געצייכענט: דעם ארימען שניי־דער, שמואל, וועלכער גנב'עט שטיקלעך באטעריע און לעבט פון א שטיקעל שווארץ ברויט מיט זיי־נע עטליכע קינדער, דעם גנב און באנדיט יאַ־סעל, דעם סוחר וקאמיאנקער, וואס נוצט אויס יודען און גוים און לאזט זיין ווייב יענטע אר־בייטען ווי א פערד.

די פערטרעטער פון מענשליכקייט, פון יושר און ליבע, פון יודישער טראדיציע און מענשליכע נשמות, זענען די יעזאפאוויטשעס. זייער עלטער־זיידע איז געווען נאך אין זעכצעהנטען יאהרהונ־דערט א סעניאר איבער די יודען און געוואלט זיי ארויסציהען פון דעם גייסטיגען זומפ און פער־בעסערען זייער לאגע. שאול יעזאפאוויטש איז אן־אנשטענדיגער סוחר, א קלוגער יוד, אן'אמת'ער פאטריארך. זיינע זיהן זענען אלע עהרליכע, א חוץ אבראסא, וועלכער קעהרט דאן אויך צוריק אויף דעם שליאך פון יושר.

אבער די אינטערעסאנטסטע געשטאלט איז דער גבור פון'ם ראמאן, מאיר יעזעפאוויטש גופא. פונקט ווי די יודישע נביאים איז ער, דער קעמ־פער פאר אמת. ער וויל די יודען בעגליקען און זוכט א וועג. ער בלאנדושעט ארום און טאפט אין דער פינסטערניש. זיין לעהרער איז משה מיימאַ־נידעס. ער האט ליב קינדער און איז א פריינד פון ארימע און אונטערדריקטע. ער וואלט געוואלט אריינברענגען ליכט אין די נשמות פון זיינע אומ־גליקליכע ברידער און עס דאכט זיך איהם, אז דער איינציגער וועג דערצו איז אסימילאציע. ער האט א רעוואלוציאנערען גייסט, ער בונטעוועט זיך געגען די קייטען, מיט וועלכע אזעלכע טאדראסען האבען צוזאמענגעקאוועט די יודישע מאסע. ער וויל, אז די יודען זאלען בעארבייטען די ערד און ליבען די מדינה, וואס איז געווארען זייער צווייט פאטערלאנד.

עס פערשטעהט זיך, אז דורך מאיר רעדט ארזשעשקאווא גופא. אין דער צייט, ווען זי האט געשריבען איהר ראמאן, איז די אסימילאציע פון יודען געווען פאר זיי דער איינציגער וועגווייזער. מען מוז צוגעבען, אז זי האט זעהר רעאל גע־קוקט אויף דער יודען־פראגע. דער אידעאל פון צופיהרען יודען צו ערד־ארבייט רעאליזירט איצט דער ציוניזם, דאס, וואס ארזשעשקאווא פאר־פאנירט דווקא אין איהר ראמאן.

מען מוז נאך צוגעבען, אז ארזשעשקאווא האט גוט דורכשטודירט כל'ערליי יודישע ספרים, תפי־לות, לידער, מנהגים פאר דעם ראמאן. זי איבער־זעצט אפט אין אן'אמת דיכטערישער שפראך יו־דישע תפילות און לעגענדען, ציטירט גאנצע פסו־קים פונ'ם תלמוד און פונ'ם „זוהר", פון מיימאַ־נידעס און אנדערע יודישע חכמים.

מען וואלט נאך לאנג געקאנט רעדען וועגען די אנדערע געשטאלטען און מעלות פון איהר קוק. וועגען די פרויען־געשטאלטען, ווי פריידע, שרה, לאה, חנה וויטעבסקא. איין זאך מוז מען נאך בעטאנען: ארזשעשקאווא האט זעהר גוט בע־אבאכטעט צוויי ספעציפיש יודישע מעלות. דעם קולט פון טראדיציע און משפחה און די יודישע ניכטערנקייט און חריפות, דעם יודישען שכל. זי האט געשריבען „סיגע אירא עט סטודיא", גאנץ אביעקטיוו.

אין דער פוילישער ליטעראטור האט זיך געגע־פונען אויך א שרייבער, וועלכער האט מיט רחמנות געקוקט אויף די יודען, איינער פון די הומאני־טארסטע, מענשליכע שרייבער בכלל, סטעפאן זשע־ראמסקי. אין זיין ראמאן „לודויג בען ראמני" (מענשען אהן אהיים) קוקט זיך דער גבור, ד"ר יודים צו צו די שרעקליכע יודישע בארעס, וואו עס וואוינען אויף קראכמאלנע־גאס אין ווארשא שווינדזיכטיגע יודען מיט גאנצע משפחות, פרויען וואס קוקען מיט פערגליווערטע אויגען, פערטארא־ראמטע, פערהאוועטע האנדעלעסעס, שמוציגע און אפגעריסענע, אפגעשליסענע קינדער, וואס לעבען אהן זון און האבען נישט קיין אהנונג, וואס ס'הייסט היגיענע.

ד"ר יודים — זשעראמסקי זשאלעוועט זיי. ער וואלט געוואלט איבעראנדערשען זייער לעבען און גלויבט, אז אמאל וועט קומען אויך די צייט פאר די ארימסטע.

אין זשעראמסקיס ראמאן טרעט אויף אויך א יודישער דאקטאר, כמיעלניצקי, ער דערצעהלט גופא וועגען זיך, אז זיין גאנץ לעבען איז געווען א קייט פון יסורים און מאטערונגען, צוליב זיין קאזאצקי נאמען האט מען איהם אויסגעלאכט און געמאכט פון איהם חוזק. פונדעסטוועגען האט ער פערגעסען וועגען די דאזיגע קריוודעס און ווערטעלט זיך אין וויצעלט איבער יודען און דערצעהלט וועגען זיי אנעקדאטלעך. ער האט אמאל בעהאט אידע־אלען, אבער ער איז געקומען צו דער איבערצייגונג, אז דאס לעבען איז א געשעפט און דער דאקטאר א געשעפטס־מענש, ער לעבט גוט מיט זיינע קריסט־ליכע קאלעגען און זוכט זייער חברה־שאפט.

דער טאַנץ פאַר דער לבנה / אַ טערקישע דערצעהלונג / פריי בעאַרבייט פון מאָרים דייטש

אין ווינקעל. אָפּגעזונדערט פון די איבעריגע געסט פון שעהנעם קאַפע־הויז אין סטאַמבול, איז געזעסען אַ גרופּע בעיאָהרענטע מענער און געשמועסט וועגען אַ זעהר דעליקאַטען ענין — פרויען.

סאַרי־אַנלי־וועררי־בעי, איינער פון די רייכסטע עפענדיס אין דער געגענד האָט דערצעהלט פון זיין ליבע אין די יונגע יאָהרען מיט דער סירישער מיידעל דזשעמיליע, וועמענס לעצטער ליידענשאַפטליכער טאַנץ האָט זיך געענדיגט אַזוי טרעיריג פאַר ביידען.

ווי איהר ווייסט, בין איך צו צוואַנציג יאָהר געבליבען אַ יתום און דער איינציגער יורש פון מיין פאָטערס גרויסען פערמעגען וואָס האָט בעטראָפען הונדערטער טויזענדער ענגלישע פונטען, וואָס צו טון מיט אַזוי פיל געלד האָב איך נישט געוואוסט אָבער אַזוי ווי איך האָב פון מיין פאָטער אויך געקראָגען אַ צווייטע ירושה — הייסע בלוט — האָב איך נישט טראַכטענדיג לאַנג פערלאָזען מיין געבורט־שטאָט און אַוועקגעפאָהרען נאָך סטאַמבול און סמירנאַ. וואו איך האָב זיך געלאָזט וואוילגעהן אויף וויפיל מיין האַרץ האָט געגלוסט.

מיין מוטער, אַ ליכטיגען גן־עדן אויף איהר נשמה, האָט זיך כסדר ביי מיר געבעטען: „וואָס טויג דיר, קינד מיינס, דאָס פערקלייבען זיך אין יענע זינדיגע שטעט! בעסער פערבלייב דאָ מיט אונז, קלייב זיך אויס אַ ווייב, האָב חתונה און פיהר אָן געהעריג דעם טאַטענס געשעפטען".

פערשטעהט זיך, אַז איך האָב זיך צו איהרע רייד נישט צוגעהערט, עס איז אפשר נישט געווען אינגאַנצען מיין שולד, די טריפהנע בלוט האָט אין מיר געקאָכט און געזאָטען, און איך האָב זיך נישט געקענט אָפּזאָגען פון די פערגעניגענס וואָס מען געפינט אין דער גרויסער, ווייטער וועלט. די ערשטע שטאָט, וואו איך האָב זיך אָפּגעשטעלט איז געווען סטאַמבול. איך האָב דאָרט פערבראַכט טאָג און נאַכט און פרעהליכער געזעלשאַפט. איך בין דאָרט געוואָרען גוט בעקאַנט אין די קאַפע־הייזער, וואו איך האָב זיך אָנגעזעטיגט מיט וויין, ווייב און געזאַנג.

דערהויפּט האָב איך ליב געהאַט צו פערברענגען אין דער געזעלשאַפט פון פרעהליכע פרויען. אין סמירנא זענען דאַן געווען פרויען פון דעם מין לרוב: גריכישע, פראַנצויזישע, אַרמענישע, סירישע און אַפילו יודישע. קוים זענען זיי נאָר געווען שעהן, — און אויף שעהנקייט בין איך געווען אַ מבין — האָב איך זיך געלאָזט פערשלעפּערן אין זייערע ווייכע אָרימס, וועגען געלד איז ביי מיר קיין מאָל נישט געווען קיין מניעה, און דעריבער האָט מיר, פערשטעהט זיך, קיין פרויען נישט אויסגעפעהלט, געווען נעכט, ווען איך האָב אין דער געזעלשאַפט פון די פרויען פערשוואונדעט צוואַנציג פונט: אָבער וועמען האָט עס דרען געאַרט, מיין טאַטענס ענגלישע פונטען האָבען זיך געמעהרט און ס'איז שווער געווען זיי אויסצושעפען.

צוויי יאָהר באַכאַנאַנד האָב איך אַזוי געהוליעט ביז איך האָב אויפגעהערט, ווייל איך האָב זיך בעגעגנט מיט איהר — מיט דזשעמיליע.

בעגעגנט האָב איך איהר צופעליג. נישט אין יענע ערטער, וואו איך בין געגאַנגען זוכען ליבע, נאָר פערבייגעהענדיג אין גאַס, איך האָב זיך אין איהר פערליבט פון דעם ערשטען קוק. זי איז געבוירען געוואָרען אין סמירנא ביי אָרימע עלטערן, וועלכע זענען געווען צופרידען צו פערקויפען זייער טאָכטער צו אַ רייכען עפענדי. דזשעמיליע איז דאַן אַלט געווען זיבעצעהן יאָהר. זי האָט פערמאָגט אַ שעהנעם גראַציעזען קערפּער און איז געווען שעהן ווי די ליכטיגע זון. איהרע אברים זענען געווען געשניצטע און איהר פנים איז געווען בעגאָסען מיט אַנ'אומבעשרייבליכען חן.

ווען איך האָב איהר דערקאָנט איז זי געווען אומשולדיג ווי אַ קינד. זי האָט פערשטעהט זיך, אין דעם מסחר פון איהרע עלטערן קיין דעה נישט געהאַט און געמוזט נאָכפאָלגען זייער פערלאַנג. אָבער איך אַליין האָב זיך געפיהלט שולדיג געגען איהר. כ'האָב געוואָלט זי זאָל מיר געהערען, זי זאָל זיך מיר איבערגעבען מיט איהר אייגענעם פרייען ווילען, אַזעלכע קאַפּריזען האָב איך דעמאָלט געהאַט, ווי צוצוטרעטען דערצו האָב איך גוט געוואוסט, קודם כל, האָב איך איהר געקויפט די שענסטע קליידער, וואָס מען קאָן בעקומען אין סמירנא אָדער סטאַמבול: איך האָב איהר אויסגעפוצט אין סאַמעט און זייד און בעדעקט איהר האַלז און די אויערען און די הענט מיט די טייערסטע צירונג, איך האָב איהר מיטגענומען אין די טעאַטערס אין די קאַפע־הייזער, אין די גערטנער און איהר געלאָזט זיך אַזוי לאַנג אַמוזירען ביז זי האָט זיך מיר איבערגעגעבען אַ צופרידענע אויס דאַנקבאַרקייט.

און דזשעמיליע האָט זיך מיר איבערגעגעבען מיט דעם גאַנצען פייער פון איהר יוגענד, זי האָט מיך פשוט פערכשופט, אַזאַ בראַנד פייער האָב איך נאָך ביי קיין פרוי נישט געפונען.

פון דעם ערשטען טאָג אָן, וואָס איך האָב זיך מיט איהר בעגעגנט, האָב איך אויפגעהערט צו קוקען אויף אַנדערע פרויען. די שעהנסטע פרוי האָט דאַן אין מיינע אויגען אויסגעקוקט מיאוס. פאַר מיר האָט דאַן עקזיסטירט בלויז איין פרוי, — דזשעמיליע. נישט קוקענדיג, וואָס איך האָב איהר בעקויפט ביי די עלטערן, דאָך בין איך ביי איהר פערבליבען אַ שקלאַף. איך האָב נאָר געזוכט ווי ווייט מעגליך נאָכצוקומען איהר קלענסטען קאַפּריז. איך האָב איהר געוואָלט מאַכען לעבעדיג, לוסטיג, פרעהליך: און דאָס איז מיר פולשטענדיג געלונגען.

איך בין געווען דזשעמיליעס לעהרער נישט נאָר אין ליבע, נאָר אויך אין אַנדערע וועלטליכע זאַכען. איך האָב איהר געלערנט שפּילען מוזיק, זינגען, טאַנצען: און זי איז געווען אַ געטרייע שילערין. זי האָט שנעל איבערגענומען זאַכען. פון אַלץ, וואָס איך האָב איהר געלערענט, האָט זי אַמבעסטען ליב געהאַט דעם טאַנץ, זי איז געווען אַ וואונדערבאַרע טענצערין. ס'איז געווען אַ פערגעניגען אָנצוקוקען ווי איהרע שעהן־געפאָרעמטע אברים האָבען זיך בעוועגט אין ריטמישען טאַקט צו מיין בעגלייטונג אויפ'ן מוזיקאַלישען אינסטרומענט.

אָבער נישט אַלע טענץ, וואָס איך האָב איהר געלערענט האָב איך איהר ערלויבט צו טאַנצען אין דער עפענטליכקייט, צו די בעלער וואוהין איך האָב זי מיטגענומען. דערהויפּט דעם טאַנץ מיט די זיבען שלייערס און דעם טאַנץ מיט די צולאָזענע האָר זענען געווען געמיינט אויסשליסליך פאַר מיר אַליין. ביידע טענץ זענען געווען ליידענשאַפטליכע און ביידע האָבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייער נאַקעטקייט.

די צוויי יאָהר, וואָס מיר האָבען געלעבט צוזאַמען. זענען געווען די גליקליכסטע אין מיין לעבען. די מעהרסטע צייט האָבען מיר פערבראַכט אין סטאַמבול אָדער סמירנא. אָבער, מיר האָבען אויך אָפט פערבראַכט אין מיין ווילע אַרום סטאַמבול, וואוהין מיר פלעגען אָפּפאָהרען געוועהנליך אין דער בעגלייטונג פון פריינד אויף געיעג נאָך חיות. דזשעמיליע האָט זיך אויסגעלערענט רייטען אויף אַ פערד און שיסען פון אַ ביקס בעסער פאַר מיר. אַלץ, וואָס זי האָט געטון, האָט זי געטון גוט. איהר פעהיגקייט איז געווען צו בעוואונדערען.

מיך האָט זי גערופען „יאַ־האַביבי" (מיין פריינד) אָדער „סאַאיד" (מיין הער), און קיינמאָל נישט ביי מיין נאָמען. אין דערין איז געווען אַ מין אָנצוהערעניש אויף עטוואָס. זי האָט מיר כסדר געהאַלטען אין דערמאָהנען, איך זאָל מיט איהר חתונה האָבען. אָבער איך האָב זיך געמאַכט נישט הערענדיג. אמת, איך האָב איהר ליב געהאַט, אָבער צו וואָס פערנעהמען זיך מיט אַ חתונה, אַז דער אופן פון אונזער צוזאַמענלעבען געפעהלט מיר בעסער. ווער ווייס, נאָך דער חתונה קאָן זיין. וואָלט איך איהר אויפגעהערט צו ליבען.

און איצט, פריינד, קומען מיר צו צו דער פאַסירונג פון יענער שרעקליכער נאַכט. ס'איז געווען ביים סוף פון דעם צווייטען יאָהר פון אונזער צוזאַמענלעבען. מיר האָבען דאַן געהאַט פערבראַכט עטליכע טעג אויף מיין ווילע אונטערן שטאָט. ביי אונז זענען דעמאָלט געווען פערזאַמעלט פיל פריינד און בעקאַנטע פון סטאַמבול און פון סמירנא. זאַהרום וועלי־בעי'ס ווינקעלער איז געווען בעריהמט איבער גאַנצען געגענד און אונזער קוכער איז געווען דער בעסטער און די געסט האָבען געלעקט די פינגער פון זיינע מאַכלים.

שפּעט אין אָוונד, ווען אַלע געסט און איך און דזשעמיליע זענען שוין געווען גוט שכור'לעך איז מען צוגעשטאַנען צו דזשעמיליען זי זאָל דעם עולם אַמוזירען מיט איהרע טענץ. איך האָב, פערשטעהט זיך, מיינע געסט נישט געקענט אָפּזאָגען און דזשעמיליע אויך נישט. זי איז געזעסען נעבען מיר. איהר פנים האָט געפלאַמט פון דעם וויין, און איהרע אויגען האָבען זיך געקלעפּט פון מידקייט און שלעפעריגקייט; איהר קאָפּ איז געווען אָנגעשפּאַרט אויף מיינע קניע. דערהערט אָבער, אַז מען בעט איהר טאַנצען האָט זי זיך אויפגעכאַפּט. זי איז גאָר געוואָרען אַ לעבעדיגע. זי האָט מיר געפרעגט מיט איהרע שוואַרצע סאַמעט ווייכע אויגען, צי זי זאָל דאָס טון, און איך האָב אַ שאָקעל געטון אויף יאָ.

דזשעמיליע האָט געגעבען אַ צייכען צו די מוזיקער, אַ פרעהליכע קאַפּעליע פון סמירנא, און זיי האָבען אויפגעשפּילט. טרעפט וואָס? דעם טאַנץ פון די זיבען שלייערס! איך בין געוואָרען צוטומעלט. ביז דאַן האָט זי נאָך דעם ליידענשאַפטליכען טאַנץ אין דער עפענטליכקייט קיינמאָל נישט געטאַנצט. כאָטש איך בין געווען אַביסעל שכור'לעך, דאָך זענען מיר אין קאָפּ דורכגעלאָפען מאָדנע מחשבות. מיינע אויגען האָבען באַלד גענומען זוכען בען־אַלי. אַנ'אַכצעהן יעהריגען יונגענמאַן, מיינער אַ פלימעניק. ס'איז מיר אין אָנהויב איהם שווער געווען צו געפינען, מחמת דזשעמיליע האָט געהייסען אויסלעשען די ליכטער. זי האָט געוואָלט טאַנצען ביים ליכטשיין פון דער פולער לבנה.

ענדליך האָב איך דערזעהן זיין שאָטען. ער איז געשטאַנען אין אַ ווינקעל און יעדער מוסקעל פון זיין שטייפען קערפּער איז געווען אָנגעצויגען. ער האָט געקוקט אויף דזשעמיליען ווי זי האָט זיך געדרעהט ווי אַ שלאַנג... און איהרע בליקען זענען אויך געווען געריכט צו איהם: און דאַן האָב איך דערזעהן ווי ער האָט איהר צוגעוואָרפען אַ קוש אין דער לופטען און זי האָט איהם געענטפערט אויף דעם זעלביגען אופן... הייסט עס, אַז וואָס איך האָב זיי אין דער פריה געפונען אין גאָרטען שפּאַצירענדיג איז נישט געווען קיין בלויזער צופאַל... מיר איז באַלד אַלץ קלאָר געוואָרען.

דעם טאַנץ, האָט זי, אַלזאָ, געטאַנצט פאַר איהם — פאַר בען־אַלי, איהם געהערט איצט איהר ליידענשאַפטליכער טאַנץ... איך האָב זיך מיט אַמאָל אויסגענכטערט אין איבער אַ נייעם שכור געוואָרען — שכור פון אייפערזוכט! איך האָב אָנגעטאַפּט דעם קליינעם פּיסטאָלעט מיט דער מוטער־פּערלדיגער הענטעל, וואָס זי האָט מיר געקויפט אַ מתנה.

ווען דער טאַנץ האָט זיך געענדיגט האָב איך געזעהן ווי זי דערנעהנטערט זיך צו מיר. איך האָב געזעהן ווי איהרע ברוסטען בעוועגען זיך אַרויף און אַראָפּ פון טיפען אָטעמען. איך האָב מיט דער אויג זיך געצילט אין מיטען, צווישען ביידע בריסט און איך האָב אויסגעשאָסען. דער קראַך האָט אָפּגעקלונגען ווי אַ דונער. אַ שווערע זאַך איז געפאַלען צו מיינע פיס. מען האָט גענומען לויפען פון אַלע זייטען. בען־אַלי האָט זיך געריסען ווי אַ צורייצטער טיגער צו מיר, אָבער מען האָט איהם צוגעהאַלטען.

אויף מאָרגען פריה האָב איך זיך אַרויסגעזעצט רייטענדיג אויף מיין פערד און שנעל ווי אַ וויכער אוועקגעלאָפירט אין סטאַמבול, וואו איך האָב זיך איבערגעגעבען צו דער פּאָליציי.

די וואונדערבאַרע געשיכטע פון אליהו הנביא'ס כוס

אַרויסגענומען פון ספרי־יעקב און איבערגעזעצט
פון אביאז ש. הלוי

דער גרויסער יודישער געלעהרטער און פּאָליטיקער דאָן יצחק אַבּרבּנאל, האָט דעם גרעסטען טייל פון זיין לעבען געוואוינט אין שפּאַניען און אין פּאָרטוגאַל, זיין גאַנץ לעבען האָט ער פערבראַכט אין תורה און אין חכמה און פּאָליטיש מיטגעאַרבייט אין די לענדער, וואו ער האָט געוואוינט. ער איז זעהר געשעצט געווען פון די קעניגין און מיניסטאָרען פון די לענדער, און זיינע פּאָליטישע עצות פלעגען שטענדיג אָנגענומען ווערען ווי דאָס זאָל זיין אַ געטליכע שטימע.

ווען פערדינאַנד און איזאַבעלא האָבען אין יאָהר 1492 אַרויסגעגעבען די גזירה אַלע יודען אַרויסצוטרייבען פון שפּאַניען, האָט דער קעניג פערדינאַנד גערופען דעם שר יצחק דאָן אַבּרבּנאל, און האָט איהם געזאָגט: „די גזירה, וואָס איך האָב אַרויסגעגעבען אויף דיינע ברידער אַרויסצוטרייבען זיי פון לאַנד, בעריהרט דיך גאָרנישט, דו קענסט בלייבען אין לאַנד, און וואוינען ווי דיר וועט געפעלען אַמבעסטען". דאָן יצחק אַבּרבּנאל האָט אָבער דערויף, געענטפערט דעם קעניג: „ניין, קעניג, דאָרט ווי מיינע ברידער וועלען געהן, דאָרט געה איך אויך מיט.

און אַזוי האָט טאַקע געטון דער גרויסער יוד דאָן יצחק אַבּרבּנאל, ער האָט איבערגעלאָזט זיין גרויס־פערמעגען גיטער און לענדער, ער האָט נישט מעהר מיטגענומען ווי דאָס געלד וואָס ער האָט געהאַט אין אַ גאָלדענעם בעכער בעזעצט מיט טייערע שטיינער. וואָס ער האָט עס געהאַט אַלס ירושה פון זיינע עלטערען, דער בעכער איז ביי איהם געווען זעהר טייער, ער האָט דעם בעכער גענוצט נאָר צו אַ כוס של ברכה ווען ער איז געווען אַ סנדק ביי אַ ברית מילה, און פּסח צום סדר אַלס דעם כוס של אליהו הנביא...

און דאָן יצחק אַבּרבּנאל איז אַרויס פון שפּאַניען, געררייזט איבער שטעט און דערפער, ביז ער איז געקומען נאָך ווענעציע (איטאַליע), און אין דער שטאָט האָט ער זיך בעזעצט און האָט דאָרט געוואוינט פיל יאָהרען, ער מיט זיין פאַמיליע האָבען זיך דערנעהרט פון דעם געלד, וואָס ער האָט זיך מיטגענומען, דאָס געלד איז אָבער אַלע מאָל ווענייגער געוואָרען אַזוי אַז ווען דאָן יצחק אַבּרבּנאל איז נפטר געוואָרען, איז זיין פאַמיליע מיט דעם זוהן ר' יהודה אַבּרבּנאל געבליבען זעהר אָרעם, זיי האָבען נישט מעהר געהאַט ווי דעם גאָלדענעם בעכער, וואָס איז ביי זיי טייערער געווען ווי זייערע אויגען אין קאָפּ.

איינמאָל איז אַריינגעקומען צו ר' יהודה אַבּרבּנאל אַ גרויסער מאַן וועלכער האָט דערזעהען דעם טייערען בעכער, איז ער איהם זעהר געפעלען געוואָרען און ער האָט געבעטען ר' יהודה'ן ער זאָל איהם דעם בעכער פערקויפען, ר' יהודה האָט איהם אָבער געזאָגט, אַז ער וועט דעם בעכער נישט פערקויפען ווען אַפילו ער זאָל איהם געבען אַ פיל הויז מיט געלד. דער מאַן איז געווען אַזוי פערגאַפט פון דעם וואונדערבאַרען בעכער, אַז ווען ער האָט זיך בעגעגנט מיט'ן קעניג האָט ער איהם דערצעהלט, דער קעניג איז שטאַרק פעראינטערעסירט געוואָרען צו זעהן דעם בעכער, און איז אַליין אַוועק צו ר' יהודה אַבּרבּנאל פערלאַנגענדיג ביי איהם, ער זאָל איהם ווייזען דעם בעכער וועגען וועלכען דער הער האָט איהם דערצעהלט. ר' יהודה האָט דעם בעכער אַרויסגענומען און האָט איהם אַוועקגעשטעלט פאַר'ן קעניג, און אַזוי ווי דער קעניג האָט דערזעהן דעם בעכער, די קונסט־אַרבייט, און די פיינע איינפאַסונג פון ד' טייערע שטיינער, האָט ער חשק בעקומען צו בעזיצען דעם בעכער, און ער האָט געפרעגט: וויפיל קאָסט דער בעכער?

— מיט קיין שום געלד קען מען נישט בעצאָהלען פאַר דעם בעכער, האָט ר' יהודה אַ דערשראָקענער געענטפערט.

— וואָס דען פערלאַנגסטו? זאָל עס אַפילו זיין אַ האַלבע מלוכה גיב איך דיר פאַר דעם בעכער.

ווי ר' יהודה האָט געהערט די ווערטער פון קעניג האָט ער אָנגעהויבען שטאַרק צו ציטערען און האָט געזאָגט:

— גנעדיגער קעניג! זאָל דיך נישט פערדריסען אויף דיין קנעכט, איך קען דיין פערלאַנג נישט דערפילען, דער בעכער איז ביי מיר אַ ירושה פון מיין פאָטער, און מיין פאָטער האָט איהם געהאַט אַ ירושה פון זיין פאָטער, און ער האָט איהם געהאַט בירושה פון זיינע עלטערען, און אַזוי איז שוין הונדערטער יאָהרען, ווי דער בעכער ווערט איבערגעגעבען פון איין דור צום אַנדערען צו היטען דעם טייערען אוצר. ס'איז זאָגאַר דאָ אַ לעגענדע אַז דער ערשטער פון אונזער משפחה האָט דעם בעכער געקריגען פון אליהו הנביא אַליין, און דעריבער הייסט ער אויך: „דער כוס פון אליהו הנביא", די ירושה פון אונזער משפחה איז ביי מיר טייערער ווי מיין לעבען, און ווען דער קעניג זאָל מיר געבען דאָס פערמעגען פון דער גאַנצער וועלט וועל איך דעם בעכער נישט פערקויפען".

דעם קעניג האָט עס זעהר פערדראָסען און האָט געזאָגט: דער ווילען פון קעניג דאָס איז דיין כבוד. פאַר דיר איז נישט פערהאַנען קיין גרעסערע און טייערע זאַך ווי דער ווילען פון קעניג, און ווען דו ווילסט מיך בעעהרען זאָלסטו ברענגען דעם בעכער אין קעניגליכען אוצר, איך גיב דיר זיבען טאָג צייט, אַז דו זאָלסט דיר איבערלעגען, און ווען די זיבען טעג וועלען פערבייגעהן און דו וועסט דעם בעכער נישט ברענגען וועל איך וויסען וואָס צו טון.

ווען דער קעניג איז אַוועקגעגאַנגען האָט ר' יהודה זעהר מורא געהאַט, אָבער ער האָט זיך באַלד געשטאַרקט און האָט ביי זיך בעשלאָסען: — ניין, איך וועל דעם טייערען פאַמיליען־אוצר נישט איבערגעבען אין פרעמדע הענד.

ער האָט גענומען דעם בעכער און האָט איהם בעהאַלטען צווישען די אַנדערע טייערע זאַכען, און האָט אַלעס פערשלאָסען, און דעם שליסעל האָט ער אַרויסגעוואָרפען און האָט געזאָגט: — אליהו הנביא! דער בעכער איז דיינער און איך גיב דיר איבער דעם שליסעל, און טו דו מיט דעם בעכער ווי דו פערשטעהסט.

דעם זיבעטען טאָג האָט דער קעניג געשיקט ר' יהודה'ן און האָט איהם געפרעגט: — וועסטו היינט ברענגען דעם בעכער אין דעם קעניגליכען אוצר? דערויף האָט ר' יהודה דרייסט געענטפערט:

— איך האָב נישט דעם שליסעל.

אַזוי ווי דער קעניג האָט געהערט די ווערטער. האָט ער בעפוילען זיינע קנעכט: „געהט אין הויז פון דעם מאַן און זוכט אַזוי לאַנג דעם שליסעל ביז איהר וועט איהם געפינען.

די קנעכט פון קעניג האָבען דערפילט זיין בעפעהל, זיי האָבען דעם שליסעל נישט געפונען. דער קעניג איז זעהר בייז געוואָרען, און האָט בעפוילען זיינע קנעכט, אַז זיי זאָלען צוברעכען דעם קאַסטען, וואו דער אוצר ליגט, און זאָלען דעם בעכער אַרויסנעהמען און איהם ברענגען. די קנעכט האָבען אויך דאָס געפאָלגט. אָבער דעם בעכער האָבען זיי נישט געפונען. דאָס האָט דעם קעניג נאָך מעהר דערצאָרענט, און ער האָט בעשלאָסען ר' יהודה אַבּרבּנאל און אַלע יודען פון לאַנד אַרויסצוטרייבען, ער האָט צוזאַמענגערופען אַלע זיינע מיניסטאָרען צו בעשטעטיגען זיין בעשלוס, און באַלד איז געגעבען געוואָרען דער בעפעהל אין דער שטאָט ווענעציע, אַלע יודען פון דאָרט צו פערטרייבען, נישט איינער זאָל איבערבלייבען.

אין אַ נאַכט, ווען דער קעניג פון שפּאַניען שלאָפט זיך געשמאַק אין זיין בעט פון עלעפאַנט־ביין, קומט צו איהם צו חלום דאָן יצחק אַבּרבּנאל און זאָגט איהם: אַ סך פערמעגען, גיטער און לענדער האָב איך אין דעם לאַנד איבערגעלאָזט, ווען מיר זענען פערטריבען געוואָרען, דאָס אַלעס האָט די רעגירונג צוגענומען, זאָלסט דו וויסען, אַז מיין זוהן יהודה, וועלכער געפינט זיך אין ווענעציע, איז זעהר אָרים, און ליידט הונגער, דעריבער בין איך געקומען דיר צו זאָגען, אַז דו זאָלסט מיין פערמעגען פערקויפען, און דאָס געלד זאָלסטו איבערשיקען מיין זוהן. דער קעניג האָט זיך אויפגעכאַפּט פון שלאָף, און האָט געזעהן, אַז דאָס איז אַ חלום.

די צווייטע נאַכט, האָט דער קעניג ווידער געחלומ'ט, דאָן יצחק אַבּרבּנאל האָט זיך ווידער בעוויזען און צו איהם געזאָגט: אַזוי ווי דו גלויבסט, אַז דאָס וואָס איך האָב דיר געזאָגט די פאָריגע נאַכט איז נאָר אַ חלום, דעריבער וועל איך דיר געבען אַ צייכען, אַז דאָס איז נישט קיין חלום. ער האָט אויפגעהויבען זיין האַנד, און האָט דעם קעניג שטאַרק געשלאָגען, און איהם ווייטער געזאָגט: „ווען דו וועסט מיך נישט פאָלגען, וועל איך דיר ווייזען מיין קראַפט, און מיין שטאַרקע האַנד יעדע נאַכט". דער קעניג האָט זיך אויפגעכאַפּט און דערזעהן, אַז זיין גאַנצער קערפּער איז צוהאַקט, האָט ער זעהר געציטערט, און האָט באַלד בעפוילען צו פערקויפען אַלע גיטער פון דאָן יצחק אַבּרבּנאל און מ'זאָל איהם ברענגען דאָס געלד. דער בעפעהל פון קעניג איז באַלד אויסגעפיהרט געוואָרען. ס'איז צונויפגענומען געוואָרען זעהר פיל געלד פאַר די גיטער, און דער קעניג האָט בעפוילען צוצוגרייטען אַ שיף צו פאָהרען נאָך ווענעציע.

באַלד איז צוגעגרייט געוואָרען אַ גרויסע שיף מיט אַלע בעקוועמליכקייטען, און דער קעניג מיט זיינע בעגלייטער האָבען זיך אַריינגעזעצט אויפ'ן שיף אַוועקצופיהרען דאָס געלד פון דעם פערמעגען פון דאָן יצחק אַבּרבּנאל פאַר ר' יהודה אין ווענעציע.

(סוף אין זונטאָג־נומער).

דער קונדס

הומאר — סאטירע

צוזאמענגעשטעלט — רעד. א. שארפשטיינגעל

פאליטיק פון דער וואך

אין מיטעלפונקט פון דער וועלט־פאליטיק ווערט איצט אוועקגעשטעלט די פראגע וועגן זונטאג־רוה.

אין גענף האבט אן צו ארבייטן די פעלקער־ליגע און מען דארף דארט אריינרוקען די זונטאג־רוה־פראגע.

מען פערדרעהט נאר א קאפ מיט דעם ענין די מיניסטארען און דעם סיים אין פוילען. פארוואס זאל למשל, נישט וועגען דעם דארפען עפעס טון אזא מענש ווי בריאן. אויב עס איז איהם געלעגען אין קאפ צו וועלען ווערען פרעזידענט פאר...ן זאל ער אויך זיך נישט פערנעהמען מיט דער זונטאג־רוה־פראגע אין פוילען?

טראגט ער זיך אבער ארום מיט א פאן־אייראפע־ענין און מען קאן איהם דאס נישט ארויסשלאגען פון קאפ און מיט דער זונטאג־רוה־פראגע זאל ער זיך נישט פערנעהמען?

מען דארף עפעס טון וועגען דעם אין דער פעלקער־ליגע.

—:o:—

ביים סאמע אנפאנג

די פרוי האט געבראכט איהר מאן אין געריכט און האט מיט זיך מיטגעבראכט אגיעדות, וואס האט געזעהען ווי איהר מאן האט איהר גע...געו.

— יא. — טענהט דער מאן, — איך האב איהר טאקע דערלאנגט א פאטש אין באק ווייל זי האט מיר פריהער געווארפען א מעשענעם ...פ אין קאפ אריין.

— ער איז א ליגנער — שרייט די פרוי — הער ריכטער, פרעגט דעם עדות, וועט ער אייך זאגען ווער עס האט אנגעהויבען.

דער ריכטער האט זיך ...עדעט צום עדות:

— זינט איהר געווען דערביי, ווען די מלחמה צווישען דעם פארפאלק האט זיך אנגעהויבען?

— יא — ענטפערט דער עדות, — איך בין געווען ביים סאמע אנפאנג איך בין געווען דער אונטערפיהרער אויף זייער חתונה.

צו וואס דארף מען שנאפס אין הויז

די דינסט לויפט אריין צו דער באלעבאסטע און שרייט אויס:

— געוואלד, איך חלש, גיט מיר גיך א שנאפס!

באלעבאסטע (גיסט איהר שנעל אן א שנאפס): וואס, אום גאטעס ווילען, וואס האט פאסירט?

דינסט: (פערווארפט דעם קאפ): געוואלד, איך חלש! גיט מיר נאך א שנאפס!

באלעבאסטע (גיט איהר א צווייטען שנאפס): זאג שוין, וואס האט פאסירט?

דינסט (נא[ך]דאלך א פערחלשטע): אוי, איך חלש, גיט מיר נאך א שנאפס!

נאכ'ן פערטען שנעפסעל קומט די דינסט אביסעל צו זיך און שטאמעלט:

— איך האב נאר־וואס צובראכען די טייערע פיגעזישע וואזע, וואס איהר האט נעכטען געקויפט.

באלעבאסטע: געוואלד איך חלש, גיב מיר גיך א שנאפס!

דער גנב

ה' מיקער האט זיך אויפגעכאפט פון שלאף און געהערט ווי אימיצער שלייכט זיך ארום אין הויז.

— דאס איז זיכער א גנב, אדער א מערדער!— האט זיך געקלערט דער שרעקעדיגער מיקער און איז שטילערהייט ארויס פון בעט און זיך בעהאלטען אונטער'ן בעט.

פלוצלונג האט ער דערפיהלט ווי אימיצער קריכט ארונטער צו איהם אונטערן בעט און ...ליעט זיך צו איהם צו. דער "אימיצער" האט געציטערט מיט אלע גלידער און עס האט איהם געקלאפט א צאהן צו א צאהן.

— דו ביזט עס, הענריעטא? — האט שטילער הייט געשושקעט מיקער, וועלכער איז געווען זיכער אז דאס איז זיין ווייב.

— ניין — מאכט שטילערהייט דער „אימי־צער" — איך בין דער גנב, איך האב נאר וואס א קוק געטאן אויף אייער ווייב... אום גאטעס ווילען, ראטעוועט מיך, אוידער זי כאפט זיך אויף!

א טובה

יונה: — דו ווילסט, הייסט עס, אז איך זאל דיר לייהען א צענערל, הא? איך מוז זיך נאר פריהער איבערשלאפען אידער איך בעשליס דאס צו טון.

שלמה: — טא טו מיר א טובה און כאפ א שלאף ביי...ג, ווייל איך דארף דאס געלד נאך היינט.

אין דער לינקער פאה
(וואך־קלאנגען?)

נזים און דלות מאטערט, פייניגט,
און דאס לעבען פוסט און וויסט איז...
אבער יודעלעך די לאדוער
באקען פרייליך קהלה־ליסטעס!

וואו א מנין — דארט א ליסטע,
וואו א ווינקעל — דארט א דעה,
כאטש דער ענין ליגט דעם לאדוער
זיכער אין דער לינקער פאה...

גרייט מען, איז מען זיך שוין מבין!
ס'איז די העכסטע צייט צו טראכטען,
און צו שארפען זיך די פיסקלעך
פאר די ענדגילטיגע שלאכטען...

ס'הויבט זיך אן סעזאניג טומלען,
ס'הויבט זיך אן א רעש, א לויבען,
אויף דער פוילסטער סחורה קומט איצט
אן א צייט — זי צו פערקויפען...

אז — נישטא סעזאן אויף באוועל
און אויף וואל און אויף כדומה —
וועלען מיר אין וואהל־קאמף אלע
רזבענקען זיך ווי אלטע רוימער...

און דערווייל איז פינסטער, ביטער,
ס'איז דאס „דאזיין" גארנישט גלאנציק.
און גאר טיף פערדאגה'ש קראצט זיך,
ס'יודעל ביים פאראגראף צוואנציג...

יאקעל בן פלעקל

דער שלום

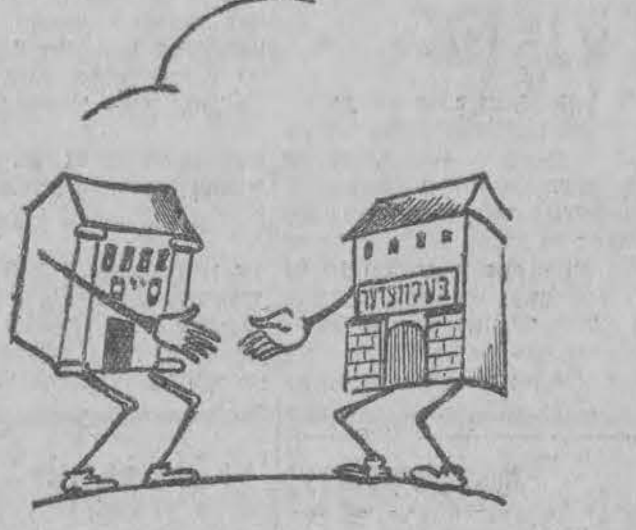

מען דערלאנגט זיך די הענד און מאכט אויסערגעוועהנליכע סיים־סעסיעס

א מוזיקאלישע טיפ

אין אן איטאליענישער שטאט איז אן אמעריקא־נער גאסט אריינגעקומען אין א ביליגען רעסטאראן, וואו די מענשען האבען ביים עסען ד יזופ „גע־כליאבעט" אויפ'ן קול און געצמאצקעט מיט די ליפען.

דער אמעריקאנער האט גלייך געוואלט אוועק־געהן, אבער דער רעסטאראטאר האט איהם אפ־געשטעלט און געפרעגט:

— פארוואס געהט איהר אוועק? מיר האבען אן ארקעסטער, וואס שפילט אמעריקאנער "דזשעז"־מוזיק.

— ס'וועט גארנישט העלפען — ענטפערט דער אמעריקאנער — ביי אייך אין רעסטאראן שפילט די זופ א סך העכער פון דער „דזשעז"־מוזיק.

אומזיסטע ארבייט

באבע: וואס דארפסטו שרייבען אזוי פיל?

אייניקעל: איך בין א פערפאסער, דאס שרייב איך א ראמאן.

באבע: הערסט, אויף וואס מען לעגט דאס אר־ וועק דאס געזונד! קענסט נאך פאר עטליכע זלאטיס קויפען א ראמאן און פערשפארען אומזיסטע אר־בייט.

א טרייסט

זי (צו איהר חתן): ליבסט טאקע מיך אליין, אדער בלויז מיין נדן?

ער: מעגסט פערמאגען נאך אמאל אזוי פיל, וועל איך דיר דערפאר נישט וועניגער ליב האבען.

זי פיהלט נישט גוט!

פרוי (צום מאן): משה חיים איך פיהל נישט גוט, עס טוט מיר וועה די קאפ.

מאן: הא, עס געהט דאך שוין צום זומער...

מען האט אנגענומען זיינע „א קורצע זאך"

דער טאטע האט געגלויבט אז זיין זוהן האט א טאלאנט צום שרייבען, און ווען דער זוהן האט בע דארפט אוועקפאהרען שטודירען אין א אוניווערזי־טעט, וואס האט זיך געפונען אין א צווייטער שטאט האט דער טאטע איהם פערזאגט:

„קינד מיינער, ווי נאר דו וועסט אביסעל קו־מען צו זיך, זאלסטו עפעס אנשרייבען א "קורצע זאך" און שיק עס אוועק אין א זשורנאל. גאט וועט העלפען און מען וועט עס אפדרוקען און דאן וועס־טו נישט דארפען אנקומען צום טאטען".

מיט א קורצער צייט שפעטער האט דער זוהן געלאזט וויסען זיין פאטער, אז ער האט אנגעשריבען א קורצע זאך, פונאנדערגעשיקט צו אלע טעגליכע רעדאקציעס נאר מע והאט עס ערגעץ נישט אנגע־נומען.

האט דער פאטער געטרייסט זיין זוהן, אז ער זאל נישט פערלירען קיין מוט און פרובירען מזל מיט א צווייטער זאך.

האט דער זוהן פערפאסט א צווייטע זאך, ווידער צושיקט קאפיעס אין פערשידענע רעדאקציעס און מען האט אויך צום צווייטען מאל זיין פערפאסונג נישט אנגענומען, האט דער פאטער זיין זוהן ווידער בעטרייסט און גערא[ט]ען איהם אנצושרייבען צום דריטען מאל א זאך, אבער ער זאל שרייבען וואס קירצער. וועט מען אפשר יא אננעהמען.

און מיט א קורצע צייט שפעטער איז אנגעקו־מען צום פאטער א טעלעגראמע וואו דער זוהן האט אין קורצע געצעהלטע ווערטער געלאזט וויסען, אז ער האט אנגעשריבען גאר א "קורצע זאך" און אז מען וועט דאס זיכער אננעהמען, אויב דער פאטער וועט איהם זאפארט טעלעגראפירען א געוויסע סו־מע געלד.

האט זיך דער פאטער געוואונדערט, וואס האט צו טון געלד מיט אננעהמען זיין זוהנ'ס שרייבען, אבער געלד האט ער יעדענפאלס טעלעגראפירט, נאר ער האט געבעטען אז זיין זוהן זאל צושיקען אין א בריף א מעהר דייטליכע ערקלערונג און דער זוהן האט געענטפערט מיט א בריף, בעדאנקט פאר דאס צוגעשיקטע געלד און ער האט זיך ערקלערט דייטליכער:

„די גאנץ „קורצע זאך" וואס איך האב אנגע־שריבען און וועגען וואס איך האב דערמאהנט אין מיין טעלעגראמע איז געווען א טשעק... און אזוי ווי דיין געלד איז אנגעקומען אין צייט, האט מען מיין טשעק „אנגענומען"...

ביבליש

דער מבול האט בעדארפט אויסברעכען.
דער הימעל פערכמארעט מיט שווארצע וואלקען.

נח — פערענדיגט די „תיבה".

„אט אט ברעכט אויס דער מבול.
ער זאגט:

מען מוז פון א יעדען בעשעפעניש און א יעדען מין אריינבעהמען א פאר אין דער תיבה אריין, פון יעדען מאן און ווייב.

פרוי נח שטעלט זיך אפ:
נח לעבען! אויך מייזלעך?"
נח ענטפערט:
„עס פערשטעהט זיך".

פרוי נח: — ווען דו וואגסט זיך אריינצוברענ־גען מייזעלעך אין תיבה אריין, אזוי זאג איך דיר, אז איך פערבלייב ליבער אונטער דעם מבול — איי־דער מיט מייזלעך"...

אונזנח לויפט ארום איבער דער תיבה ווי א משוגענער און רעדט צו זיך אליין:

„וואו בעהמט מען איצט עטליכע מייזלעך, איך וואלט געווען דער גליקליכסטער מענש אויף דער וועלט"...

ס'הארץ אין מאי

אט נאך א פאר וואכען,
און מיר האבען שוין מאי.
זייט וויסען, איהר מיידלעך,
אז מיין הארץ איז איצט פריי.

אויסגעראמט פון דארטען
אלע אלטע שמאטעס,
און אויף די צעריסענע געפיהלען
געלעגט נייע לאטעס.

און פאנאנדערגעעפענט
פאר נייע „אייביגע ליבעס",
אלע פענסטער און טירען
צום אריינשפאצירען.

זייט וויסען, אלזא, מיידלעך,
אז די וועלט איז ווידער ניי,
און מיין הארץ איז ווידער פריי,
אז זאיהר קענט דארט וואוינען
דעם גאנצען מאנאט מאי.

עד וויל גלייך די רפואה

דאקטאר: אויב דאס וועט אייך נישט העלפען קומט צ ומיר א צווייטען מאל, וועל איך אייך גע־בען עפעס, וואס וועט אייך שוין העלפען.

פאציענט: אפשר קענט איהר מיר עס איצט געבען?

א שעהנע רעקאמענדאציע

בעריל: ביזט געווען ביים דאקטאר?

שמעריל: יא.

בעריל: האסטו איהם געזאגט, אז איך האב דיך געשיקט?

שמעריל: יא.

בעריל: וואס'ט ער געזאגט?

שמעריל: ער האט מיך געהייסען בעצאהלען אין פאראויס.

צווישען חתן כלה

כלה (אויסשרייענדיג): איך וויל מאכען אן ענדע פון אונזער פערלאבונג!

חתן: (פרעהליך): אזוי, דו ווילסט צוריק דיינע תנאים?

כלה: ניין, חתונה האבען וויל איך!

ביים שדכן

זי: פאר מיר איז וויכטיג זיין בעשעפטי־גונג, רעליגיאן און קאליר פון די האר. וואס איז זיין בעשעפטיגונג?

שדכן: גאר נישט!

זי: רעליגיאן?

שדכן: גאר נישט!

זי: און האר?

שדכן: אויך גאר נישט!

ניײער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

ניײער פאלקסבלאט

פרײטאג 15 כה אייר תרצ"א

מאי
זון-אויפגאנג 3.45
זון-אונטערגאנג 7.29
ליכט-צינדען: 7.04

די אגיטאציע צו די קהלה-וואהלען

דער ציוניסטישער וואהל־קאמיטעט פיהרט אן א אינטענסיווע אויפקלערונגס - ארבייט פאר דער ליסטע נומער 12.

מארגען שבת קומען פאר פאלגענדע פערזאמלונגען: 8 אווענד אין לאקאל פון „סיני", גלובא 62), 2) אין קליינהענדלער־פעראיין, סט. רי־בעק 10, 3) אין פליישער־פעראיין (זגערזשער 84, 4) 9 אווענד אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, שרודמיעיסקא 29 (צעגעלניאנא 4).

זונטאג דעם 17 ה.ח. 5) 4 נאכמ. אי| פרוכט־און געמיזע־הענדלער - פעראיין (זשעראמסקיעגא 45), 6) 8.30 אווענד אין זאל „איראפעיסקי" (זגערזשער 17), 9 אווענד א יוגענד־מיטינג און אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע שרומדיעיסקא 29. (צעגעלניאנא 4).

*

ביי א איבערפולטען פילהארמאניע - זאל איז נעכטען פארגעקומען דער ערשטער וואהל־מיטינג פון דעם ציוניסטישען וואהל־קאמיטעט.

דעם פארזיץ האט געפיהרט לאוויק יאעל.

מיט גרויסע רעדעס וועגען די ציוניסטישע פאר־שטולאטען אין דער קהלה און וועגען דער ארבייט אין דער לאדזער קהלה האבען גערעדט: ד"ר [illegible]־ליב פון ווארשא און די ה"ה משה לימאן און מ. ח. רומקאווסקי. די רעזאלוציע וואס איז אדורכגע־לייענט געווארען דורך לאוויק יאעל איז איינשטי־מיג אנגענומען געווארען און ס'איז בעשלאסען גע־ווארען צו שטימען פאר דער ליסטע 12. מיט'ן גע־זאנג פון "התקוה" איז דער מיטינג געשלאסען געווארען.

* * *

נעכטען אין אווענד איז געווען אין לאקאל פון דער אגודה א יוגענד־וואהל־מיטינג, מיט רעדעס זענען ארויסגעטרעטען די ה"ה רעד. א. ג. פריי־דענזאן, י. בערלינער און ראטמאן ליבערמאן. דער פארזיצענדער ה' י. ל. געזונדהייט האט פארגעליינט א רעזאלוציע דאס די גאנצע ארטאדאקסישע יו־גענד שטעלט זיך צו דער ארבייט פאר'ן נצחון פון דער ליסטע נומער 18.

זונטאג דעם 17־טען מאי 11 פארמיטאג קומט פאר אין זאל "פילהארמאניע" א ארטאדאקסישער וואהל־מיטינג.

*

נעכטען איז פארגעקומען א וואהל־מיטינג פון דער ליסטע 17 פון צענטראלען האנדווערקער־פער־באנד פאלודניאווא 4, ווי עס זענען ארויסגעטרעטען די ה"ה אדוו. ז. שטרויך, דיר. ארדינאנס, און ר. האפמאן, וועגען די אויפגאבען פון דער יו־דישער קהלה. אלס אפאנענט איז ארויסגעטרע־טען א פארשטעהער פון די פועלי אגודת ישראל, ה' צעדערבוים. מיט א רעדע פון ה' האפמאן, וועל־כער ענטפערט דעם אפאנענט ווערט מיט א רעזא־לוציע צו שטימען פאר'ן נומער 17 דער מיטינג גע־שלאסען.

*

מארגען, מוצש"ק 9 א זייגער קומט פאר אין לאקאל פון פא"י א מיטינג פון די רעליגיעזע אר־בייטער־יוגענד.

*

ביי די פעראייניגטע חסידים און באלעבאטישע יודען אין לאדז איז געשאפען געווארען א יוגענד־וואהל־סעקציע. עס איז אויסגעוועהלט געווארען א עקזעקוטיווע פון די ה"ה: הוסיטאווסקי, ש קאפעל, דיאמאנד און וועלטפרייד.

*

דאנערשטאג דעם 14 מאי זענען פארגעקומען אין פערשידענע ערטער פערזאמלונגען פון עטליכע גרופירונגען חסידים, חברות, סוחרים, און קליינ־הענדלער, עס זענען אנגענומען געווארען רעזא־לוציעס צו שטימען פאר די ליסטע נ' 13.

*

נעכטען איז פארגעקומען א פלענאר־זיצונג פון פארשטעהער פון די צעכען: שניידער, טישלער, שוסטער, כאלופניקעס, בעקער, פאטאגראפיסטען א. אנד.

נאך א לענגערע דיסקוסיע איז בעשלאסען גע־ווארען צו שטימען פאר די ליסטע [illegible]

*

דער קליינהענדלער־בלאק ארדענט איין זיין וואהל־מיטינגען, שבת 4 נאכמ. און זונטאג 12 מ. אין פרוכטען־פעראיין בזשעזשינער 19, זונטאג 7 אין אווענד אין „נותן לחם" סאלנא 14. ארויסגעטרע־טען מיט רעדעס וועלען ראטמאן כארי, פרייס, צבי־ראמאוויטש, גערעכט א. אנד.

*

דער ציוניסטישער ארבייטס־בלאק ארדענט איין פאלגענדע וואהל־מיטינגען: אין ראיאן פון שייב־לערס [illegible]רק אין גמילת חסדים, גלובבא 62, אין ראיאן פ[illegible] זאלטשטאט, אין לאקאל פון פרוכטען און געמיזע הענדלער. זגערזשער 28. און אין זאל פון „התאחדות".

*

נעכטען אווענד איז פארגעקומען א קאנפערענץ פון אלע גרופען און ארגאניזאציעס וועלכע זענען פערטרעטען אין ציוניסטישען ארבייטס־בלאק. נאך דער איינלייטונג פון ה' ד"ר ז. עלענבערג רעפערירט ד"ר שווייג וועגען דער וואהל־פלאטפארם פון ציו־ניסטישען ארבייטס־בלאק און נאך א דיסקוסיע ווערט בעשלאסען זיך צו ווענדען צו דער יודישער דעמאקראטיע צו דער ציוניסטישער ארבייטענדע אינטעליגענץ און צו אלע ארגאניזאציעס זיך צו שטעלען צו אקטיווע מיטארבייט לטובת דער ליסטע נומער 15.

*

זונטאג 11 א זייגער פריה קומט פאר אין פיל־הארמאניע־זאל א גרויסער וואהל־מיטינג א.ד.ט: אונזער קהלה־טעטיגקייט ביז איצט און אונזער פראגראם אויף להבא.

נעכטען בעשטעטיגט אריה ליסטעס און גע'פסלט די ליסטע 27

נעכטען איז פארגעקומען ד יווייטערדיגע זיצונג פון דער הויפט־וואהל־קאמיסיע צו די קהלה־וואהלען אין לאדז.

ס'זענען בעשטעטיגט געווארען פאלגענדע ליס־טעס: 17 (צענטראלער האנדווערקער־פערבאנד, פאלודניאווא 4); 19 (אגודה פון גייערס מארק), די ליס־טע 25 (ציוניסטען פון גייערס מארק) דערביי איז אבער קוועסטיאנירט געווארען דער ערשטער קאנ־דידאט פון דער דאזיגער ליסטע ה' מ. פלאצקער, צוליב דעם, וואס אין דער גמינע־קארטאטעקע איז ער פערשריבען מאקס און אויף דער אריינגעטראגע־נער קאנדידאטען־ליסטע פיגורירט ער אלס מאיר, מען דארף דערביי בעמערקען, אז ה' פלאצקער קען מען אין דער קהלה זעהר גוט, ווייל ער איז שוין 6 יאהר דאזאר, די ליסטע 26 (סטריקאווער חסידים) איז בעשטעטיגט געווארען בתנאי אז זיי זאלען צו־שטעלען 6 נייע קאנדידאטען. די ליסטע 27 (ליסטע פון אלטשטעטישע יודען אדער אלעקסאנדערער חסידים) איז געפסלט געווארען צוליב פעהלערן, וואס זענען געגען וואהל־רעגולאמין, ליסטע 28 (יו־דען פון באלוט, ראדאגאשטש, און זשובארדז) איז בעשטעטיגט געווארען'. די ליסטע 29 (אינפארטיי־איש־רעליגיעזע) או[30 (דת יעבודה) וועלען בע־טראכט ווערען אויף דער שבתדיגער זיצונג פון דער קאמיסיע.

פאבאר פון יאהרגאנג 1910

היינט, פרייטאג שטעלען זיך:

פאר דער פאבאר־קאמיסיע נומער 1

(זאקאנטנע 82)

מענער פון יאהרגאנג 1910, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון דריטען פאליציי־קאמיסאריאט, די פאמי־ליען־נעמען פון וועלכע עס הויבען זיך אן פון די אותיות:

M

פאר דער פאבאר־קאמיסיע. נומער 2

(א ר גדאווא 34)

די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 7־טען קאמיסא־ריאט – מיט די אותיות:

C M N

פאר דער פאבאר־קאמיסיע נומער 3

(אל. קאשטשושקי 21)

פאבאראוועצעס פון 1909 פון 3־טען קאמיסאריאט מיט די אנפאנגס־אותיות:

S Ś Sz U W Z Ż

פאר דער פאבאר־קאמיסיע פ. ק. או. לאדז־פאוויאט

(פיעטריקאווער 187)

פאבאראוועצעס פון 1910, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון אלעקסאנדראוו מיט די פאמיליען־נעמען

R S Ś Sz. T U W Z Ż

מארגען, שבת שטעלען זיך:

פאר דער פאבאר־קאמיסיע. נומער 1

(זאקאנטנע 82)

מענער פון יאהרגאנג 1910, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 3 פאליציי־קאמיסאריאט, די פאמיליען־נעמען פון וועלכע עס הויבען זיך אן מיט די אותיות:

P. T.

פאר דער פאבאר־קאמיסיע, נומער 2

(אנראדאווא 34)

די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 7־טען קאמי־סאריאט – מיט די אותיות:

D E R

פאר דער פאבאר־קאמיסיע, נומער 3

(אל. קאשטשושקי 21)

פאבאראוועצעס פון 1909 קאטעג. B פון 8 קאמי־סאריאט מיט די אנפאנגס־אותיות:

פון A O איינשליסליך

פאר דער פאבאר־קאמיסיע פ. ס. או. לאדז־פאוויאט

(פיעטרקאווער 187)

פאבאראוועצעס פון 10 און פון 1908,9 קאט. A וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון טשארנאטשין מיט די פאמיליען־נעמען אויף אלע אותיות.

אומזאץ־שטייער

היינט איז דער לעצטער טערמין פון אנגעבען רעקורסען

(2) היינט איז דער לעצטער טערמין פון אנ־געבען רעקורסען אויפ'ן אומזאץ־שטייער, פון יאהר 1930. די, וואס וועלען היינט נישט אפגעבען קיין רעקורסען וועלען פערלירען דאס רעכט צו אפעלי־רען געגען די גוזמאדיגע אפשאצונגען, צאהלערס, וואס האבען לעת עתה נישט דערהאלטען קיין נאַ־קאזען זענען מחויב אין משך פון היינטיגען טאג זיי אפצונעהמען און אפגעבען די עווענטועלע רעקור־סען, מחמת דאס נישט אפנעהמען א נאקאז איז נישט קיין תירוץ אויפ'ן אפגעבען רעקורסען נאכ'ן 15־טען מאי.

די רעקורסען מוזען אפגעגעבען ווערען היינט שפעטסטענס ביז 12 א זייגער בייטאג אדער אי־בערגעשיקט ווערען דורך פאסט נישט שפעטער, ווי 6 א זייגער.

קאנטראלירט די גאז־רעהרלער!

א יודישע משפחה פער'סמט מיט גאז

(2) די יודישע משפחה גאטהעלף פון פאמאר־סקא פופצעהן האט זיך נעכטען פערסמט מיט גאז. וואס האט געשטראמט פון נישט־גוט פערמאכטען גאז־רעהרעל אין דער גאז־מאשינקע.

ווען ס'קלאפט נישט בעצייטענס אן צו זיי דער מילך־הענדלער וואס ברענגט זיי מילך אלע אינ־דערפריה, און מאכט נישט א ליארעם וואלט זיך די מעשה געענדיגט זעהר ביטער.

אזוי לאזט זי זיך אויס דערמיט, אז פאגאטאוויע האט אפגעראטעוועט און געגעבען ערשטע הילף יעקב גאטהעלפין מיט זיין גאנץ בני־בית וואס בעשטייט פון מאן, פרוי און פיר קינדער פון 7 ביז 20 יאהר.

אמאל כעם

(2) דער ביז־איצטיגער לייטער פון 12. קא־מיסאריאט, אספיראנט בזשאזאווסקי איז אריבער־געפיהרט געווארען קיין ווארשא, און אויף זיין ארט איז בעשטימט דער אינסטרוקטאר פון 7־טען קא־מיסאריאט, דער עלטערער פשאדאווניק נאווראטעק.

היינט און פאלגענדע טעג!

אינטערעסאנטער רעאליסטישער שטי־מונגס־קלאנג־פילם, געשאפען אויפ'ן גרונד פון דער ריזיגער אקעאן־קאטאסטראפע

„אטלאנטיק"

ריהרענדע דראמע.

רעזשי פון E. A. Dupont

סענסאציע! — רעאליזם! — עמאציע! קאמף פון ים־העלדען מיט דער סטיכיע! טראגישע סצענעס! וואונדערבארע אויפ־נאהמען! .·. אין די הויפט־ראלען:

JOHN STUART, M. CARROL, MONTY BANKS i JOHN LANGDEN

אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאכמיטאג שבת, זונטאג און יום־טוב 1 בייטאג

פאפולערע פרייזען.

קלאנג־פילם־טעאטער „CASINO"

היינט און פאלגענדע טעג!

100% גער פוילישער קלאנג־פילם לוי'ט דע־רצעהלונג פון Conrad Korzeniowski

„ZWYCIĘSTWO"

א.נ. „געפעהרליכער גן־עדן"

אין די הויפטראלען M. MALICKA | B. SAMBORSKI | A. BRODZISZ

אלס באראן הייסט | אלס האטעל־בעזיצער שאמבערג | אלס אלמא די פוידיל־שפילערין

אויסער'ן פראגראם: קלאנג־אקטואליטעטען פון Metro-Goldwyn Mayer און פליישער'ס צייכנונגס־צוגאבע און לאנד־אקטואליטעטען.

אנהויב אין געוו. 4.30, 6, 8 און 10 אווענד. שבת און זונטאג־פריהמארגען־פארשטעלונגען פון 12—3 נאכמ. צו 75 גר. און 1 זל.

יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע", נארוטאוויטשא 20

לייטונג: א. בעזמאן.

גאסטשפילען פון ווארש. „סקאלא"־טעאטער

אונטער דער לייטונג און מיט'ן אנטייל פון בעריהמטען ארטיסט און רעזשיסער

משה ליפמאן

שבת, דעם 16־טען מאי, 4 נאכמ. פרייזען פון 80 גר. ביז 2.50 זל.

ענטוזיאזם און ענטציקונג! אפלאדיסמענטן אהן אויפהער פאר אונזער גרויסן שלאגער!

„דער אייביגער נאר"

אין 3 אקטען. ראלען: הערש דווארקין־משה ליפמאן; מנשה פופסקי־יעקב פישער.

שבת, דעם 16־טען, זונטאג, דעם 17־טען מאי, 9 א זייגער אווענד

אויס'ן פערלאנג פון פיל טויזענדער בעזוכער, וועלכע האבען נישט געהאט די מעגליכקייט צו זעהען אונזער גרויסען סוקצעס, וועלכער געהט כסדר ביי אויספערקויפטע הייזער

לעצטע 2 מאל! „ציאנקאלי" פון ד"ר פר. וואלף אין 3 אקטען (8 בילדער)

קינדער און יוגענד ביז 16 יאהר—איינגאנג פערבאטען.

מאנטאג, ד. 18. מאי. 9 אווענד—פארשטעלונג לטובת דעם יוד. טאפעצירער־צעך אין לאדז.

געשפילט ווערט ס'לעצטע מאל ה. לייוויק'ס „הירש לעקערט"

אין אלע פיעסען בעטייליגען זיך: פ ר ו י ע ן: עני ליטאן, בארסקא־פישער, ליאלא יאקובא־וויטש, ר. ליובארטאווסקא, מ. קייזעראוויטש. מ ע נ ע ר: משה ליפמאן, ש. ווײנטרויב, סעם בראנעצקי, יעקב פישער. ח. ניסענצווייג, ד. האמבורגער, ש. בליאכער, א. בלאטי.

בילעטען שוין צו בעקומען אין דער קאסע פון טעאטער פילהארמאניע.

בעמערקונג: וואוילפעליגע פארשטעלונגען ווערען פערקויפט צו מעסיגע פרייזען.

פערזאמלונג פון ליסטע 2

איז פארגעקומען אַ וואַהל־מיטינג פון די אונפּאַר־טייאישע רעליגיעזע יודען פון אַלטשטאט, באַלוט, ראַדאָגאָשטש און זובארדז(ליסטע 2) אין זאַל זגער־זשער 17, נאָך די רעדעס פון ה׳ שמאלעוויטש און פּאַנטעל האַלט א לענגערע רעדע דער ערשטער קאַנ־דידאַט פון דער ליסטע ר׳ גרשון וואַלמאַן, וועלכער שטעלט זיך אָב אויף די אויפגאַבען פון דער ליסטע נומער 2 די פערזאַמלונג בעשליסט צו שטיצען די ליסטע נומער 2.

אלטע מעלדונגס־ביכער — אוועק

נייע מעלדונגס־ביכער קומען אן

אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן דורכפיהרען די בע־פעלקערונגס־אַנקעטע, וועלען תיכף איינגעפיהרט ווע־רען נייע מעלדונגס־ביכער אַנשטאַט די אַלטע, וואָס שטאַמען נאָך פון די רוסישע צייטען. די אַלטע מעל־דונגס־ביכער וועלען די הויזבעזיצער אָדער די הויז־פערוואַלטער מוזען איבערגעבען דעם ענטשפּרע־כענדען מעלדונגס־אַמט, וועלכער וועט זיי אַריבער־שיקען אין שטאַטישען אַרכיוו, וואו זיי וועלען בע־האַלטען ווערען. אויך אין די מעלדונגס־אַמטען וועלען איינגעפיהרט ווערען נייע ביכער.

זונטאג — די עפענונג

פון ארץ־ישראל באזאר

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט אָרדענט די גפּז. „תוצרת הארץ״ איין אַ ארץ־ישראל־באזאר.

די אַלע פּאָרבערייטונגען צו דער עפענונג פונ׳ם ארץ־ישראל־באַזאַר זענען שוין געמאַכט.

צו דער עפענונג קומען ספּעציעל די ה״ה: ברזלאי פון א״י לעאָן לעוויטע, א. שוואַרץ פון וואר־שא, די אָרגאַניזאַטאָרען פון באַזאַר בעמיהען זיך, אַז ער זאָל זיין אימפּאָזאַנט; עס איז אָנגעקומען אַ מאַסע אַרטיקלען פון דער ארץ־ישראל פּראָדוקציע בפרט פון די קונסט־אויסאַרבייטונגען פון „בצלאל״.

דער ארץ־ישראל באַזאַר וועט געוויס אַרויס־רופען אַ גרויסען אינטערעס ביי דער היגער יודי־שער בעפעלקערונג.

די בענייאונג פון דער נייער אוי־טא־קארעטקע פון לינת־הצדק

זונטאָג, האַלב עלף פאַרמיטאג קומט פאָר אויפ׳ן פּלאַץ פון די פייערלעשער, קאָנסטאַנטינער 4, די פייערליכע בענייאונג פון דער נייער מאָדערנער אוי־טא־קאַרעטקע פון דער נאַכט־פּאָגאָטאָוויע פון „לינת־הצדק״.

פאַר דער אייגענטליכער בענייאונג וועט פּאָר־קומען אַ גרויסע אַקאַדעמיע אין זאַל פון די פייער־לעשער.

איבערשגיידען דאָס באַנד וועט אַ. י. גראָס־לייט, וועלכער האָט די קאַרעטקע געשענקט דעם „לינת הצדק״.

אויף דער אַקאַדעמיע וועלען אַרויסטרעטען מיט רעדעס פּרעזעס יעקב שטערן, ד״ר סאַרנא, פרוי בענדער און ה. שטראָוויס. אין דער פייערונג וועט אויך אַנטיילנעהמען דער אָרקעסטער פון בר כוכבא.

גרויסע פאבריק־שרפה

(א) נעכטען אין דערפריה איז אויסגעבראָכען אַ גרויסע שרפה אין דער פאַבריק פון קאָן און ציבוך אויף קילינסקא 206. ערשט נאָך אַ שעה פון דער רעטונגס־אַקציע איז געלונגען דאָס פייער צו לאָקאַ־ליזירען. דער היזק בעטרעפט 10 טויזענד זלאָטעס.

פאלשע צוואנציגער זלאטים

(א) אין טאמאשאוו, פעטריקאוו און בושעשין זענען לעצטענס דורך געלד־פעלשער געלאָזט געוואָ־ראָרען אין אומגאַנג פאַלשע 20־זלאָטעדיגע, די פאַל סיפיקאַטען איז לייכט צו דערקענען, מחמת אַנשטאָט דעם וואַסער־דרוק זענען די באַנקנאָטען פּראָסט־פּשוט פערפעצט.

גענען האַרטליי־ביקייט און העמאַרידען
מאָגען און דאַרם־שטערונגען, לעבער און מי׳ן־געשווילג־נגרקען און קרייץ־שמערצען איז דאָס נאַטירליכע ביטער־וואַסער „Franciszka Józefa״ א העריליך מיטעל.
צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעקשנעס.

Grand-Kino
לעצטע טעג!
ווער עס שטרעבט צו פערגעסען וועגען זיינע זאָרגען, זאָל איילען אין
גראַנד־קינא
צו בעוואונדערען
MAURICE
Chevalier
אין פרעהליכען קלוב א. ג.
„קאוואַרנעלע״
אָנהויב 4.15, זונטאָג—פון 12 אַ זייגער
צו די פרייזען 75 גר. און 1 זל.

אונזער רעקלאמע — זענען אונזערע געווינסען!

אט דאָס זענען די געווינסען, וועלכע זענען געפאַלען ביי אונז אין די לעצטע לאָטעריען:

zł. 415.000 na № 60373	zł. 50.000 na № 99127	zł. 20.000 na № 191441
„ 75 000 „ „ 41519	„ 25 000 „ „ 140024	„ 15.000 „ „ 828
„ 70.000 „ „ 89106	„ 20.000 „ „ 50210	„ 15.000 „ „ 30916
„ 50.000 „ „ 31082	„ 20.000 „ „ 138392	„ 15.000 „ „ 74657

און נאָך פיל, פיל צו זל. 15.000, 10.000, 5000 א.א.וו. א.א.וו.

מיר עמפפעהלן ווייטער אונזערע גליקליכע לאָסן! דאס גליק איז שטענדיג מיט אונזערע שפּילערס!

ס. יאטקא,

פיעטריקאווער 22
פיעטריקאווער 66
פּאַביאַניץ, פּל.דאַמבר. 3

די צייט איז קורץ! די ציהונג איז שוין דעם 19. מאַי ד.י.

קאנפערענץ פון סעזאן־ארבייטער

ביים פרעזידענט ושעמיענצקי

(2) היינט צעהן אַ זייגער אינדערפריה קומט פאָר אַ קאָנפערענץ ביים פרעזידענט ושעמיענצקי וועגען פערטיילען די סעזאָן־אַרבייטען אין לאָדז. דער מאַגיסטראַט האָט בדעה צו בעשעפטיגען 3500 אַרבייטער דריי טאָג אין דער וואָך. די אַרבייטער זע־נען אָבער קאַטעגאָריש געגען דעם, און זיי ווילען אויף דער קאָנצעפּציע פון דריי טאָג בשום אופן נישט מסכים זיין. די שטעלונג פון די אַרבייטער איז צו האַלטען זיך פעסט ביי דעם פונקט פון אַר־בייטען אַ גאַנצע וואָך און זיי זענען דעצידירט צו־זאַמענצורופען אַ פּראָטעסט־פערזאַמלונג און דע־מאָנסטראַציעס אין לאָדז.

צוויי יודישע עגונות

מיט כמעט דעמזעלבען ביטערען גורל

(מ—ל.) יונה גאָלדבערג פון קאָנסטאַנטינער גאַס האָט מיט אַ יאָהר 16 צוריק חתונה געהאַט מיט אַ פרוי, אַ גרושה פון לובלין מיט׳ן נאָמען לאה שעפסעל.

ער האָט מיט איהר געהאַט 3 קינדער.

מיט אַ צייט צוריק האָט ער אַלס סוחר אָנגע־הויבען צו האַנדלען מיט פויזען און אָפט אַהין געפאָהרען.

ער איז געקומען צו אַביסעל געלד, און בשותפות מיט אַ פויזנער קריסטין האָט ער געקויפט אַ הויז אין אַ דאָרף אין פויזנער קאַנט.

דאָס ווייב און קינדער זיינע האָט ער איבער־געלאָזט אויף הפקר, און פאַר עגמת נפש איז די פרוי איצט שווער קראַנק געוואָרען, בעת ר׳ יונה פיהרט איצט אַ „דאָרפישע ליבע״ אין סעקרע־טאַרשיקס היימאַטסלאַנד...

* * *

מיט נחמיה קראָנבערג פון דער אַלעקסאַנדערער גאַס איז ווידער געשעהען די אייגענע געשיכטע:

בשעתו האָט ער חתונה געהאַט מיט אַ פרוי ביילה־גליקע. די מעשה איז שוין אַ יאָהר 28. ער האָט מיט׳ן ווייב געהאַט איין טאָכטער, וואָס איז איצט אַלט 26 יאָהר.

מיט 22 יאָהר צוריק איז ער אוועק קיין וויען, געקויפט דאָרט אַ פאַבריק פון הוטען, און ווי זיין ווייב דערצעהלט, וואוינט ער דאָרט מיט אַ דייטשקע.

— איז מילא־מה, פערפאַלען! זאָל ער דאָרט לעבען מיט וועמען ער וויל, צו אַלדי שוואַרצע יאָהר! אָבער די טאָכטער איז מיר, נישט פּאַר קיי־נעם געדאַכט, קראַנק געוואָרען... און כ׳וויל — וואָס איך וויל, ווילט איהר וויסען?

ערשטענס וויל איך, ער זאָל אַרויסשיקען טוי־זענד דאָלאַר פאַר דער טאָכטער נדן, וועל איך איהם, צווייטענס, געבען דערפאַר אַ גט!..

אז מ׳איז צוגעוואוינט צו נעהמען...

איז א פאר פלעשלעך קאניאק אויך א חן

(2) דאָס שטאַטישע געריכט האָט נעכטען גע־משפּט אַ פרוי פון אַ וואָיעוואָדע־בעאַמטען, לעאָ־קאַדיא ס. וועלכע איז עטליכע מאָל אַריינגעקומען אין דעם ויין־האַנדעל פון פּאָוויצקי אויף רעימאַנט־פּלאַץ 3/4 צו טעלעפאָנירען, און ביני־לביני גע־גנב׳עט פלעשלעך קאָניאַק...

אַזוי ווי די בעשולדיגטע האָט זיך מודה געווען אַז דאָס איז אַ מעגליכע זאַך, מחמת זי ליידט אויף דעם, וואָס סע קלעפּט זיך צו איהר (קלעפּטאָמאַניע בלע״ז) א. א. וו. האָט זי בעקומען אַ פּסק — אַחודש צו זיצען (נישט אין אַ וויין־האַנדעל, נאָר אין „חד גדיא״)...

א קרבן פון דעם וועלט־קריג

ווערט משוגע פאר הונגער און נויט

(2) אויף מאַרשאַלקאָווא גאַס אין כאָיני האָט זיך נעכטען אָפּגעשפּילט אַ מוראדיגע טראַגעדיע מיט איינעם, וואָס הייסט קאַראָל גראַס. גראַס האָט זיך בעטייליגט אין וועלט־קריג, און דערנאָך אַלס אונטער־אָפיציר אין דער מלחמה פון 1920. אין 1920 איז ער אַריינגעפאַלען אין געפאַנגענשאַפט און געזאָלט דערשאָסען ווערען. על פי נס איז איהם געלונגען צו ענטלויפען, אָבער בעת׳ן ענטלויפען איז ער קאָנטוזירט געוואָרען אין קאָפּ שוין אַ לענגערע צייט איז ער געווען אַרבייטס־לאָז און געליטען מיט זיין משפּחה נויט און הונגער. נעכטען איז ער בעפאַלען געוואָרען פון אַ שגעון, און דעמאָלירט די גאַנצע איינאָרדנונג אין זיין וואוי־נונג. מ׳האָט איהם קוים איינגעשטילט דורכ׳ן אָנ־טון אַ צוואַנגס־קאַפּטעל.

קאנצערט פון יודישער מוזיק

וועט מארגען אויפגעבען די לאדזער ראדיא־סטאציע

מאָרגען שבת, צווישען האַלב 9 און האַלב 10 אין אָוונד, וועט די לאָדזער ראַדיאָ־סטאַציע טראַנס־מיטירען פון דער וואַרשאָווער ראַדיאָ־סטודיע אַ קאָנצערט, געווידמעט ספּעציעל דער יודישער מוזיק. אין קאָנצערט אונטער דער לייטונג פון ה׳ הענריך שפּילמאַן, וועלען זיך בעטייליגען י. ר. מיעטשיסלאַוו פלעדערבוים (פידעל), סטאַניסלאַוו גאָלדפאַרב (גע־זאַנג) און לודוויק אורשטיין (אַקאָמפּאַניאַמענט).

אין פּראָגראַם: סינאַגאָגאַלע מאָטיוון אין דער בעאַרבייטונג פון ה׳ שפּילמאַן; העברעאישע מאָטי־ווען פון אחרון (העברעאיש וויגליד) און פון י. נעגער (ראַבי פון באַכאַראַך) לסוף סינאַגאָגאַלע מעלאָדיעס אויסגעפיהרט פון אָרקעסטער (ששון ושמחה, לשנה הבאה בירושלים א.אַ.)

עס איז קיין ספק נישט אַז אויך דער איצטיגער קאָנצערט וועט מאַכען אין די יודישע קרייזען דעם בעסטען איינדרוק, און אַז די בענייאונג פון דער איניציאַטיוו צו געבען אַזעלכע קאָנצערטען וועט די יודישע ראַדיאָ־צוהערער וואַרים בעגריסט ווערען.

ספארט־בעוועגונג

ל.ק.ס. 1בע — בוושא (פּאַביאַניץ) 1:7 (0:3)
ווידזעוו — „סטושעלעצקי״ 3:3 (0:3).
טוריסטען — ל. ט. ס. ג. 1:1.

מייסטערשאפט פון „בע״—קלאס

ט. ס. ק. מ. — חשמונאי 0:1.
זיערדנאָטשאַנע — גייער 1:4.

ליגע־מעטשען

ל. ק. ס. — פּאָגאָן 1:3 (0:2).
„וואַרשאַוויאַנקא״ — „רוך״ 0:2.
טשאַרני — וואַרטאַ 0:3.
לעגיאַ — גאַרבאַרניא 0:1.

באקס

אין טעאַטער „פּאָפּולאַרני״ זענען נעכטען פּאָר־געקומען באָקס־מעטשען אָרגאַניזירט דורך י.ק.פּ. צווישען די קאַמפּען האָבען זיך אויסגעצייכענט 2 יודישע באָקסער באָווינסקי (בר כוכבא) בעזיגענדיג קאַבינסקין און אין דער האַלב־שווערער וואָג האָט שטאַהל 2 (י.ק.פּ.) בעזיגט דוטקעוויטש׳ן.

ראוועריז־ספארט

נעכטען איז פּאָרגעקומען די גרויסע ראַוועַ־רען־אימפּרעזע אָרגאַניזירט דורך ל.ק.ס. ס׳האָט זיך געהאַנדעלט וועגען אַ וואַלד־לויף אויף 29 קילאָ־מעטער, ס׳האָבען זיך געשטעלט 45 אַנטיילנעה־מער, דאָס געיעג האָבען פּערענדיגט 38. אַלס ער־שטער איז געקומען שמיט („אוניאָן״) אין 1 שעה 2 מינוט 40 סעק. 2) סעוועריאַן (ויערדנאָטשאַנע) און 3) גאַלעצקי (ביעג) די וואַרשעווער אַנטיילנעה־מער האָבען קיין שום אָרט נישט פערנומען.

פעראייניגונג פון „חשמונאי מיט „קדימה״

די פעראייניגונג צווישען די 2 לאָדזער יודישע ספּאָרט־פעראיינען „חשמונאי״ און „קדימה״ איז שוין דורך דער בשותפותדיגער קאָמיסיע אַ בעשלאָ־סענע זאַך. דעם פעראייניגונגס־אָפּמאַך וועט שבת בעשטעטיגט ווערען אויף דער אַלגעמיינער פערזאַמ־לונג פון „חשמונאי״ און זונטאָג אויף דער אַלגעמ. פערזאַמלונג פון „קדימה״. דער פעראייניגטער פער־איין וועט הייסען „מכבי״.

pozbyć się piegów
w krótkim czasie?...... Po użyciu jednego słoika kremu i sztuki mydła
Leschnitzera
stwierdzi Pani z zadowoleniem, jak szybko piegi znikają.
Leschnitzer działa zadziwiająco.
krem 3·15 wszędzie do nabycia mydło 2·-
Gdzie niema, wprost: Aptekarz Orancz i Ska, Bielsko

צוליב טעכנישע סיבות זענען נישט אַריין אין היינטיגען נומער אונזערע ביידע ראָמאַנען.
לעזט די פאָרטזעצונגען אין זונטאָג־נומער.

אפטייקען

היינטיגע נאכט־דיזשורען.

(2) היינט בייגאַכט דיזשורירען: י. קאָפּראָוו־סקי, (נאָוואָמיעיסקאַ 15), ס. טראַיאַקאָווסקי (בזשע־זשינער 56). נ. ראָזענבלום, (שרודמיעיסקא 21), מ. באַרטאשעווסקי, (פעטריקאווער 95). י. קלופּטא (קאָנטנא 54). ל. טשענסקי, (ראָקיטשינער 53).

—=:[o]:=—

אין שווערע צייטען ווירק־זאם אפשפארען

די אַרבייטסלאָזיגקייט וואַקסט — דער פער־דינסט פערקלענערט זיך, אויף וואָס קען מען נאָך אָפּשפּאָרען? — פרעגען זיך מיט דאגה אונצעהליגע הויזווירטינס? ווייל שפּאַרזאַמקייט אויפ׳ן ריכטיגען פּלאַץ איז אַ שווערע קונסט, און אַ פעהלער איז, קויפען אונבעקאַנטע אַזויגערופענע „ביליגע״ זייף איינצושפּאָרען 20—30 גראָשען אויף אַ קילאָגראַם, ווייל מיט אַזאַ זייף קען מען פערניכטען וועש אין דער ווערט פון עטליכע הונדערט זלאָטעס. ס׳איז דעריבער ווערט צו רעקאָמענדירען די נישט גע־פּאַקעט־זייף „Kołłontay z pralką״ אַלס בעקאַנטע אויסאַרבייטונג און איז נישט טייער.

—=:[o]:=—

ביי די קליינהענדלער פון גייערס ראיאן

וועגען די בעעילהטע שטייער־צאָהלער פון אומ־זאַץ־שטייער פון גייערס ראַיאָן האָט זיך געווענדעט אַ דעלעגאַציע אין 12. פינאַנץ־אַמט מיט ראַטמאַן כאַרי בראש די דעלעגאַציע האָט געשילדערט דעם נאַטשעלניק דעם טרויעריגען מצב וואָס הערשט ביים קליינהענדלער אין גייערס ראַיאָן, דער נאַטשעלניק האָט זעהר פיין ואויפגענומען די דעלעגאַציע און צו־געזאָגט נאָכצוקומען דעם פערלאַנג פון די דעלע־גאַציע, ווי עס שטעלט זיך אַרויס איז דאָ אַ סך בעעולהטע מיט 100 ביז 300 פּראָצענט מעהר ווי אין יאָהר 1929 און צוגעזאָגט זיך בעמיהען ווי אַמ־שנעלסטען צו ערלעדיגען די רעקורסען לטובת די געליטענע.

פישער־סעקציע

ביים צענטראַל־קליינהענדלער־פעריין

די נייע פערוואַלטונג האָט זיך קאָנסטיטואירט: פּרעזעס — הענעך פּלודווינסקי, וויצע — אברהם מאָשקאָוויטש, קאַסירער — אהרן אייזיק שבורמאַן, סעקרעטאַר — הענעך לאָבאַכינסקי נומער 2, עקאָ־נאָם — נחמה פּיעטריקאָווסקי, רעווידיר־קאָמיסיע: בצלאל מאַרגוליס און אברהם ווייסבלום. קאַנדידאַ־טען: שמואל באַפּאַרסטעק, נחום יאַקובאָוויטש, וועל־וועל זיילער, אהרן קנאָף, אשר לובאַכונסקי און חיים וואגאווטסקי.

ספארט־קלוב „טרומפעלדאר״

שבת דעם 16־טען ד.ח. 9 אָוונד קומט פאָר די עפענונג פון נייעם לאָקאַל פון „ספּאָרט־קלוב א ב. פון תרומפלדאר״ 6 שיערפּניאַ 34. אין דער עפע־נונג וועלכע איז פערבונדען מיט אַ באַנקעט נעהמען אויך אַנטייל פאָרשטעהער פון די רעגירונגס־ און קאָמונאַלע מאַכט.

LUNA
היינט פרעכטיגע פּרעמיערע!
דאָס גענאַלסטע
קלאַנג־מיי־טערווערק
Quo Vadis
לויט דער אומשטערבליכער
ערצעהלונג פון
Henryk Sienkiewicz
אין דער הויפּט־ראָל
Emil Jannings
רייכטום און רייץ פון דער אויסשטאַטונג.
אָנהויב טעגליך 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג.
דער זאַל איז געקיהלט.
די פּרעסטירטע יובילי־קאַרטען זענען גילטיג.

אקציע פארן ארבייטענדען א"י

די אקציע פאר'ן ארבייטענדען ארץ־ישראל אין אונזער שטאט, וועלכע איז איינגעליישט געווארען דורך דעם דעלעגאט פון דער אלגעמיינער יודישער ארבייטער ארגאניזאציע אין ארץ־ישראל — ה' מ. ביישטאט, ווערט פארטגעזעצט. די אנגעהעריגע פון איינצעלנע ארגאניזאציעס האבען געשאפען ספעציעלע קאמיטעטען כדי דורכצופיהרען די אקציע אין זייערע קרייזען.

אין די לעצטע טעג זענען פארגעקומען ספעציעלע פערזאמלונגען אין די פאלגענדע יוגענד־ארגאניזאציעס: השומר־הצעיר, גורדוניה, פריי־הייט, החלוץ אין החלוץ־הצעיר, מיט דער בעטיילי־גונג פון דעם פארשטעהער פון דער צענטראלע פון די ליגעס פאר'ן ארב. ארץ־ישראל, אין פוילען — ה־ ב. קרייזמאן, אויף וועלכע ס'איז בעשלא־סען געווארען דורכצופיהרען נאך אין משך פון דער לויפענדיגער וואך בעשטייערונגען פון די יוגענד־ליכע לטובת דעם פינאנץ־אינסטרומענט פון דער ארץ־ישראלדיגער ארבייטער ארגאניזאציע — דעם קפא"י.

א שרפה אויף שרודמיעסקא גאס

(פ) נעכטען איז ענטשטאנען א שרפה אינ'ם הויז פון „גוסטאוו וויט און קאמפ." אויף שרוד־מייעסקא 68. עס איז אפגעברענט געווארען דער גאנצער דאך. די אנגעקומענע פייערלעשער האבען די שרפה איינגעלאשען אין משך פון א האלבער שעה.

זעלבסטמארדן פון ארבייטסלאזע

(2) נעכטען האט פאגאטאוויע פערנאטירט 3 זעלבסטמארד־פאלען, מחמת ארבייטסלאזיגקייט:

די 18־יאהריגע לאלא באבאשיאק (דרעוונאוו־סקא 95) האט אויסגעטרונקען יאדינע. מ'האט זי אפגעראטעוועט.

דער 26־יאהריגער וולאדיסלאוו מאלעצקי (וואד־נע 11) האט זיך איבערגעשניטען די אדערן, און איז געבליבען טויט.

דער 25־יאהריגער קעסעל־ארבייטער, זיגמונט פאוולאווסקי (לימאנאווסקא 33) האט אויסגעטרונ־קען א גרויסע דאזע זאלץ־זויער. מ'האט איהם אין א שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין ראדאגאש־טשער שפיטאל.

א בראשור

וועגען דיפטעריט און קרופ

ד"ר זיגמונט ראקאווסקי, וועמענס ארטיקעל וועגען דיפטעריט און קרופ איז נישט לאנג געווען געדרוקט אין „נייעם פאלקסבלאט", האט איצט ארויס געגעבען וועגען דערזעלבער טעמע א פאפולערע בראשור.

אין דער בראשור ווערט אין א צוגענגליכער פארם ארומגערעדט ווי אזוי עס ענטשטעהען די דאזיגע געפעהרליכע קינדער קראנקהייטען און ווי אנאך מ'דארף זיך פאר זיי פארהיטען.

די בראשור וועט גרויס נוצען ברענגען יעדען איינציגען, ספעציעל מוטערס און ערציהערינס, בע־זונדערס אין דער היינטיגער צייט, ווען די געפאהר פון די קראנקהייטען איז זעהר א בעדייטענדע.

פון געריכט

דריי יאהר אויסבעסערונגס־הויז פאר לאזען אין גאנג פאלש געלד

(2) דאס לאדזער קרייז געריכט האט נעכטען פערמשפט די פרוי אטיליע ווייס צו דריי יאהר אויסבעסערונגס־הויז פאר לאזען אין גאנג פאלש געלד.

ביי פערמאכטע טירען

(א) דער 20־יעהריגער אהרן פרייס איז נעכטען דורכ'ן קרייז געריכט פערמשפט געווארען אויף 4 חדשים תפיסה פאר מאנס זיין די 17־יאהריגע צע־ציליא מאליבאווסקא, ווען זיי זענען געווען אויף אנ'אויספלוג אין וואלד.

דער פראצעס איז פארגעקומען ביי פערמאכטע טירען.

פאר נבענעו עלעקטרישען שטראם

(2) אין קרייז געריכט איז פארגעקומען דער פראצעס געגען יאן זשאלקאווסקי, פיוובא 23 און דער ווירט פון זעלבען הויז פראנצישעק בושעקאוו־סקי פאר ציהען עלעקטרישען שטראם אויף א „ליבקען" וועג.

זשאלקאווסקא איז פערמשפט געווארען אויף 3 חדשים תפיסה און בושעקאווסקי איז בעפרייט גע־ווארען צוליב מאנגעל אין בעווייזען.

קארנאוואל אין מאי

אונטער'ן אויבענדערמאנטען נאמען ארגאני־זירט די יודישע געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט א פריהלינג־טאנץ־אוונד, מארגען שבת דעם 16 ד.ח. אין געלען זאל פון אנגעשטעלטען פעראיין (קאשטשושקי 21). אנהויב 10 אוונד.

בילעטען צו בעקומען אין לאקאל פון דער גע־זעלשאפט פיעטריקאווער 56 און אין טאג פון אוונד ביים איינגאנג.

פון דוד הערמאן־טעאטער

דער גרויסער ערפאלג פון „טויבען" וועלכער פערפולט דאס „קאמעראל"־טעאטער אויף אלע 1־טען מאי יעדען טאג איבער די ברעגען, צווינגט די דירעקציע אפצוהאלטען אויפ'ן אפיש די פארשטע לונג נאך מיט עטליכע טעג. אזוי ארום ווערט דער „טויבער" געשפילט היינט פרייטאג מארגעי שבת 12 א זייגער, 4 א זייגער בייטאג פון 75 גר. און 9 אוונד מאנטאג, דעם 18־טען פרעמיערע פון „יאנקעל דער שמיד" אין א גאנץ נייע אינסצע־ניזאציע און רעזשי.

ביי דער יודישער סטו־דיע אין „הזמיר"

היינט פרייטאג 9 אוונד קומט פאר אין „הזמיר ביי דער „יודישע טעאטער סטודיע" א לעקציע מיט דער בעטייליגונג פון דיכטער יצחק קאצענעלסאן א. ד. ט. „איבסען דער גרויסער דראמאטורג".

מארגען שבת 4 נאכמיטאג קומט פאר א לעזונג פון א ניי ווערק נייע מיטגלידער ווערען נאך אנגע־נומען יעדען שבת פון 4—5 נאכמיטאג און יעדען זונטאג און מיטוואך פון 9—10 אוונט אין סעקרע־טאריאט פון דער סטודיע אין „הזמיר".

ראדיא־פראגראם

פרייטאג דעם 15. מאי.

11.58 צייט סיגנאל, 12.05 גראמאפאן מוזיק, 13.15 טאג פראגראם אין טעאטער און קינא־רעפער־טואר, 13.25 הפסקה, 15.30 פארלעזונג פאר מא־טוריסטען, 15.50 פראנצויזישע לעקציע, 16.10 קא־מוניקאטען פאר פישערס, 16.15 גראמאפאן־מוזיק, 17.15 פארלעזונג, 17.45 לייכטע מוזיק, 18.45 פערשידענעס, 19.10 קאמוניקאטען פון לאדזער האנ־דעלס קאמער, 19.25 גראמאפאן־מוזיק, 19.40 טאג פרעסע פון ראדיא, 20.00 מוזיק געשפרעכען, 20.15 סימפאנישער קאנצערט.

שבת דעם 16. מאי.

11.58 צייט סיגנאל, 12.05 גראמאפאן מוזיק, 13.25 הפסקה, 14.35 פארלעזונג פאר מאטוריסטען, 14.50 הפסקה, 15.30 מיליטערישע ידיעות, 15.50 פארלעזונג, 16.10 קאמוניקאטען פאר פישערס, 16.15 קאנצערט פאר יוגענד, 16.40 פארלעזונג, 17.00 טראנסמיסיע פון קראקא, 18.00 מאי־גאטעסדינסט אין ווילנע, 19.00 פערשידענעס, 19.20 קאמוני־קאט פון לאדזער האנדעלס־קאמער, 19.40 טאג־פרעסע פון ראדיא, 20.00 פעליעטאן, 20.15 טעכני־שע פראפאגאנדע, 20.30 יודישע מוזיק, 21.30 קאנצערט, 22.15 שאפען־קאנצערט, 22.35 פאסט־קאמוניקאטען.

Dr. med.
M. Rosenthal
ספעציאליסט פאר אקושעריע און פרויען־קראנקה.
11-go Listopada 19 (קאנסטאנטינער)
telefon 223-34 .טעלעפ
נעהמט אן פון 4 ביז 6 אוונד און לעטשניצע „מאמאץ" ליסאנאווסקיעגא 1 (אלעקסאנדרער) פון 1—2 נאכמיטאג.

מעלדונגען

ארטאדאקסישער ארבייטער וואהל־קאמיטעט ביי „פועלי אגודת ישראל" לאדז.

מוצש"ק פ' בשא א' 8.30 קומט פאר אין איי־גענעם לאקאל (וואסכאדניא 66) א גרויסער יוגענד־וואהל־מיטינג מיט'ן אנטייל פון די ח"ח ד. ה. זיל־בערשטיין, נוסבוים, גלייך און וואלפיש.

רעליגיעזע ארבייטער יוגענד, קומט מאסענוויין!

„החלוץ - המרכזי".

שבת דעם 16 9 אוונד קומט פאר אין לאקאל פון „גיש העבודה" (קילינסקיעגא 60) א שיחת חברים. סדר־היום: 1) אונזער צוקונפטיגע ארבייט, 2) ידיעות פון ארץ־ישראל — רעפ. ה' טעמפעלהאף, אלע חברים ווערען אויפגעפאדערט פינקטליך צו ערשיינען.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים־ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר וועגערישע הויט־קראנקה.
אין מענער־שוועכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.
קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא־לאגישע און נערוועו־קראנקהייטען.
קווארץ־לאמפ. עלעקטרישער הייל־קאבינעט ראסמעטיק.
— טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אוונד. —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ.
נעמט אן א פרוי־דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדער ווארטע־ציכער פאר פרויען. —
וויזיט 3 זל.

א בשורה טובה
פאר עלטערן, וואס זייערע קינדער לערנען אין פאווזשעכנע שולען!
די לייטונג פון בעוואוסטען ארטאדאקסישען נאכ־מיטאג־חדר פאר קינדער, וואס לערנען אין פאווזשעכנע שולען, מאכט בעקאנט דאס נאך א גרינדליכען רעמאנט ווערט דאס חדר פולשטענדיג רעארגאניזירט און פערפולקאמט אויף אלע געביטען פון לימודי קודש. ס'ווערט געלערנט דורך מלמדים מיט ספעציאליסטען עברי, חומש, רש"י תנ"ך משניות גמרא א פערגרעסער־טער קורס פאר העברעאיש (רעדען און שרייבען), אויך יודישע בריף זעלבסט צוזאמענ־שטעלען. צוליב'ן קריזיס הנחה,פרייזען.
פלאץ וואלנאשטשי (נייע שטאט) **6**
קווער אפיצינע. איינשרייבען קען מען זיך טעגליך פון 2—7 אוונד.

טוך־און קארט־לאגער
Sz-MAROKO
לאדז, נאווראמיעסקא 2,
פראנט, 1-טער שטאק, טעל. 159-48
עמפפעהלט צום פריהלינג־ און זומער־סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און בעסטע דאמען־און הערען־שטאפען.

Dr. med. **N. ROZEN**
צאהן־כירורג
קראנקהייטען פון ציינער, דיאגנאסעס, גימען א.א.וו.
צייהן־רעגולירונג, רענטגען־דיאגנאסטיק.
אנדזשעיא 7, טעל. 216-57
עמפפאנגס־שעהן, פון 3—7 נאכמ.

כירורגישע קליניק ווענעריש
„SANATO"
אגראדראווא 10, טעל. 213-57
1-טע און 2-טע קלאס
ערצטליכע אויפזיכט איבער דער מוטער און קינד
פרייזען פון געבורט
אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס־מיטלען
200 זל.
אויגען־אפטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראוש
עמפפאנגס־שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.
כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנטאר
עמפפאנגס־שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

CIECHOCINEK
וולאצלאווסקא־גאס
ווילא „Wiktorja"
Dr. med. **W. Łaski**
אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען
נעמט אן פון 1-טען יוני, 1931

שפארט צייט — צייט איז געלט
קאמאשען מאכער און שוסטער־מייסטער
איך פערקויף און פערטיג אויס טעארעטיש איינ־צעלנע פארעמס, און גאנצע קאלעקציעס פאר אלער ארט לוקסוס כאלעווקעס און פאנטאפעל, לויט קא־פיטעס אין געאמעטריש. גאראנטיר פאר די שענסטע און געשמאקפולסטע אויספיהרונג, און די בעסטע פאס־פארם. איך נעהם אן אויסצולערנען אין א קור־צער צייט מאס־נעהמען מיט פוס אפגיפסען און קא־פיטעס צוריכטען צו יעדען ארט פוס. טעארעטיש פארעמס צייכענען און שניידען, גאנץ בעזונדער לויט קאפיטעס געאמעטריש פארעמס שניידען.
בעמ.: איך בעזיץ א רייכען אויסוואהל פון מאדעלען, צייכנונגען, וויענער דיפלאמירטער מייס־טער און פאך־לעהרער
מאריץ זילבערשטיין לאדז
פילסודסקיעגא 49.

מיר קויפען
גענוצטע קעסטען־ביימער
ברייט 36 צאל, 46 צאל און 48 צאל צו מעלדען זיך אין פאבריק סובאלסקא 6.

א זיימעריז צו שטרימף
אויף אבערלאק קען זיך מעלדען
6-טען שערפיען 76
Afanasjewa ביי 8 .וו

הויזען צו נייהען
גיב איך ארויס ציינענע און קארטענע ספארט גלייכע יאהרליכע אר־ביים שאפיר
גלובנא 50 וו. 16.

— א —
געוועלב
איבערצוגעבען פון א פארם. צו ערפאהרען
מלינארסקא 2
אין דער מלעטשארניע.

א נייטאריז
און א פאדרעגטשנע ווערט געזוכט ברייטע אדער־בערג זאקאנטנא 9
וואוינונג 41.

א פאדרעגטשנע
קען זיך מעלדען ביי דער שניידערין
שקאלנא 22
פראנט פארטער וו. 1.

ס'ווערט געברויכט א
וואליזען־ארבייטער
ווי אויך א לערן־יונ־געל צו ערפאהרען
גדאנסקא 20 וו. 20

איבערצוגעבען
א שטוב מיט א קוך אין צענטרום שטאט צו ער־קינדיגען פאלודניאווא 12 פראנט אין קאלאניאל־געוועלב ביי באהם

א טאמבורירער־
געזעלען
ווערט פון זאפארט געזוכט זגערזשער 19
גרינבוים

וויכטיג נייעס!
פערקויף
פון פערשידענע בוימוואלענע רעשטלעך פאפעלין, באטיסט, לייווענד, מושלין, נאנסוג א. אז. וו.
אויף מעטער און אויף וואג צו קאנקורענץ־פרייזען
מ. לאנדסבערג
צעגעלניאנא 23 (פריהער 59)
פראנט, 1. שט. געדענקט דעם אדרעס!

Dr. med. **J. Lubicz**
כירורג־ארטאפעד
Gdańska 28, tel. 183-17
קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
איינגענע פראצאוניע פון זעלבסט־טעטיגע ארטאפעדישע שפאראטען, חי: תקלאדקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע הענט און פוס, נארסעטען א. ז. וו.
נעמט אן פון 2,30 ביז 4,30 נאכמיטאג.

ביליג קען מען בעקומען אלערלי
ברילען און גלעזער
ביים בעוואוסטע אפטיקער
מ. הערשקארן פשעיאזד 2
עק פעטרקאווער
בעמ.: מיט דעם אפטיק־געשעפט פון ציגעל גאס האב איך קיין שום שייכות נישט. אלע ארט רעצע־פציעס ווערען אויסגעפיהרט ביליג און גוט.

פאסקעס
די נייעסטע מאדערנע פאסקעס, אין אלע פארבען איז צו בעקומען אין דער לאנגיעהריגער פאסקעס־פאבריק מ. הערשפינקעל, לאדז, אגראדאווא 1

הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה
אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך
אז תשכן בטח ושאנן כי הלך בתום
ילך בטח ומעקש דרכיו יודע
איבער דעם זאלסט נאר קומען אין ביורא
פון **ד. מאנעלא**
וואס איז איבערגעטראגען געווארען פון צוויטען הויף אויפ'ן ערשטען הויף
פיעטריקאווער 17, לינקע אפיצינע פארטער, טעל. 124-95
וואו ס'ווערט ווייטער ערלעדיגט פינק־טליך און געוויסענהאפט געשריבען א־לערליי ביטעס: ציווילע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, אדוואקאטניעס, קלויזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, וועגען דירות אין אוזשאנד ראזיעמטש, ווי אויך איבער־זעצונגען אין אלע שפראכען.
בעמ.: קלויזולעס און זאבעזפיעטשעניעס ווע־רען ביי מיר ערלעדיגט במשך פון 24 שעה
מיט אכטונג ד. מאנעלא,
פיעטריקאווער 17, 1-טער הויף

לאדזער יוגענד
אידער איהר פאהרט אויף זומער־וואוינונג מוזט איהר אייך בעזארגען מיט א עלעגאנטען און
ביליגען הוט
און דאס קאנט איהר ערלייכען נאר דאן, ווען איהר וועט קויפען אדער געבען צו איבערפאסאנירען סיי דאמסקע אדער מענער־היטען פון גאר אלט אויף גענצליך ניי נאר אין דער פירמע
פערדער זגערסקא 20
אדער לוטאמירסקא 2

פאר יעדע אויסגענוצטע זשארובקע- גיבען מיר ארויס א נייע!

שבת, דעם 16-טען ד. ח. קומט פאר די ערעפנונג

פון דער גרעסטער פוילישער גליה-לאמפען-פאבריק
„ARGON" Sp. z o. o., ŁÓDZ, ANNY № 14.

(רעגענעראציע און נייע)

פון שבת 5 א זייגער נאכמיטאג וועט די פאבריקס-ביורא ארויס-געבען פאר יעדע אויסגענוצטע זשארובקע א נייע געגען צוצאה-לונגען פון א העלפט פון מארק-פרייז

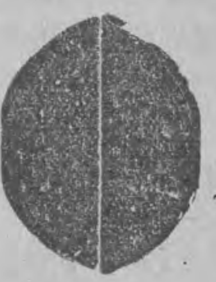

בחנם בעקומט
יעדער איינציגער קויפער

איז טאג פון דער ערעפנונג

ביים איינקויפען א זשארובקע איבער 75 וואט

א זשארובקע ביז 25 וואט אומזיסט

נור איז טאג פון דער ערעפנונג!

F. FUTERMAN
wł.: B-cia FUTERMAN
Piotrkowska 28, tel. 129-21

הורט און דעטייל=געשעפט
פון דיוואנעס, כאדניקעס, פארהאנגען, שטארען, פארטיערען, נארזשוטקעס, קאפען, טישטיכער, דעקאראציאנס-שטאפען, מעבעל-בעשלאגן, לינאלעאום
זאווי טאפעציר-צודאטען און פלאנדעקען
צו קאנקורענץ-פרייזען.

יעדער איינציגער

מעבעל
האט זיך אי-בערצייגט, אז פאר
דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או"וו
צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 00=191.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

Dr. med.
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
Specjalista chorób skórnych, weneryczn i moczopłciowych
Leczenie światłem: promeniami Roentgena i lampą kwarcową.
Przyjmuje od 8³⁰ do 10¹⁰ rano, od 1-ej do 2³⁰ pp. od 6 do 8³⁰ w., w niedzielę i święta od 10 do 1-ej. Dla pań oddzielna poczekalnia.

לעטשניצע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
רענטגען-אינסטיטוט
און ערצליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגערזשער 17, טעל. 116-33
ד"ר גאלדשטיין-פלאק אויגען-קראנקה. פון 1–2
ד"ר וויינבערג אינערן, הערץ און לונגען פון 1–2 און פון 6–7
ד"ר יוסטמאן נערווען-קראנקה. פון 12–2
ד"ר סטופעל רענטגען פון 12–2 און 4–6
ד"ר פאפיערני פרויען- און געבורטס-הילף פון 1–11½
ד"ר מאנטאר כירורגישע קראנקה. פון 5–6
ד"ר ראקאוסקי נאז, האלז און אויערען-קר פון 10–11, 2–3 און פון 6–7
ד"ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען פיז 11–12 און פון 4–5
ד"ר רוזשאנער הויט- און געשלעכטס-קר. פון 1–2
ג. ראזעס צאהן-ארצט פון 9–1
א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט פון 3–7
צאהן-סוגדהיילונג, בעלמבירונגען, קראנען, מאסטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א רענטגען-אינסטיטוט. — היילונג פון הויט-קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגען-שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע
אלע מעגליכע אנאליזען.
אימפונגען נעגען שארלאך (שקארלאטין).
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיטען איז שטאט.

DR. MED.
Haltrecht
ספעצ.-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקה., נעמט אן פון 8–10 פריה, און פון 6 ביז 8.30 אוו. זונטאג פון 9 ביז 12 בטאג.
פיעטריקאווער 10
נעמט אן אין לעטשניצע סאניטאס Śródmiejska 8 פון 12³⁰ ביז 1³⁰ נאכמ.

Dr.
HELLER
ספעציאליסט פאר הויט ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוועכע.
נאווראט 2 טעל. 79-89.
נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4–8 אוונט. פאר פרויען ספעציעל פון 4–5 נאכמיט.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 72–134
נעמט אן פון 2–3 נאכמ.
און פון 7½–9 אוונט.

לעדערעריי
גוטע פעדעגאגין ערטיילט אינטערריכט פאר ערוואקסענע אין פוילישע יודישע און דייטשע שפראכן צו ביליגע פרייזען
לאסמאן בושעזינער 15

DOKTOR
H. WOŁKOWYSKI
4 צעגעלניאנא 4
פריהער צעגעלניאנא 36 טעל. 90=216.
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע. אלע פרויען אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארק-שטראהלען
נעמט אן פון 9 – 2 נאכמ. און פון 5– 9 אוונט
פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-צימער

האלא, לעטניקעס!
לאזט נישט אייער פערמעגען אויף הפקר!
ווילט איהר האבען א רוהיגע זומער-וואוינונג, מיזיט איהר זאפארט, איידער אייער פאמיליע פאהרט אוועק אויף דער נאטור, פאר מינימאלע קאסטען פערזיכערען אייער היים געגען גנבה און שרפה.
אינפארמאציעס ווערען ערטיילט אומזיסט
אין ביורא בוזין, לאדז, אנראדאווא 3 טעלעפאן 48-191 און ביי שלעזינגער, לאדז פיאטרקאווסקא 47 (פריהער נאווא-צעגעל-ניאנא 17, טעלעפאן 22-211. 2788

איילט צוםגליק
און קויפט קויפען די גליקליבע לאסען אין דער איינציגער גליקליכער קאלעקטור פון
I.H.Litman
32 פיעטריקאווער 32
טעל. 72=144
וואו עס זענען שוין טויזענדער פאמיליעס גליקליך געווארען.
הויפט-געווינס:
1000·000 זל.
די ציהונג קומט שוין פאר
דעם 19. און 21. מאי ד. י.
בעמערקונג: אויסווערטיגע שיק איך ארויס די גליקליכע לאסען נאכ'ן איינצאהלען אויף P.K.O. 63802
כל הקודם זכה!

Polisy przedwojenne rosyjskie!
אנ'אדוואקאט אין ניו-יארק טיילט מיט, אז מען קאן דארט אויסצאהלען פאר פאליסען פון איינינע רוסישע געזעלשאפטען, וועלכע האבען דארט געלד אין דעפאזיט ליגען, דעריבער נעהם איך אן ביז דעם 20. ד. ח. די פאליסען פון פאל-גענדע געזעלשאפטען:
Pierwsze Rosyjskie Tow. Ubezpieczeń z r. 1827
Drugie „ „ „ „ 1835
Sz.Goldman,Wschodnia 36
od 4–6 po poł.

לאזט נישט הפקר אייער פערמעגען
בעוואר איהר פעריייזט אויף זומער-וואוינונגען, קלינגט אן טעלעפאן 175-88, וועט מען אפך פערזיכערן אייער וואוינונגען, פאבריקען און געשעפטען פון פייער און גנבות צו זעהר צוגענגליכע בעדינגונגען.
אינספעקטאר פון גרין-און קאפיטאל-אסעקוראנץ
ה. פאנססער, קאמיעננא 9.
טעלעפאן 88-175.

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
היינט און וויטערע טעג!
דער נייעסטער שלאגער. פראדוקציע 1930-31 י.
גרויסע דראמע פונ'ם לעבען פון א פרוי, וועלכע האט נישט געקענט האבען קיין קינדער, אין פילם א. נ.
אהן הארץ—אהן נשמה...
אין דער פרויען-הויפט-ראלע: דער לאנג-ערווארטעטער ליבלינג פון לאדז און פון דער וועלט
HENNY PORTEN
און דער בעריהמטער טראגיקער **GUSTAW DIESSL**
אויסער'ן פראגראם: די אוצרות פון פאמערן.
אנהויב פון די סעאנסען: אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב–12 בייטאג. דער זאל ווערט מעכאניש ווענטילירט

Gimnazjum Żeńskie
JÓZEFA ABA
w Łodzi, Zielona 10, tel. 122-12
אנמעלדונגען פון נייע קאנדידאטקעס נעהמט אן דער סעקרעטאריאט פון גימנאזיום טעגליך פון 10–13 בייטאג
Dyrektor J. Ab

זיכערע הילף און א רפואה
אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענטשען-קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער-קאן און עס פעלט ארויין אין דעם זאק און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטארבליך. ספעציעל גומענע היילבאנדאזשען אויסגעצייכענט נאך דורך גרויסע פראפעסארען מיט מיינע בע-האנדלונג און נאך דאקטוירן פראפעסאר ...
... פאר הויקערס ... און ... פיס ... מיט ... אין די שיך. קאנסולטאציע ... פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אוונט.
ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.
בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונ-בעדינגט נויטיג, דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזי-טעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר בארא[נ]טש, פראפ. דר. י. מא-רישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.
דאנקזאגונג.
דערמיט דריק איך אוים דעם בעסטען דאנק דעם הערן דיר. י. ראפאפארט. ספעצ. פאר ברוך, וועלכער נעסט אן און לאדז, וואלטשאנסקא 10 טעל 22-177 ... מיר א גוטע ... 20 יאהר ... אים ... ווען ... איהם יעדען ...
Dr. BERGHOF Arzt.

פארק

HELENÓW

די קאנצערטען פון סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ אל. טירנער וועלען פארקומען: דינסטאג און דאנער-שטאג פון 6 אוו., שבת, זונטאג און יום טוב פון 5 נאכמ., ״. זונטאג און יום-טוב וועלען פארקומען פון 11 פ״ה ביז 1 בייטאג

פריהמארגעז=קאנצערטען

פאלס פון אונגינסטיגען וועטער וועלען די קאנצערטען פארקומען אין זאל פון „העלענאוו״.

די טראמוואי-קאמוניקאציע אין אלע ריכטונגען נאכ׳ן ענדע פון קאנצערט איז געזיכערט.

אויפ׳ן ארט א רעסטאראן, קאוויארניע און מלעטשארניע.

מענאזשעריע, לודקעס, פאנטאן, וואסער-פאל, גליקס-ראד, שים-בודע.

● ערעפנונג פון זומער-סעזאן! ●

זונטאג, דעם 17-טען מאי

11 א זייגער פארמיטאג קומט פאר

א פריהמארגען=קאנצערט

פון סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער דירעקציע פון ALEKSANDER TÜRNER

מארגען שבת און זונטאג, 5 א זייגער נאכמיטאג

פאפולערע קאנצערטען

פאר ליבהאבער פון פיש=פאנגערייי

דאס פיש=פאנגען קומט פאר טעגליך.

אינפארמאציעס אין קאסע פון פארק, טעל. 209-32.

איינטריטס-פרייז אין קאנצערט-טעג 1 זל. און 50 גראשען.

אין געוו. טעג ביז 2 א זייגער 50 גר. און 25 גר.

קלאנג=קינא=טעאטער

ODEON

פושעיאזד 2.

היינט און פאלגענדע טעג!

„פערשאלטעבער טייך״

RYSZARD BARTHELMES i BETTY KOMPSON

היינט און פאלגענדע טעג!

גרויסער קלאנג=זינגענדער פילם

אין די הויפטראלען:

אויסער׳ן פראגראם: קלאנג=צוגאבען.

קלאנג=קינא=טעאטער

APOLLO

—— היינט און פאלגענדע טעג! ——

„די שטים פון הארץ״

פוילישער קלאנג-רעדעוודיגער פילם

פון דער פראנצויזישער פראדוקציע

„Paramount" א. נ.

מעכטיגע דראמע וואס רעדט צום הארץ און געוויסען, געשאפען אויפ׳ן גרונד פון דער באקאנטער נאוועלע פון Thimota Shea אין די הויפטראלען:

Janina Romanówna, Tadeusz Olsza, Zofja Grabowska, Alaksander Żabczyński, Wiktor Biegański, W. Gawlikowski i inni.

נעקסטער פראגראם: „יונגע אדלערס״

Kino-Teatr Spółdzielnia

40 Sienkiewicza 40

ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ צ. קאנטאר.

היינט און פאלגענדע טעג!

„זוך א פרוי״ (cherche la femme)

גרעסטער פילם פון סעזאן אין א נייער ליטעראַרישער באארבייטונג א. נ.

אין די הויפטראלען:

Lucy Doraine i Alfons Fryland

אנהויב פון די סעאנסען אין געוו. טעג 4 נאכמ., שבת, זונטאג און יום-טוב—2 בייטאג. אויפ׳ן 1-טען סעאנס זענען די פרייזן פון אלע פלעצער צו 40 גר. און 60 גר.

נעקסטער פראגראם: „מיט א טריט צו שאנדע״ אין דער הויפטראלע: WERNER FEUTTERER

קינא-טעאטער BAJKA

רוג בושעווינער, פראנטשישקאנער 31

צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6 און 14.

פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דעם אין לאדז גוט באקאנטען דירעגענט ה׳ מ. לידאוער.

היינט און פאלגענדע טעג!

DOUGLAS FAIRBANKS

דער פענאמענאלער, דער ליבלינג פון אלע פעלקער

אייזערנע מאסקע

אין דער נייעסטער פראדוקציע א. נ.

אינסצעניזאציע ELTONE THOMASZ לויט דער ערצעהלונג פון AL. DUMAS

אויסער׳ן פראגראם: „שלעזיען״

קינא פריהער פלארא ERA

זאווישא 22 (באלוט)

אנהויב 5 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 1 בייטאג

פערשטארקטער סימפאנ. ארקעסטער

היינט און פאלגענדע טעג!

דאס גרעסטע טראגישע מייסטערווערק א. נ.

„די ליבע אין קייטען״

(דער סעקסועלער הונגער)

גרויסע זיטען - דראמע אין 12 אקטען.

— — אין די הויפטראלען: — —

ANITA DORRIS, MALY DELLSCHAFT i WALTER SLEZAK

אויסער׳ן פראגראם: „וואס חיות האבען אונז צו דערצעהלען״.

Hallo! Korzystajcie z okazji! Hallo!

Urządzamy

sprzedaż reklamową sprzętu radjowego

po cenach przebojowych

— TYLKO OD DN. 8 DO 15 MAJA r. b. —

sprzedajemy

APARATY NORA 1 lamp. po zł. 30.—
3 „ „ „ 60.—

Cewki 100,200,300,400,500,600 po zł. 2.— Słuchawki od zł 9.50
Sprzęgacze „ „ 1.50 Detektorki luksus. z kryszt. „ „ 1.80
„ precyzyjne „ „ 2.— Głośniki „ „ 23.—

i wiele innych aparatów lampowych na prąd, światowych firm po cenach okazyjnych.

„ELEKTROS - RADJO" Łódź, Śródmiejska 5
tel. 156-59 (dawn. Cegelniana 26)

ŁÓDZKA ODLEWNIA ŻELAZA „FERRUM"

Właśc. E. BAUER i A. WEIDMANN

Łódź, ul. Kilińskiego № 121, tel. 218-20

פיהרט אויס שנעל, פינקטליך

און צו זעהר מעסיגע פרייזען.

זעמטל. אבגיסען פון גרויען אייזען לויט אייגענע אדער צוגעשיקטע מאדעלען און צייכנונגען.

זעמטליכע מעכאנישע באארבייטונג פון מעטאלען.

אהן אפטרעט-געלד

צו פערפאכטען א פלאץ מיט א געביידע אויף דער קאשטשעלנא-גאס געאייגנעט אויף א הערינג-סקלאד אדער אויף אנדערע סחורות. אלערליי בעקוועמ-ליכקייטען, עלעקטריש ליכט, טעלעפאן א. אז. וו. צו ערפאהרען קאשטשעלנא 3 ביים הויז-בעזיצער פון האלב 5 ביז 7 אוונד. מעקלערס געווינשען.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, באהאנדלונג פון מענער-שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.

זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.

נעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Doktór KLINGER

ספעציאל-ארצט פאר וועגערישע, הויט- און האר=קראנקהייטען

ANDRZEJA 2, tel. 132-28

נעהמט אן פון 9—11 פריה און פון 5—8 אוונד און פון 1—2 נ״מ אין דער „לעכשניצע פעטריקאווער 62״

DR. MED. L. Pikielny

אוראלאג

ספעציאל-ארצט פאר נירן, בלאז און אורין-קראנקה.

NAWROT 8, tel. 2,19-90

נעהמט אן פון 4—7 אוונד.

Dr. Z. RAKOWSKI

פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקהייטען

9 קאנסטאנטינער 9 טעלעפאן 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10 — 11 און פון 2 — 3

אנ׳ארט צו שלאפען

פאר איין יונגערמאן מאנאטליך צו צאהלען

פאלודניאווא 20, וואוינונג 72

צווייטער הויף, איינגאנג לינקס. 2865

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד — 8 זל.

פאר׳ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די אדמיניסטראציע איז אפען פון 9 בייטאג און ביינאכט.

אנאנסען-פרייז: פאר׳ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו״ט—24 גר. אין דער רייע 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ „ 60— „ „ „ 4 „
נאכ׳ן טעקסט—12 „ „ „ „ „ 18— „ „ „ 8 „
פאר א מילימעטער-שורה: ... דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.